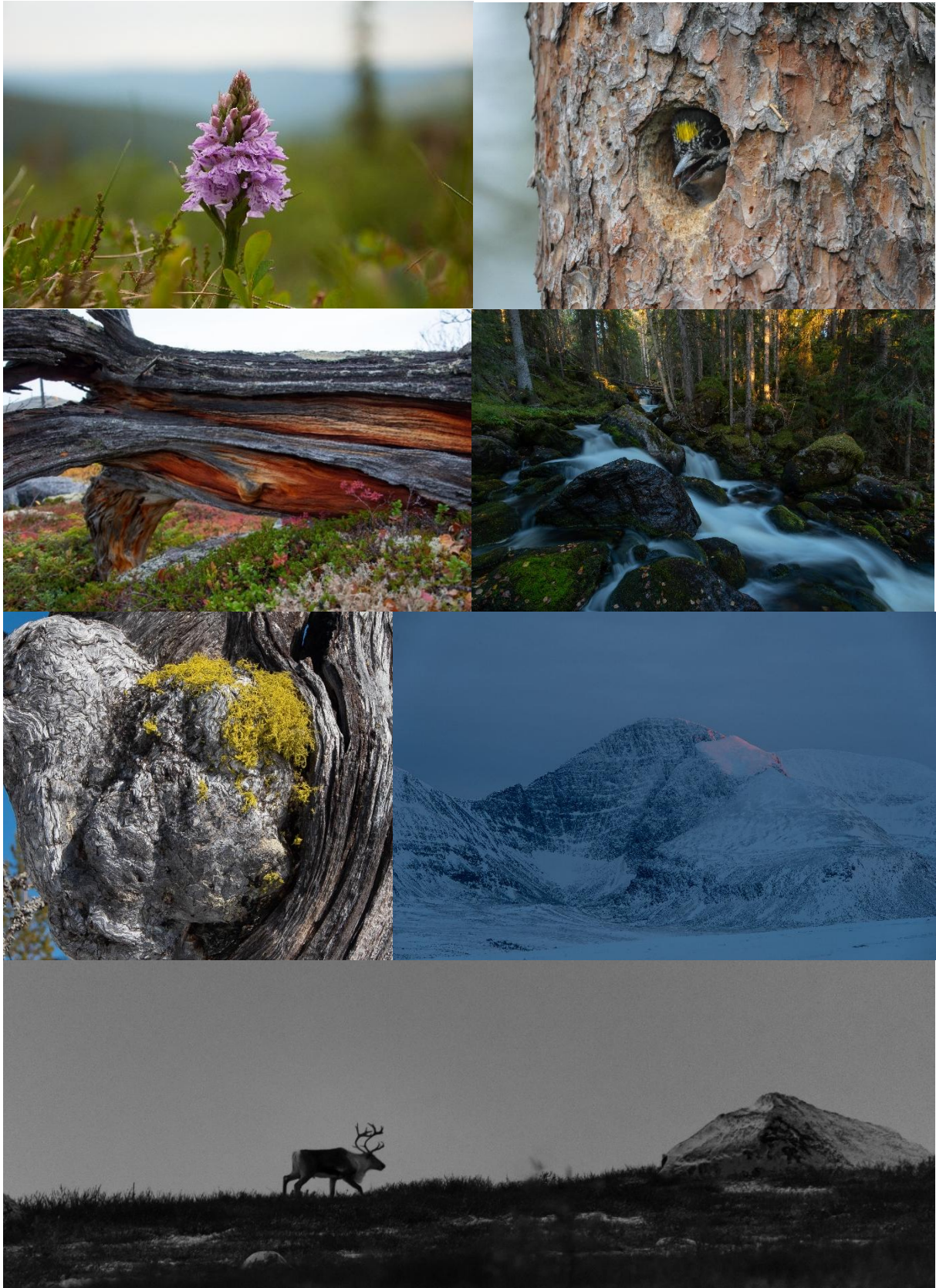

Naturmangfoldplan for Rendalen kommune 2026 – 2036

Forord

Rendalen har storslagne naturområder knyttet til barskog, vassdrag, myr og fjell. Vi har også store viltforekomster som har vært utnyttet som ressurs lang tid tilbake. De mange hundre fangstgropene og fangstgropsystemene vitner om dette.

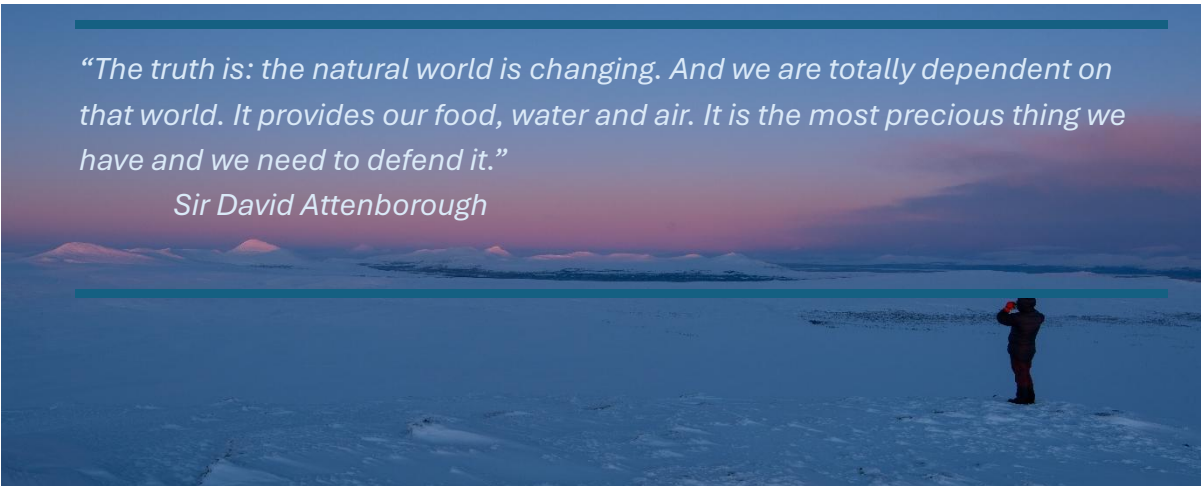
Det er et stort fokus på ivaretagelse av naturmangfold i dag både nasjonalt og internasjonalt. Kommunen har en viktig forvaltningsrolle for å sikre naturmangfold og intakte økosystemer lokalt. For å fatte riktige beslutninger er man avhengig av å ha et oppdatert og godt kunnskapsgrunnlag. Kommunen jobber hele tiden med å tilegne seg ny kunnskap om naturmangfoldet og denne temaplanen er et ledd i dette arbeidet.

Vi har fått økonomisk støtte fra Miljødirektoratet via ordningen «natursats». Temaplanen er utarbeidet av kommunen selv ledet av Øyvind Fredriksson. Det er i tillegg opprettet en arbeidsgruppe administrativt der May Britt Haugen, Odin Sleen, Frank Engene og Marit Lutnæs har medvirket. Det har vært nedsatt en styringsgruppe med kommunens ledelse ved Anne Lise Trøen, Mari Holien, Tore Hornseth, Mai Britt Haugen og Øyvind Fredriksson. Det har vært avholdt flere fagmøter samt at kommunen har deltatt i fagnettverksmøter arrangert av Miljødirektoratet.

Alle bilder er tatt av Øyvind Fredriksson om ikke annet er sagt i bildeteksten.

Biofokus har hatt planen til en faglig gjennomgang før saken blir behandlet politisk i kommunen. Videre har Trollbinde stått for layouten til den ferdige planen.

Handlingsplanen vil danne grunnlag for det videre arbeidet i kommunen.

"The truth is: the natural world is changing. And we are totally dependent on that world. It provides our food, water and air. It is the most precious thing we have and we need to defend it."

Sir David Attenborough

Innholdsfortegnelse

Forord	2
Innledning.....	5
Målsetninger	7
Begrepsavklaringer	8
Regelverk.....	10
Natur i økologisk god tilstand er god beredskap	11
Kunnskapsgrunnlaget – naturmangfold i Rendalen.....	12
Geologi	12
Landskap	13
Inngrepsfrie naturområder (INON)	13
Verneområder.....	16
Utvalgte naturtyper, verdsatte naturtyper og verdifulle kulturlandskap	19
Verna vassdrag	22
Vannområder og god økologisk tilstand	24
Registrerte arter- Artskart og Sensitivdata.	24
Pattedyr	25
Hjortevilt.....	26
Fugler	28
Amfibier og reptiler.....	34
Insekter.....	35
Fisk.....	36
Karplanter	37
Lav.....	37
Sopp og moser.....	40
Prioriterte arter	41
Norsk rødliste for arter og naturtyper	42
Naturskog	45
Trusler mot naturmangfoldet	49
Klimaendringer	49
Skogen	49
Kulturlandskapet	53

Fjellet.....	56
Vann og vassdrag	57
Ferdsel og økt bruk.....	57
Faunakriminalitet.....	58
Fremmede arter	59
Vekst og overforbruk.....	61
Forurensing	61
Naturrestaurering.....	61
Myr	62
Vassdrag	64
Fjerning av gamle gjerder og piggtråd	65
Slåttemark og slåttemyr	65
Kulturbeite ved seterområder.....	65
Skog.....	66
Saksbehandling og naturmangfold	67
Behov for økt kunnskap.....	67
Handlingsplan.....	69
Referanser:	81
Vedlegg	83

Innledning

Det Internasjonale Naturpanelet (IPBES) har i sin hovedrapport fra 2019 om naturens tilstand gitt tydelig beskjed om at tapet av naturmangfold er en like stor trussel mot verden som klimaendringen (IPBES 2019). Det må store samfunnsendringer til for nå målet om å stanse tap av naturmangfold, er et hovedbudskap i rapporten. Over 1 million arter er truet. I tillegg har man store utfordringer med klimaendringer som igjen forsterker utryddelsen av arter og natur. En ny rapport fra IPBES kom ut i 2026 og viser hvordan næringslivet både påvirker og er avhengig av naturen. Samtidig viser den at store summer går til naturskadelig aktivitet og lite til restaurering. Næringslivet er således en nøkkelaktør for å stanse naturtapet (IPBES 2026).

I 2022 signerte Norge [FNs Naturavtale](#) som gjelder for perioden 2020 til 2030. Denne har som hovedmål å stoppe menneskelige ødeleggelser av natur og starte å gjenopprette det som har gått tapt. Noen av de viktigste, og i denne sammenheng mest relevante, punktene i avtalen er:

- **Arealforvaltning:** Alle arealer skal forvaltes på en måte som sikrer naturen, og at områder som har stor betydning for naturmangfold, ikke går tapt.
- **Restaurering:** Minst 30 % av ødelagt og skadd naturområder skal være under restaurering.
- **Vern og bevaring:** Minst 30 % av alle land- og havområder skal bevares og beskyttes mot skadelig påvirkning fra menneskelig aktivitet. Områder som vernes skal dekke alle naturtyper, og de skal henge godt sammen. I slike områder skal kun aktivitet som er i overensstemmelse med verneformålet være tiltatt.
- **Stans utryddelse av arter:** Forhindre at mennesker utrydder arter, og la truede arter bygge seg opp igjen til livskraftige nivåer. Sikre genetisk mangfold innen bestander. Forhindre konflikter mellom mennesker og ville dyr, og sikre sameksistens.
- **Høsting og bruk:** Sikre at bruk, høsting og handel med ville arter er bærekraftig, trygt og lovlig for å motvirke overhøsting, minimere konsekvenser for andre arter og annen natur, og redusere sykdomsspredning.
- **Fremmede arter:** Forhindre etablering av fremmede skadelige arter, og eliminere skadevirkningene fra de som allerede er etablert. Minimum halvere introduksjons- og etableringsraten av slike arter.
- **Redusere forurensning:** Redusere forurensning og de negative virkningene fra alle forurensningskilder til nivåer som ikke er skadelige for naturen, inkludert næringsstoffer, sprøytemidler, farlige kjemikalier og plastforsøpling.
- **Klimatilpasning:** Minimere effektene klimaendringene har på naturen og samtidig styrke naturens motstandskraft i møte med klimaendringene.
- **Forvaltning av ville arter:** Forvaltningen og bruken av ville arter skal være bærekraftig.

- **Bærekraftig næring:** Naturbaserte næringer som skogbruk, fiskeri, havbruk og landbruk skal drives på naturens premisser og bidra til matsikkerhet, bevaring og restaurering av naturmangfold og økosystemer.
- **Naturgoder:** Restaurere og ivareta naturens viktige bidrag til menneskets livsgrunnlag, som for eksempel frisk luft, rent vann, klimaregulering, jordhelse, pollinering, beskyttelse mot naturskade og reduksjon av sykdomsrisiko.
- **Naturhensyn i alle samfunnets sektorer:** Sørge for at naturen og naturverdier blir godt innarbeidet i politikk, lover og plan- og utviklingsprosjekter etc. på tvers av alle forvaltningsnivåer og i alle sektorer for å sikre at naturavtalens mål blir gjennomført.
- **Kunnskapsbasert forvaltning:** Sikre at best mulig kunnskap og data er tilgjengelig for myndigheter, forvaltning og allmennheten, slik at naturforvaltningen er effektiv, rettferdig og inkluderende. I tillegg sikre styrket kommunikasjon og bevissthet om natur, utdanning og forskning.

FN har vedtatt [17 bærekraftsmål](#) med 169 delmål. Dette er verdens plan for å sikre dagens behov uten at man ødelegger for framtidige generasjoner. Planen er altomgripende og setter de ulike utfordringene i større internasjonal sammenheng.

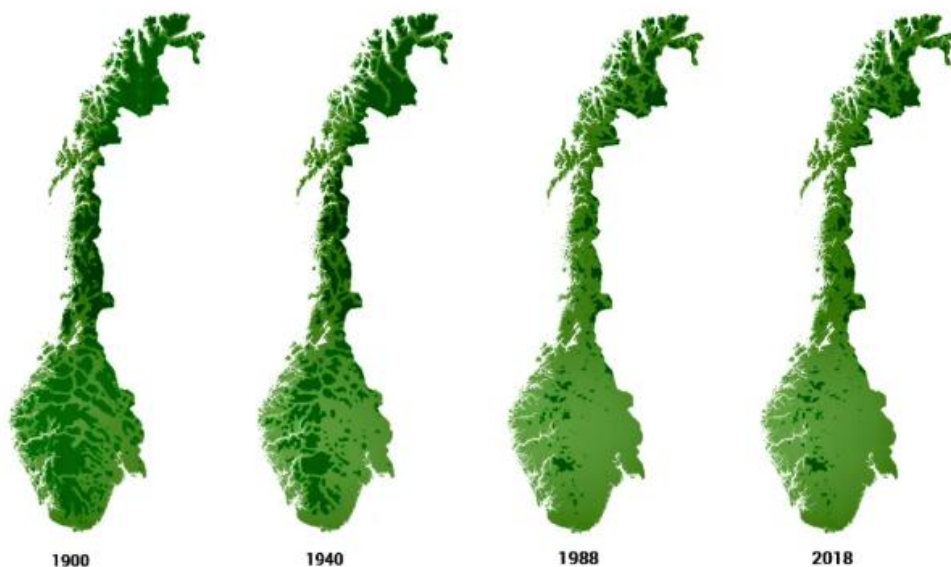
I 2023 kom [Stortingsmelding 35](#) om bærekraftig bruk og bevaring av natur. Dette er landets handlingsplan for natur og skal bidra til bærekraftig bruk og bevaring av naturmangfold. Denne skal bidra til å nå nasjonale mål og de globale målene i naturavtalen (Stortingsmelding 35, 2023).

Det ligger tunge og tydelige forpliktelser og forventninger nasjonalt og internasjonalt på hva som må gjøres for å ta vare på naturen. Kunnskapsgrunnlaget er der, men det kreves vilje til gjennomføring. I Norge ligger all natur i en kommune og kommunalt selvstyre står sterkt.

Arealendringer er helt klart den største trusselen mot naturmangfoldet, både nasjonalt og internasjonalt. For hele 9 av 10 arter på rødlista er arealendringer hovedtrusselen. I 2025 viste ny rødliste for naturtyper at nesten halvparten av landets naturtyper er på rødlista og 25 % er i fare for å forsvinne. Også her er hovedårsaken menneskeskapte arealendringer, men man ser også at klimaendringer i langt større grad påvirker naturtypene enn tidligere. Andre faktorer som utgjør en trussel mot naturmangfoldet i Norge er forurensning, fremmede arter og overhøsting (artsdatabanken.no). I Rendalen er også arealendringer den største trusselen, enten det er hyttebygging, kraftutbygging

eller veibygging. Man har imidlertid langt mindre utbyggingspress på arealene enn i mer sentrale strøk.

Endringsblindhet, eller shifting baseline syndrome, er en stor utfordring i dagens naturforvaltning og samfunnet generelt. Dette fenomenet gjør at vi ikke merker gradvise endringer i naturen. Utfordringen ligger i våre korte liv og «dårlig» hukommelse som gjør at man endrer referansepunkt for naturens tilstand. Dette medfører at vi over tid mister kunnskap om naturens «helsetilstand» fordi vi ikke oppfatter de endringen som skjer eller har skjedd. Et eksempel er tap av villmarkspregede områder.

Figur 1 viser omfattende reduksjon av villmarkspreget naturområder (mørkegrønt areal) som ligger mer enn fem km i luftlinje fra tyngre tekniske inngrep fra 1900 - 2018.

Rendalen kommune søkte om og fikk innvilget midler for å utarbeide en temaplan for å ivareta naturmangfold i kommunen i 2024. Formålet er å skaffe en oversikt over naturverdier i kommunen, hvor det er kunnskapsmangel og tiltak for å stoppe tap av og bedre forhold for naturmangfold. Kommunen jobber hele tiden med oppdatering av kunnskapsgrunnlaget og har hatt mange prosjekter for blant annet kartlegging av arters utbredelse. I slike prosjekter samarbeides det med andre statlige myndigheter, grunneiere og interesseorganisasjoner. Rendalen ønsker med denne planen at det skal settes økt fokus på utfordringene, skape økt kunnskap lokalt og at man får en handlingsplan som vil hindre tap av naturmangfold i kommunen. Mange av tiltakene utføres allerede i dagens forvaltning, så planen er også med på å sammenstille alle fagområder og forvaltningsoppgaver som ligger hos kommunen.

Målsetninger

Målsetningene med naturmangfoldplanen er:

- Økt og bedre kunnskapsgrunnlag om naturmangfold for en bærekraftig og kunnskapsbasert forvaltning, bidra til økt beredskap samt implementere naturmangfold i kommunens planverk
- Samle informasjon om naturmangfold som er kjent for innbyggere, men som ikke er kartfestet.
- Øke kompetansen om forvaltning av natur blant politikere og internt i kommunens egen administrasjon
- Skape eierskap til og ansvar for naturmangfoldet blant kommunens innbyggere og besøkende gjennom økt kunnskap og bevisstgjøring.
- Få til et godt samarbeid med nabokommuner om en god forvaltning av felles naturområder
- Sikre en bærekraftig og kunnskapsbasert forvaltning av naturmangfoldet og bidra til å nå målene i naturavtalen
- Etablere en handlingsplan som motvirker ødeleggelse av naturmangfold, sikrer arters leveområde og bidrar til å nå målsetningene.

Begrepsavklaringer

Naturmangfold og biologisk mangfold: alt biologisk mangfold, samt geologisk og landskapsmessig mangfold. Dette inkluderer økosystemer, arter, gener og økologiske prosesser.

Forvaltning: ta vare på, styre noe eller administrere.

Økosystemtjenester: alle tjenester menneskene mottar fra naturens økosystemer. Eks rensing av vann, ren luft, pollinering, omdanning av organisk avfall etc.

Shifting baseline syndrome eller endringsblindhet: Mennesket legger ikke merke til gradvise endringer i landskap, økosystem og natur fordi hver generasjon aksepterer den nye naturtilstanden som normalen. Dette medfører at tidligere tiders kunnskap om mer intakte økosystemer forsvinner. Dette senker også folks, forvaltningens, forskernes og myndighetenes forventinger til naturtilstanden.

Norsk rødliste over arter og naturtyper: nasjonal oversikt over arter og naturtyper som er vurdert å ha en risiko for å dø ut. [Norsk rødliste for naturtyper 2025 | Artsdatabanken](#), [Rødlista 2021 | Artsdatabanken](#).

Fremmede arter: plante eller dyr som har blitt transportert av mennesker til et område som er utenfor sitt naturlige utbredelsesområde. Dette gjelder også arter som er fremmed i naboland [Fremmedartslista 2023 | Artsdatabanken](#)

Prioriterte arter: er en art som er gitt en særlig og spesiell beskyttelse gjennom naturmangfoldloven. Det betyr at det er forbudt å ta liv av, skade eller ødelegge dens habitat. Hver prioritert art får en egen forskrift og det utarbeides en handlingsplan.

Bærekraftig: en utvikling som ivaretar dagens behov uten å ødelegge muligheten for fremtidige generasjoners behov.

Biotop eller habitat: leveområde eller bestemt sted der en art lever.

Naturskog: Dette er skog som har etablert seg med naturlig foryngelse med liten grad av menneskelig påvirkning eller forynget for lang tid tilbake, eller hogst er utført på en slik måte, at skogens naturlige struktur, sammensetning, og økologiske prosesser ikke er endret i vesentlig grad.

Naturskog Landsskogtakseringen: Skogen må arealstørrelsen være minst 5 dekar, være uten spor etter tidligere hogst, og minst to av følgende tre strukturelle kriterier må være oppfylt:

Sjiktet skogstruktur: Flersjiktet og variert vertikal struktur i trekronene.

Høy alder: Forekomst av eldre trær (ofte skog etablert før 1940).

Død ved: Forekomst av liggende og stående død ved i ulike nedbrytingsklasser

Utvalgt naturtype: trua naturtyper i Norge, viktige leveområder for utvalgte arter, truet internasjonalt eller har en stor del av utbredelsen sin i Norge. Naturtypene har egen forskrift. [Forskrift om utvalgte naturtyper etter naturmangfoldloven - Lovdata](#).

Verdisatt naturtype: Data som viser naturtypelokaliteter med angitt verdi i henhold til verdissettingskriteriene i veileder M-1941 (Håndbok i konsekvensutredning av klima og miljø) basert på Miljødirektoratets kartleggingsinstruks.

Natur i Norge kartlegging (NIN): Dette er en standardisert og systematisk metode for å beskrive og kartlegge natur og dens variasjon. Den ligger til grunn for Miljødirektoratets kartleggingsinstruks som er metodikken som blir brukt i dagens naturkartlegging.

MIS-registrering: Miljøregistrering i produktiv skog for å ta vare på utvalgte og truede livsmiljøer. Kartleggingsmetode som identifiserer ulike "livsmiljøer" i skogen, altså områder med spesielt høy biologisk verdi for sjeldne og trua arter.

Kelogadd og Kelolæger: Førstnevnte er stående død og barkløst furutre ofte sølvgrå i farge, mens sistnevnte er liggende død og barkløs furutre.

SR16 kartlag: Er et heldekkende datasett som gir oversikt over utbredelsen og egenskaper ved landets skogressurser.

Regelverk

Det er linket til lovverket på lovdata ved å klikke på overskriften.

Kongerike Norges grunnlov § 112:

Alle har rett til eit helsesamt miljø og ein natur der produksjonsevna og mangfaldet blir haldne ved lag. Naturressursane skal disponerast ut frå ein langsiktig og allsidig synsmåte som tryggjer denne retten òg for kommande slekter.

Borgarane har rett til kunnskap om korleis det står til med naturmiljøet, og om verknadene av planlagde og iverksette inngrep i naturen, slik at dei kan tryggje den retten dei har etter førre leddet.

Dei statlege styresmaktene skal setje i verk tiltak som gjennomfører desse grunnsetningane.

Naturmangfoldloven: har som formål at naturen med dens biologiske, landskapsmessige og geologiske mangfold og økologiske prosesser tas vare på ved bærekraftig bruk og vern, også slik at den gir grunnlag for menneskenes virksomhet, kultur, helse og trivsel, nå og i fremtiden.

Plan- og bygningsloven: Loven skal fremme bærekraftig utvikling til beste for den enkelte, samfunnet og framtidige generasjoner. Det er med hjemmel i denne loven at politikerne bestemmer hvordan arealene skal benyttes og hva de skal reguleres til.

Skogbruksloven: Denne loven har til formål å fremme en bærekraftig forvaltning av skogressursene i landet med sikte på aktiv lokal og nasjonal verdiskaping, *og å sikre det biologiske mangfoldet*, omsyn til landskapet, friluftslivet og kulturverdiene i skogen.

Norsk PEFC-skogstandard: Det er en sertifisering for skogbruket for å kunne omsette tømmer. Det er utarbeidet av skogbruket selv i samarbeid med frivillige miljøorganisasjoner. Regelverket er ment for å ta miljøhensyn i skog.

Viltloven: Viltet og viltets leveområder skal forvaltes i samsvar med naturmangfoldloven og slik at naturens produktivitet og artsrikdom bevares. Innenfor denne ramme kan viltproduksjonen høstes til gode for landbruksnæring og friluftsliv.

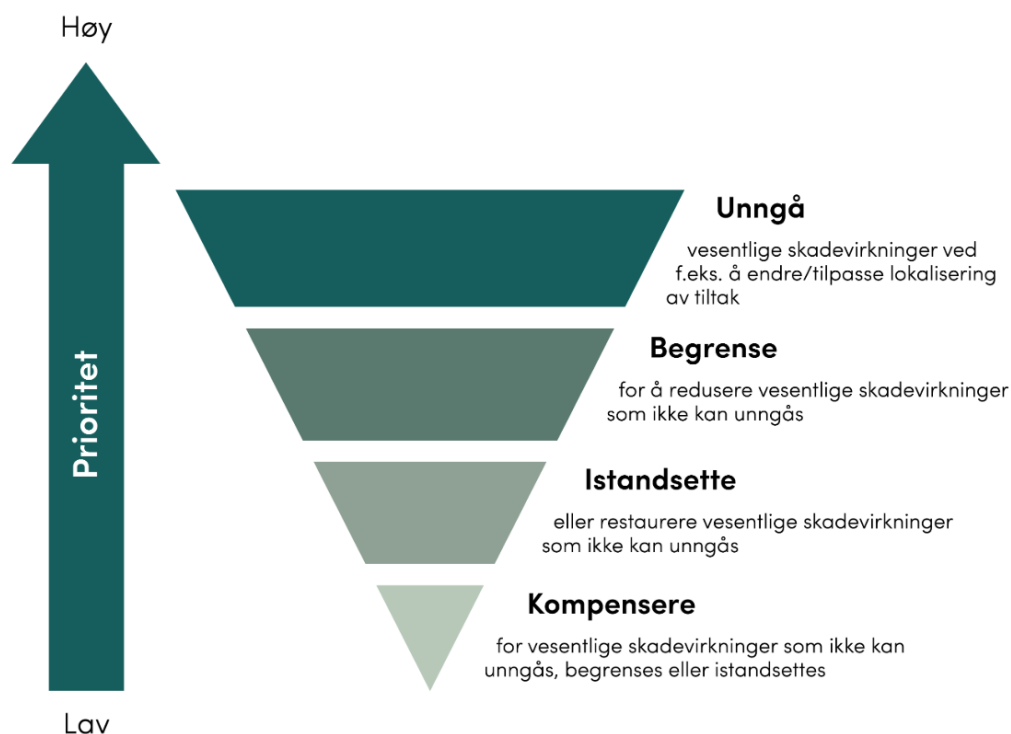
Lakse- og innlandsfiskeloven: er å sikre at naturlige bestander av anadrome laksefisk, innlandsfisk og deres leveområder samt andre ferskvannsorganismer forvaltes i samsvar med naturmangfoldloven og slik at naturens mangfold og produktivitet bevares. Innenfor disse rammer skal loven gi grunnlag for utvikling av bestandene med sikte på økt avkastning, til beste for rettighetshavere og fritidsfiskere.

Vannressursloven: Denne lov har til formål å sikre en samfunnsmessig forsvarlig bruk og forvaltning av vassdrag og grunnvann.

Forurensningsloven: Denne lov har til formål å verne det ytre miljø mot forurensning og å redusere eksisterende forurensning, å redusere mengden av avfall og å fremme en bedre behandling av avfall.

Forskrift om regionale miljøkrav for jordbruket, Innlandet: Denne forskriften skal sikre miljøforsvarlig drift av jordbruksareal.

Annet relevant lovverk er [motorferdselloven](#), [friluftsløven](#), [jordloven](#), [vannforskriften](#) og [motorferdsloven](#).

Figur 2 viser tiltakshierarkiet. Man skal søke å unngå skade på miljø og klima som første prioritet (Miljødirektoratet.no).

Natur i økologisk god tilstand er god beredskap

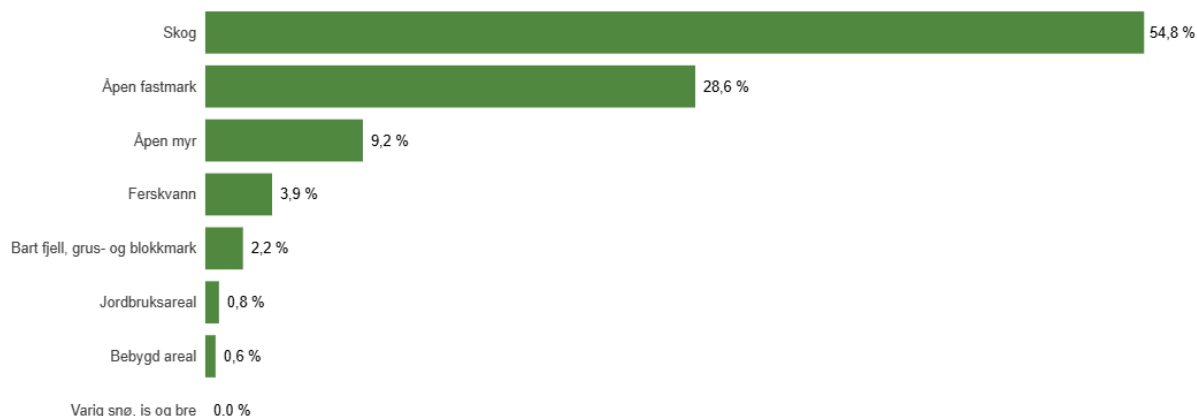
Robust, variert og økologisk velfungerende natur med et mangfold av naturtyper, arter og gener gir oss et langt bedre utgangspunkt for å møte våre utfordringer enten det gjelder medisikutvikling, matsikkerhet, [flom](#), [skred](#) eller [konsekvenser av klimaendringer](#).

Ivaretagelse av natur er med andre ord svært viktig i beredskapssammenheng og for å redusere og begrense naturkatastrofer, særlig sett i lys av klimaendringene (Sudmeier-Rieux, K. mfl. 2021). Man kan se på alle arter, gener og økosystemer som et sikkerhetsnett. Dess færre arter eller manglende velfungerende økosystemer dess lettere er det å falle igjennom dette sikkerhetsnettet.

Naturen gir oss i dag utallige økosystemtjenester, eller naturgoder, som er helt nødvendig for oss mennesker for å eksistere, men som vi ikke tenker over i det daglige. Dette er prosesser som naturen har utviklet over millioner av år og ved hjelp av naturlig seleksjon finjustert til sin lille «nisje» Det er prosesser vi ikke klarer å erstatte eller kopiere fullt ut. Eksempler på slike naturgoder er pollinering, medisinske ressurser, matproduksjon, råvarer, energi, ren luft, rent vann, dyrkbar jord, flom- og skreddemping, stabilt klima og rekreasjon for å nevne noen ting. Det er vanskelig å verdisette disse tjenestene i kroner og de blir i dagens samfunn langt på vei tatt for gitt. For å kunne møte klimaendringene, som vi allerede ser resultat av i dag, er vi avhengig av velfungerende økosystem og natur i økologisk god tilstand og balanse. I tillegg har naturen en egenverdi som vi mennesker er forpliktet å hensynta av moralske og etiske hensyn.

Kunnskapsgrunnlaget – naturmangfold i Rendalen

Rendalen kommune har et areal på 3 178 km². Av dette utgjør 54,8 % skog, myr utgjør 9,2 % og bebyggd areal 0,6 %. Det er pr 2. kvartal 2025 1849 innbyggere (ssb.no). Mesteparten av innbyggerne bor spredt i dalføret i Østerdalen med sentrene Åkrestrømmen, Otnes og Øvre Rendal. I tillegg ligger grenda Hanestad i nabodalføre Glåmdalen vest i kommunen. Det er tre hovedvassdrag gjennom kommunen, Glomma, Nordre Rena/Mistra og Sølva. Klimaet til nå er et typisk innlandsklima med kalde tørre vintre med lite nedbør og varme somre.

Figur 3 Viser arealfordeling i Rendalen kommune (Statistisk Sentralbyrå).

Geologi

Rendalen østfjell og fjella vest for Hanestad ligger i lavalpin biogeografisk region, mens områdene i sør på begge sider av Storsjøen og i dalføret nord til Fonnåsfjellet inkludert vestkjølen tilhører mellom og nordboreal biogeografisk region. Berggrunnen domineres av fattige bergarter av kaledonsk opprinnelse med den sedimentære bergarten sandstein som hovedbergart. Man finner imidlertid innslag av rikere bergarter som

dolomitt og fyllitt rundt Storsjøen. Fra Andrå og sørover går det et karakteristisk belte med granitt sørover og inn i Åmot. Skogen i Rendalen preges av lavbonitet med kun 5 % skog av høy bonitet og 30 % av middels bonitet i AR5. Områdene med høyest bonitet finner man i de sørlige delene og nede i dalføret og rundt gårdene der folk i sin tid bosatte seg nettopp av den grunn. Se vedlegg 1 og 2 med oversikt over berggrunn og skogbonitet.

Landskap

Rendalen domineres av to dalfører med elv og større innsjøer med kulturlandskap og bebyggelse, skogkledde åser og kjøler i myrmosaikk med vann, fjellandskap med bart fjell og blokkmark og Sølen og Rendalen Vestfjell som eneste tindelandskap. Det er opprettet tre kulturhistoriske landskap av nasjonal interesse (KULA): Nordre del av Rendalen Østfjell, Sølensjøen og Isteren og Unsetgrenda og Unsetbrenna (Riksantikvaren Rapport 2024). I tillegg er det syv områder som er registrert som verdifullt kulturlandskap (se figur 10).

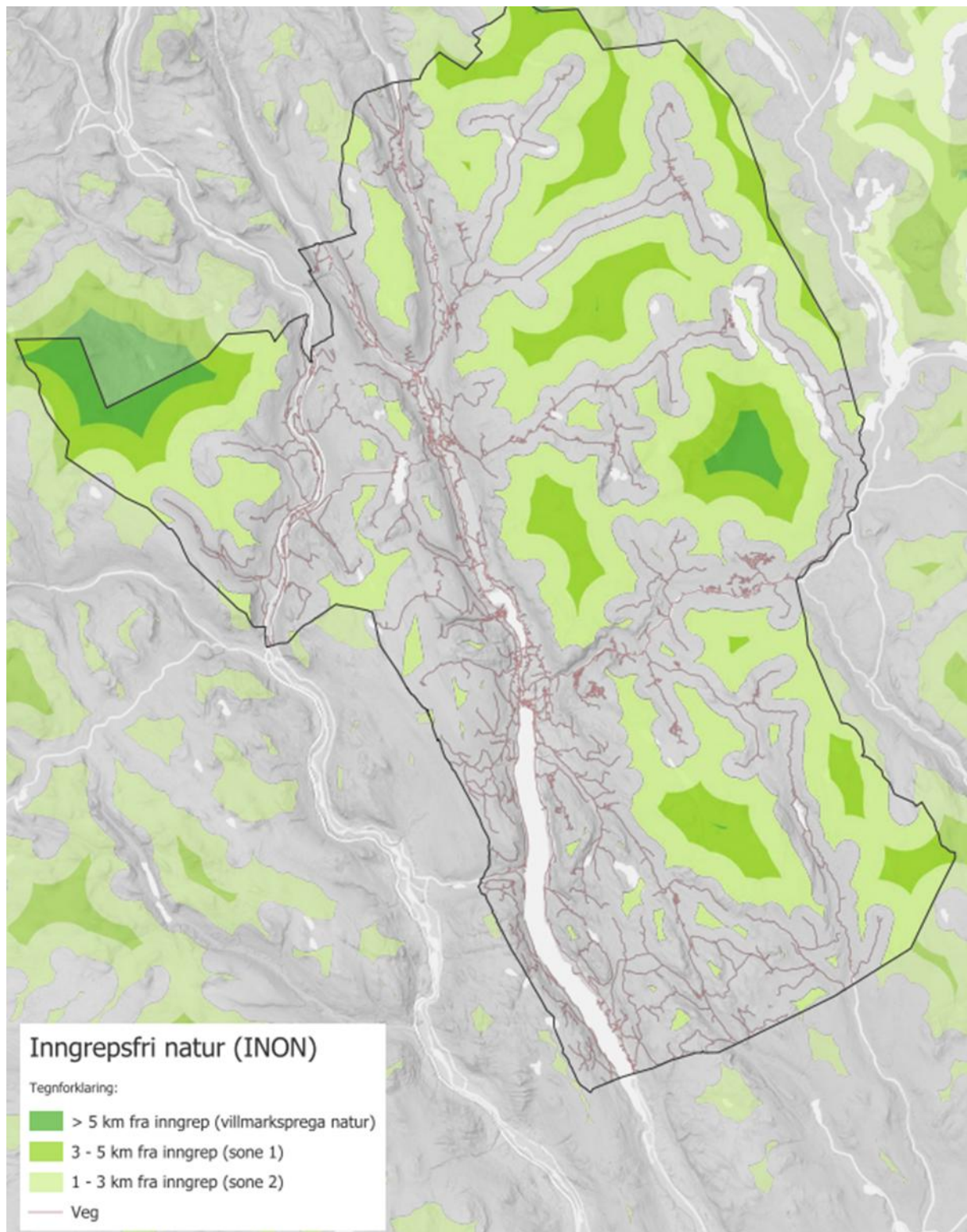
Figur 4 Sølennmassivet er et sentralt og kjært landskapselement i Rendalen. Utmarksbeite foregår fortsatt i området.

Inngrepsfrie naturområder (INON)

Dette er områder som er definert i forhold til hvor lang avstand det er til nærmeste større naturinngrep. Dette kan være vei, vindkraftverk, hyttefelt etc. Områdene er definert i tre kategorier: 1-3 km unna (sone 1), 3-5 km unna (sone 2) og over 5 km unna (villmarksprega natur). Andelen og størrelsen av disse områdene gir en pekepinn på mengden store sammenhengende naturområder som er viktig for overlevelse av arter og arters mulighet for å tilpasse seg klimaendringer. Reduksjon av areal INON er et mål på

reduksjon eller fragmentering av leveområder og tap av urørt natur. I perioden 2018 – 2022 ble INON redusert med 830 km² i Norge.

I Rendalen har vi i dag 323 km² med INON 1-3 km, 971 km² med INON 3-5 km og 56 km² villmarkspreget natur. De største INON-områdene finner man i høyfjellet i Hanestad vestfjell og fjellmassivet Sølen. Det er også her man finner de største sammenhengende villmarkspregede områdene. Begge områdene ligger sentralt i leveområdet til hhv Sølnekletten villrein og Rendalsrein.

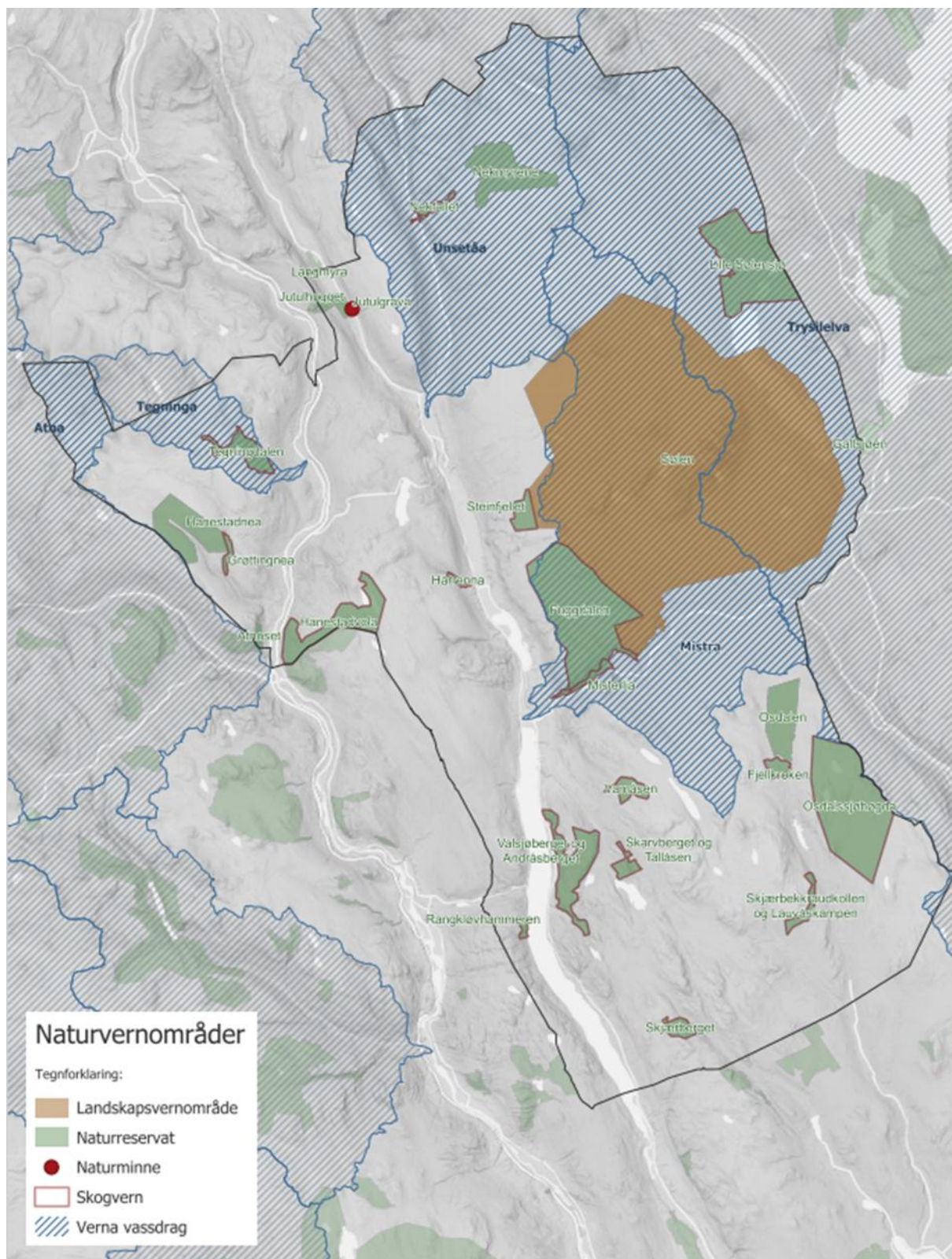
Figur 5 viser inngrepsfrie naturområder i alle tre kategorier i kommunen samt alle veier (naturbase.no).

Figur 6 Utsikt fra Sølva mot Sjøen. Rundt Sjøen ligger det største sammenhengende villmarksområde i kommunen.

Verneområder

I Rendalen kommune er det etablert 26 verneområder (se vedlagt liste). Det største verneområdet er [Sjøen landskapsvernområde](#) som ble etablert i 2011 på 456 400 daa. Området ligger i Rendalen Østfjell og har lokalt verneområdestyre. Formålet med vernet er å ta vare på et natur- og kulturlandskap med økologisk og kulturell verdi, med opplevelsesverdi og som er identitetsskapende. Tabell 1 gir en oversikt over areal med verneområder i forhold til verneformål.

Figur 7 viser verneområder med naturresevat i grønt og landskapsvern i brunt. Skogvern har rød ramme rundt polygonene. Verne vassdrag er vist med blå stripete polygoner (naturbase.no).

I Rendalen er 8,16 % av skogen vernet. Skogvern utgjør 142 784 daa. Av skogvernet er 62 050 daa produktiv skog ihht SR16 kartlag. Vernet produktiv skog utgjør 5,7 % av total mengde produktiv skog i kommunen og 3,5 % av total mengde skog. De områdene med

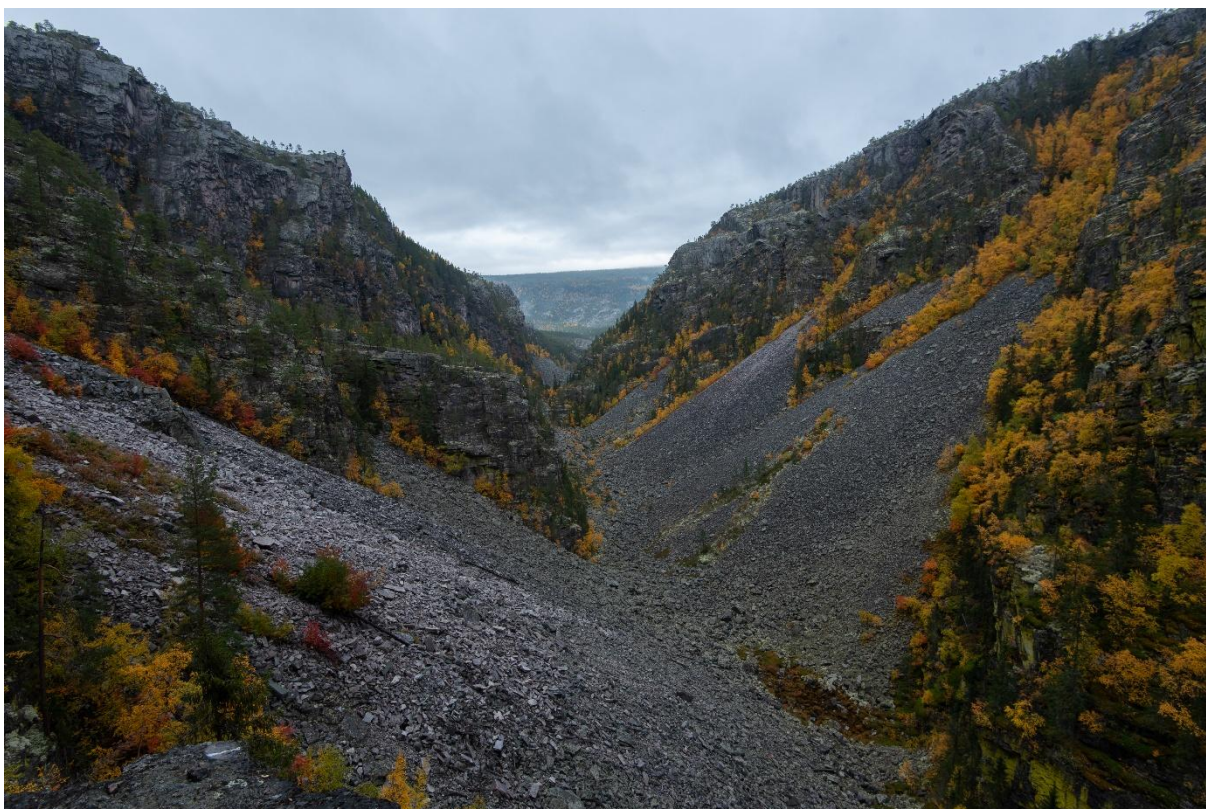
størst sammenhengende verna skog er [Fuggdalen](#), [Lille Sølensjø](#), [Osdalsjøhøgda](#) og [Valsjøberget og Andråsberget](#) naturreservat.

Figur 8 Fuggdalen naturreservat våren 2016. I bildet ligger en bjørn i hi.

I verneområdene [Nekmyrene](#), Lille Sølensjø og Fuggdalen er verneformålet å ivareta myr- og våtmarksøkosystemer med tilhørende artsmangfold.

[Jutulhogget](#) er et særegent verneområde med en spesiell kvartærgeologisk historie. Juvet er 2,5 km langt og 150 m på det dypeste. Juvet ble dannet for 10 000 år siden da isdemningen i Nedre Glomsjø brast og enorme vannmasser strømmet ut og gravde seg ned i svake partier av fjellet. Området har to vern, ett for [geologi](#) og ett for skog. Sistnevnte ble vedtatt utvidet i 2025. Det er laget en egen forvaltningsplan med besøksstrategi og sårbarhetsanalyse for området da det er særlig mye besøkt og huser også sårbare og trua arter.

Figur 9 Jutulhogget naturreservat. Store naturkrefter har vært i sving når dette ble dannet.

Av verneområdene er det kun Sølen landskapsvernområde som har vedtatt forvaltningsplan. For Jutulhogget foreligger det et utkast til forvaltningsplan. Statsforvalteren som er forvaltningsmyndighet jobber også med en forvaltningsplan for Fuggdalen og [Steinfjellet](#) naturreservat. Dette arbeidet startet opp våren 2025. Liste med oversikt over verneområder ligger i vedlegg.

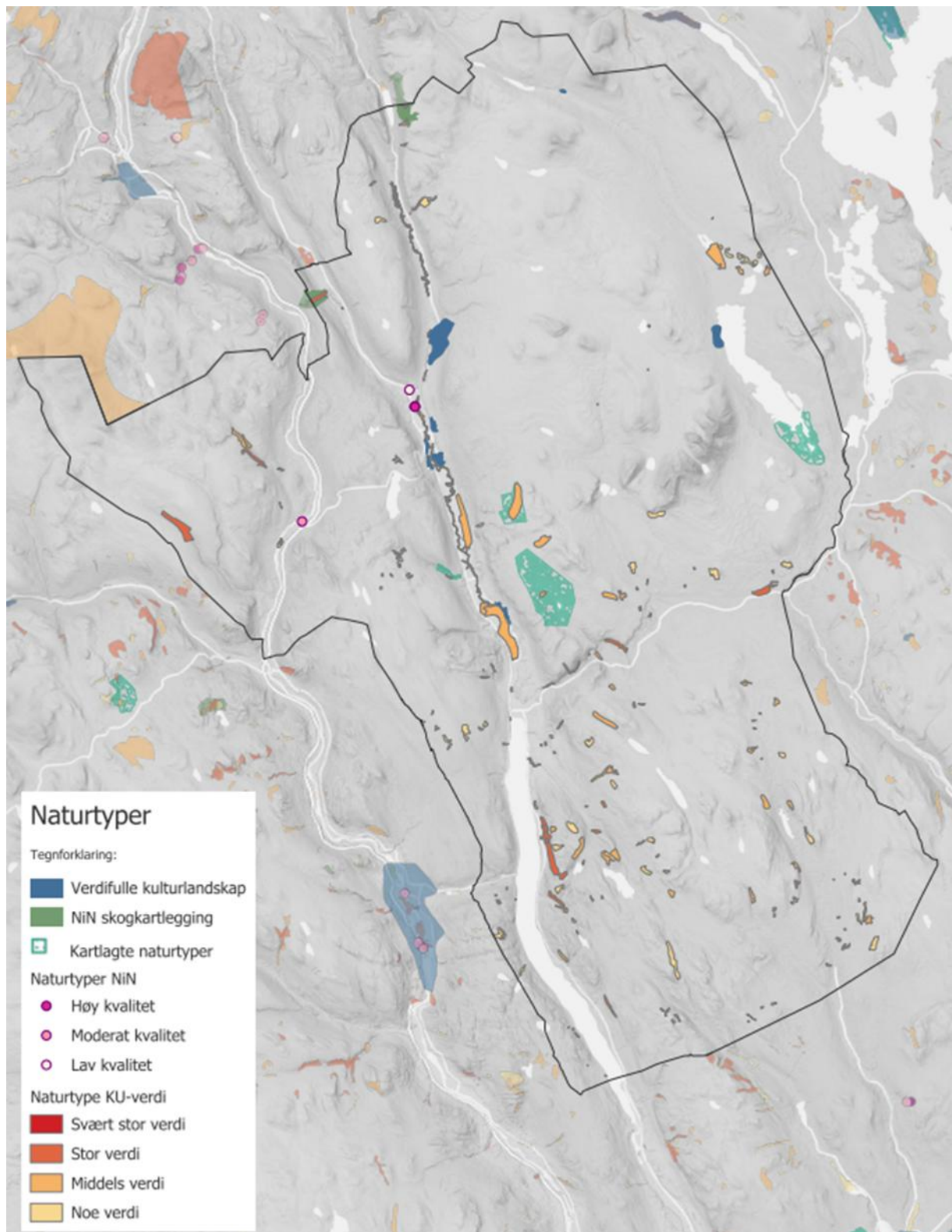
Tabell 1: Viser verneområder i forhold til hvilket verneformål de har.

Type verneformål	Antall	Størrelse daa
Skogvern	18	142 784
Hvorav produktiv skog		62 050
Våtmark/myr	3	25 052
Landskap	1	456 400
Kvartærgeologi	4	42 097
Naturminne	1	4
Verneområder totalt	27	728 387

Utvalgte naturtyper, verdsatte naturtyper og verdifulle kulturlandskap

Rendalen har kun en registrert utvalgt naturtype. Det er registrert en slåttemark på østsiden av Lomnessjøen (Øygarden N (BN00026333) (Naturbase.no). Man kan imidlertid forvente at det er flere områder som vil kunne bli definert som slåttemark eller slåttemyr som er to av de totalt ni nasjonale utvalgte naturtypene.

Det er registrert totalt 105 281 daa med verdsatte naturtyper (naturbase). De dominerende naturtypene er kalkrike områder i fjellet (61 807 daa) og gammel barskog (23 122 daa). I tillegg til disse finnes det registrert 35 andre verdsatte naturtyper i kommunen, men av mindre utstrekning. De verdsatte naturtypene fordeler seg på 4,5 daa svært stor verdi, 10 040 daa stor verdi, 84 115 middels verdi og 11 120 noe verdi. Hele listen ligger i vedlegg. Det meste av naturtypekartleggingen i Rendalen er gjort etter DN-13 kartleggingsmetodikk.

Figur 10 viser ulike kartlagte naturtyper med verdi som er utført i Rendalen (naturbase.no).

Det er registrert syv verdifulle kulturlandskap i kommunen. Med Unsetgrenda, Bullsbyggene og Lomnessjøen østside som de tre største. I tillegg er det 4 mindre som inkluderer Fiskevollen, Spekedalssetra, Haugset og Østtagrenda. Det finnes mange setre i kommunen og disse utgjør viktige landskapselementer og biotoper i fjellet. Kommunen

har foretatt en kartlegging og verdisetting av alle seterområdene. Dette er imidlertid med bakgrunn i setermiljø og bebyggelse.

Statsforvalteren i Innlandet bestilte en rapport fra Miljøfaglig Utredninger (Rapport MU2022-38) som skulle gi en oversikt over ansvarsnaturtyper og ansvarsarter for tidligere Hedmark fylke. Rapporten gir en god oversikt over de kommunene som har et særlig ansvar for ivaretagelse av ulike arter og naturtyper. For Rendalen er følgende arter og naturtyper nevnt:

Tabell 2: Viser naturtyper og arter som Rendalen kommune har særlig ansvar for å ivareta i henhold til rapport fra Miljøfaglig utredninger ([Rapport MU2022-38](#)).

Naturtype/art	Ansvarskommune	Rødlistestatus
C 11 Gammel furuskog	Svært viktig	Omfatter flere underordner
E 11 Myr og sumpskogsmark	Viktig	Omfatter flere underordner
E11.2 Rik gransumpskog	Viktig	EN – sterkt truet
Kroksjø-basseng	Svært viktig	NT – nær truet
Fiskeørn	Viktig	VU - sårbar
Trønderlav	Svært viktig	CR – kritisk truet
Ulvelav	Viktig	NT – nær truet
Spindelkjuke	Viktig	LC - livskraftig
Luggskinn	Viktig	VU - sårbar
Evennålehinne	Svært viktig	NE- ikke vurdert

Verna vassdrag

Med verna vassdrag menes vassdrag som er vernet mot vannkraftutbygging. I Rendalen er det 5 større nedbørsfelt som er vernet (se figur 7). Store deler av Rendalen østfjell utgjør områdene Mistra, Unsetåa og Trysilelva som verna vassdrag. På Hanestad vestfjell er nedbørsfeltene Tegninga og Atna vernet mot vassdragsutbygging.

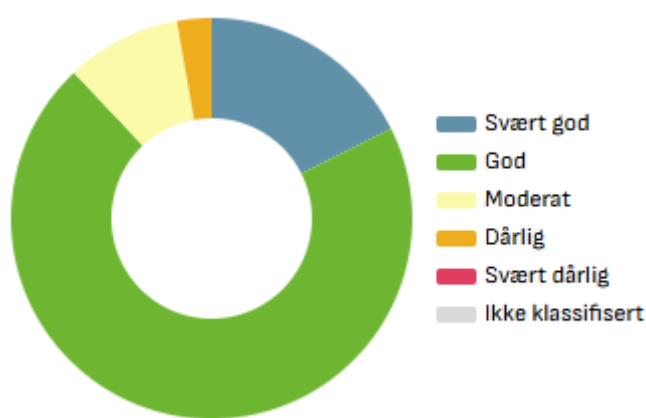

Figur 11 viser Tegningfallet som er et spektakulært vassdrag som er vernet mot kraftutbygging. Tegninga er med i nasjonal overvåking av vassdrag og det utføres månedlig vannprøvetaking her ([NIVA](#) rapport 8008-2024).

Vannområder og god økologisk tilstand

Rendalen tilhører vannområdet Glomma-Fjellregionen og vannområde Grensevassdraget. Det er ansatt en vannområdeforvalter i en interkommunal stilling i fjellregionen. Rendalen har totalt 122 registrerte vannforekomster. 100 av disse er elv, 4 grunnvann og 18 sjø. Målet er at alle vannforekomstene minimum skal få statusen god økologisk tilstand. Av 108 forekomster har 17,6 % svært god tilstand, 70,4 % god eller god økologisk tilstand, 9,3 % har moderat økologisk tilstand, mens kun 2,8 % har dårlig økologisk tilstand (vannett.net). Alle vannforekomstene framgår i vedlegg.

For kjemisk tilstand er det hele 85,6 % som ikke er klassifisert, 2,5 % har dårlig tilstand og 11,9 % har god kjemisk tilstand.

Figur 12 viser økologisk tilstand på vannforekomster i Rendalen kommune (vann-nett.no).

Registrerte arter- Artskart og Sensitivdata.

Pr. september 2025 er det i Rendalen registrert 4035 taksoner eller arter. Av disse er 139 arter definert som truet, mens 129 er nær truet. Dette fordeler seg på 66 428 registreringer eller observasjoner. De mest vanlige artsgruppene er fugl (41,6%), karplanter (26,7 %), tovinger (7,2 %), pattedyr (6,5 %) og lav (5,8 %) (artsdatabanken.no). Hele listen ligger i vedlegg.

Sensitive artsdata er samlebegrep for en database med utvalgte arter av fugler, pattedyr og lav hvor stedfestet informasjon om artenes hekkeområde, yngleområde eller voksested er skjermet for allment innsyn. Begrunnelsen for at stedfestet informasjon om disse artene bør skjermes, er at åpen tilgang kan føre til at arten eller stedet der den forekommer utsettes for uheldige negative påvirkninger. Det kan være eksempelvis forstyrrelse, etterstrebelse, eller ødeleggelse. I Rendalen foreligger det 857 registreringer i basen med alt fra hubro, hønsenhauk og jaktfalk. Kommunal og statlig forvaltning har tilgang til disse. Det samme gjelder for eksempel skogbruksnæringen som tømmerkjøperne. I naturbase er disse dataene maskert for å hindre offentlig innsyn. Det

utarbeides ikke et kartlag for disse artene i denne planen, men databasen skal brukes for alle saker som vil kunne påvirke eller berøre naturmangfold. Flere av tiltakene i handlingsplanen vil involvere disse artene.

Pattedyr

For alle dyr nevnes deres rødlistekategori i parentes. Dette nevnes for å si noe om artens utbredelse og bestandsutvikling. Se figur 29 for rødlistekategoriene.

Av de større pattedyrene er elg (LC) den dominerende arten i kommune, men man har stedvis store ansamlinger av hjort (LC) som på Hanestad vinterstid. Rådyr (LC) finner man i stor grad nede i dalbunnen. I kommunen har man Sølnekletten villreinstamme (NT) i vest med en vinterbestand på 800 dyr, og konsesjonsreinen Rendalsrein i Rendalen østfjell med 2000 dyr i vinterbestand. Kommunen har tilhold av alle de fire store rovdyrene med yngling av jerv (EN) og gaupe (EN) årlig. Tidligere har det også vært yngling av ulv (CR) sør for Fv 217. Det er registrert bjørnebinne (EN) på DNA i kommunen, men det er enda ikke dokumentert binne med unger. Imidlertid er det flere binner i grenseområdene til kommunen.

Figur 13 Elg er en vanlig pattedyrart i Rendalen og en ettertraktet jaktbar art.

Grevling (LC), mår (LC), mink (fremmedart, SE), røyskatt (LC) og snømus (LC) er vanlige mårdyr å påtreffes i kommunen, og flere vassdrag har tilhold av både bever (LC) og oter

(LC). Videre har man en stabil bestand av rødrev (LC). Det er ikke i nyere tid påtruffet fjellrev (EN) i kommunen, men gamle stedsnavn vitner om artens tilhold.

Av ordenen flaggermus er nordflaggermus (VU) og vannflaggermus (LC) vanlig. Blant insekteterne finner man krattspissmus (LC) og vannspissmus (LC).

Det er også i jaktsammenheng felt et fåtalls villsvin (fremmedart, HI) i kommunen de siste årene. Med endret klima og en voksende bestand i Sverige og sørøst i Norge vil man forvente flere observasjoner i fremtiden.

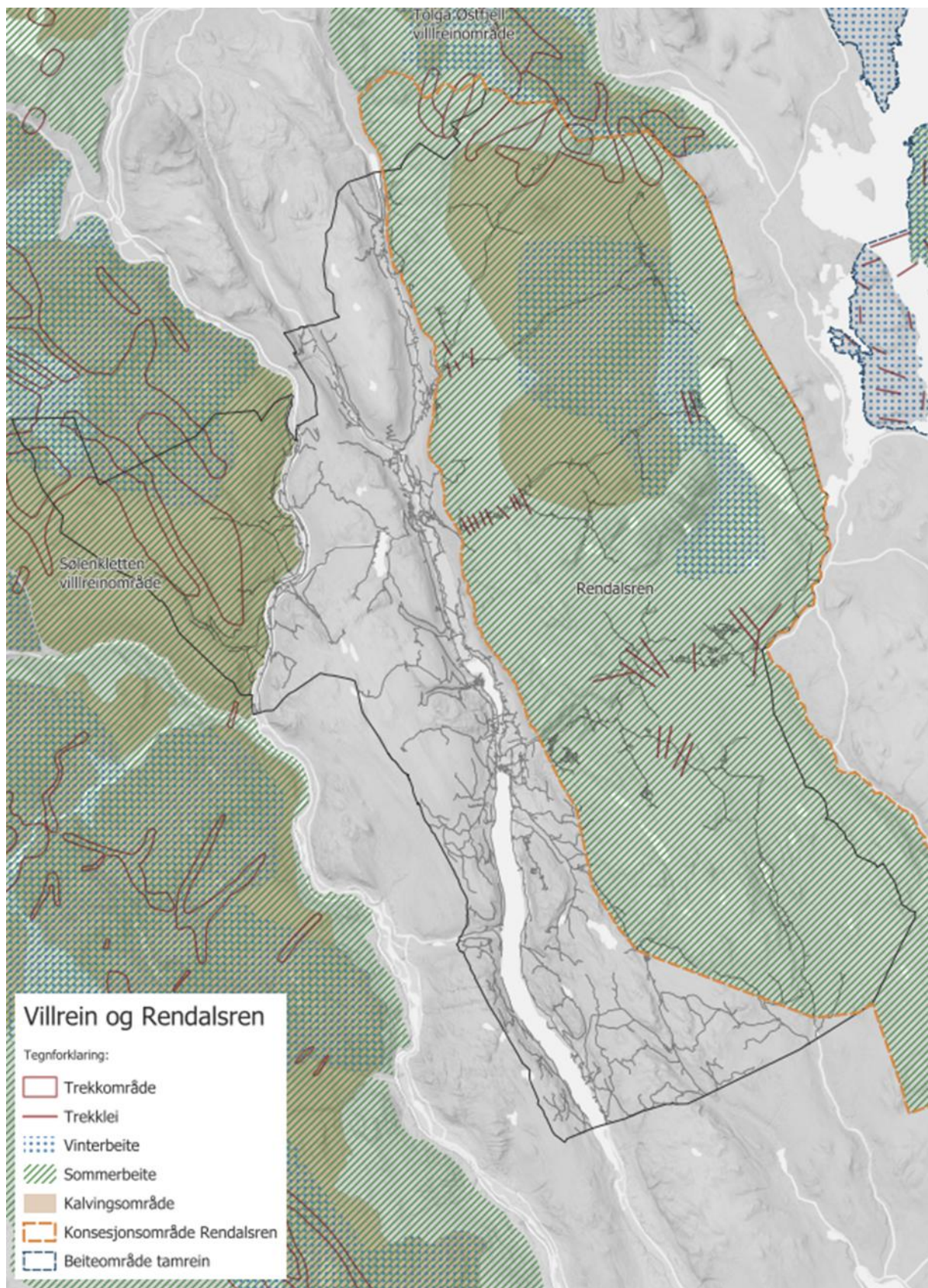
Hjortevilt

Hjorteviltet forvaltes i stor grad gjennom jakt og ikke predasjon. Kommunen har egne retningslinjer og målsetninger for forvaltning av elg, hjort og rådyr. Disse er utarbeide i samråd med grunneiere. Kvoten på disse utstedes til vald i stor grad gjennom bestandsplaner. Det er uttalte mål å ha bærekraftige bestander med naturlig alders- og kjønns sammensetning i samsvar med beitegrunnlaget som finnes naturlig. Kommunen anmoder grunneierlag og vald om å samarbeide på tvers av vald og kommuner for å sikre en mest mulig enhetlig og helhetlig forvaltning.

Villrein og Rendalsrein

Sølnkletten villreinområde ligger vest for Glomma på Hanestad og har en vinterstamme på 800 dyr. Denne forvaltes av villreinnemda og strekker seg over kommunene Alvdal, Stor-Elvdal, Rendalen og Folldal. Det er nettopp utarbeidet en felles sti- og løypeplan for de fire kommunen for å sikre lik forvaltning og iverksette tiltak for å bedre reinens livsvilkår. Villreinområdet har fått middels god kvalitet med god delnorm 2 og middels delnorm 1 og 3 (villrein.no).

Rendalsrein har kjerneområdet sitt i Rendalen Østfjell og forvaltes via en konsesjon fram til 2036. Man har en vinterflokk på 2000 dyr og en egen forvaltningsplan. Reinen er eiendomsdyr, men med fritak fra merkeplikten. Den forvaltes via jakt, av Rendal Renselskap SA, på samme måte som villrein. 15 % av leveområdet ligger i Tolga Østfjell og er definert som villreinområde. Kvalitetsnormen for dette området er satt til god i 2023 etter av delnorm 2 og 3 ble satt til god, mens det var datamangel for delnorm 1. Resterende 85 % av leveområde i Rendalen, Tynset, Engerdal og Trysil er ikke tatt med og gir derfor et feilaktig bilde av tilstanden på bestanden.

Figur 14 viser avgrensninger av Sølnkletten villreinområde, konsesjonsområde for Rendalsren samt viktige trekkveier og funksjonsområder. Man ser også tamreinområdene i Engerdal og Tolga Østfjell villreinområde (naturbase.no).

Figur 15 viser Rendalsren i skoglandskap i Kverninghue.

Fugler

FNs naturpanel har meldt at om lag 1 million arter står i fare for utrydding. Svært mange av disse er fugler. Av litt over 10 000 arter globalt er 500 påtruffet i Norge. Internasjonal forskning viser at det har blitt [560 millioner](#) færre fugler i Europa siden 1980-tallet. Dette er en nedgang på 17 %. Det er særlig tilbakegang i tidligere tallrike fuglebestander i jordbrukslandskapet som skyldes denne utviklingen (Fiona Burns, m. fl. 2021):

«[Abundance decline in the avifauna of the European Union reveals cross-continental similarities in biodiversity change](#)», *Ecology and Evolution*, 15. november 2021.).

De store fjellområdene i kommunen med tilhørende fjellband er tilhold for kongeørn (LC). Kommunen inngår i intensivovervåkingen av kongeørn i Norge og har hatt kartleggingsprosjekt på arten finansiert av Statsforvalteren i Innlandet. Fiskeørn (VU) er fast hekkefugl i kommunen med reir tilknyttet de større vann og vassdrag. Havørn (LC) er kun observert på matsøk og trekk igjennom og ikke som hekkefugl.

Figur 16 Rendalen inngår i intensivovervåkingen av kongeørn i Norge.

Av falkene har kommunen en god bestand av tårnfalk (LC) samt noe dvergfalk (LC). Man har også fast tilhold av de to større falkene jaktfalk (VU) og vandrefalk (LC). Sistnevnte med en økning i etablerte hekkende par de siste 15 årene.

Musvåk (LC) er en relativt vanlig hekkefugl, mens fjellvåken (LC) er på tilbakegang. Det er ikke dokumentert vepsevåkehekking (NT), men det vil man kunne anta. Disse tre artene har fast høsttrekk gjennom Nord-Østerdalen.

Kommunen har hatt et toårig prosjekt på kartlegging av hønsehaukreir (VU). Disse har tilhold i eldre skog (hkl. 5) og derfor utsatt for hogst. Det er registrert 24 reir i kommunen. Den mindre slektingen spurvehauken (LC) holder til i litt yngre skog og er også vanlig å treffe på. Det er ikke påvist hekking av noen av kjerrhaukene i kommunen.

Figur 17 Hønehaug er en art som bruker reiret sitt om igjen. Den bygger på reiret hvert år og gamle reir kan veie mange hundre kilo. Arten hekker i grov, gammel skog. Den har flere alternative reir den bytter på å bruke.

Det er de boreale ugleartene som dominerer i Rendalen, med perleugle (LC), spurveugle (LC) og haukugle (LC) som de vanligste. Det er observert både lappugle (VU) og slagugle, og dokumentert hekking av førstnevnte. Jordugle (LC) er en vanlig hekkefugl i myr og fjell-landskapet i gode smånagerår. Hornugle (LC) finner man ofte i tilknytning til kulturlandskapet i dalføret. De siste årene har man også lydobservasjoner av kattugle (LC) som man tidligere kun fant sør på Hedmarken.

Rendalen kommune administrerer ett av Norges 5 intensivovervåkingsområder for hubro (EN). Dette gjøres over et område på nesten 7000 km² og totalt 15 territorium i flere kommuner (BirdLife Norge – Rapport 2026-1). I tillegg følger kommunen opp ekstensivterritorium i Innlandet og legger inn oppdatert info i rovbaser. Disse følges opp årlig i henhold til avtale og instruks fra Miljødirektoratet. Man deltar også i ekstensivovervåking på arten. Snøugle (CR) er det kun eldre og til dels usikre observasjoner av. Det ble imidlertid dokumentert snøugle på vinteren 2024 i Bittermarka i Trysil/Engerdal.

Figur 18 Rendalen kommune administrerer intensivovervåkingen av hubro i Innlandet som inngår i den nasjonale overvåkingen.

Kommunen har fire «hotspots» for vade- måke- og andefugl. Nordenden av Lomnessjøen der Nordre Rena renner ut og danner et deltaområde. Her er det særlig næringsrikt med grunne vannområder som gir god næringstilgang for disse fugleartene. Her finner blant annet hekkende dvergmåke (VU). Nekmyrene er et stort myrområde der deler av vernet. Her har man tradisjonelt funnet en hekkende bestand av fjellmyrløper (NT). Det er et myrområde som er mye brukt av vade- måke- andefugl, men også andre arter. Lille Sølensjø naturreservat og Sølnavassdraget er tilhold for en rekke vade- måke og andefugl i sommerhalvåret. Området har blant annet hekkende rødnebbterne (LC). Videre har det vært tilhold for bestand av brushane (VU). Skånsjøen og tilhørende myrer er tilhold av hekkende sangsvane (LC) en rekke andefugl og hettemåkekoloni (CR).

Hønsefuglbestandene forvaltes i Rendalen som resten av Norge av grunneier gjennom jakt. Det foreligger ikke et regelverk og forvaltningssystem for småvilt slik det gjør for storvilt. Målet for framtiden må være at småviltforvaltningen nærmer seg mer et forvaltningssystem som vi har for de store hjortedyrene. De fleste større fjell- og skogområdene som selger fuglejakt fortar i dag takseringer i starten av august. Data fra takseringene danner grunnlaget for uttak den påfølgende høst. Dette er et langt steg i riktig retning og bidrar til økt kunnskap og mer bærekraftig og presis forvaltning.

Figur 19 Storflughøne er et ettertraktet vilt. Her fra tiurleik i området ved Trøneskampen.

Tall fra [NIBIO](#) viser nesten en halvering av fugleantallet i kulturlandskapet siden årtusenskiftet. Tilstanden er verst for bakkehekkende fugler som vipe (CR) og åkerrikse (CR) som er kritisk truet. I Rendalen er det registrert vipe flere plasser i og rundt Lomnessjøen og Hornset. Det er også kjente hekkeplasser lengre nord i dalføret.

Figur 20 Vipereir på dyrket mark hos Jens Tore Løken i Rendalen 2014.

Åkerrikse er i stor grad registrert 15 ganger i hovedsak i kulturlandskapet fra Åkre til Øvre Rendal. Det er også en registrering på Skånborket. Storspove (EN) er fåtallig og i hovedsak registrert fra Åkrestrømmen til Otnes. Av andre fugler tilknyttet kulturlandskapet kan nevnes er stær (NT), gulspurv (VU), låvesvale (LC), taksvale (NT), sanglerke (NT), vaktel (VU) og enkeltbekkasin. Birdlife har utarbeidet en rapport som foreslår en rekke tiltak for bakkehekkende fugl i kulturlandskapet som danner et godt kunnskapsgrunnlag for tiltak - [2020_03_NOF.pdf](#).

Kommunen har tilhold av hakkespettene svartspett, gråspett, grønnspekk, flaggspett, tretåspett og dvergspett. Disse artene hekker i hulrom i trær, av ulik art og stadium, som de hakker ut selv. Dette skaper igjen hekkel plasser for sekundære hulerugere kommende år. Sekundære hulerugere er helt avhengig av hakkespettene for å finne seg en reirplass. Et eksempel på dette er perleugle som bruker svartseptens hull som oftest er i furu eller osp.

Figur 21 Tretåspetten er knyttet til gammelskog. Denne og andre hakkespetter bidrar til å skape reirplasser for andre fugler også kalt sekundære hulerugere.

Amfibier og reptiler

Det er registrert to dammer med storsalamander og fem dammer med småsalamander i artskart. Førstnevnte art er registrering av gammel dato og således interessant å kartlegge på nytt. Av reptiler er huggorm og firfirsle vanlige, mens stålorm, slettsnok og buorm er ikke å påtreffe i våre strøk. Av frosker har vi kun buttsnutefrosk, men denne er til gjengjeld veldig vanlig å påtreffe i bekker, myrer og våte miljøer. Nordpadde er ikke vanlig og er registrert en gang i Nordre Rena. Man vil imidlertid forvente tilhold av arten i kommunen.

Figur 22 Buttsnutefrosk og huggorm er vanlige arter i kommunen.

Insekter

Klassen insekter utgjør den mest artsrike og varierte dyregruppen på jorda. Det er beskrevet over 1 million arter på verdensbasis og antallet er antagelig vis ti ganger større. I Norge kjenner vi til litt under 20 000 arter.

Figur 23 Viser sommerfuglen oransjegullvinge som er en vanlig art i Rendalen og på Sør-Østlandet.

I Norge er det en høy andel trua arter blant de pollinerende insektene som humle og bier. Overvåkning av denne dyregruppen viser at mengden insekter i gjennomsnitt minker med 14 % hvert år. En av de største truslene framover er ødeleggelse av leveområder og klimaendringer (artsdatabanken.no).

Man har ikke en god oversikt over insektarter som finnes i kommune, dog har man oversikt over egnede habitat og derigjennom muligheten til å ivareta disse. Mange insekter finner man i forbindelse med kulturlandskapet, det vil si i menneskepåvirket natur. Kantsoner og mosaikker av ulike habitat i kulturlandskapet er svært viktig for å ivareta mange insekter og sikre gode bestander. Det gjelder også for naturskogen som huser svært mange truede arter. I disse skogene finner man nøkkelementer som stående og liggende død ved i ulike forråtnelsesstadier som viktige leveområder for en rekke trua arter. Rendalen har fortsatt både områder med naturskog og kulturlandskap og ved å ivareta og restaurere disse vil man også bidra til å opprettholde lokale bestander av disse artene. Det er også et godt utgangspunkt å ta i disse naturtypene ved større kartleggingsjobber av insekter.

Lysforurensning utgjør i dag også et problem for insekter ved at deres adferd endres og de blir veldig eksponert for predasjon enn hva som er naturlig. Det virker også negativt inn på deres naturlige vandringer. Rendalen kommune vil foreta en kartlegging av lysforurensning i kommunen og vurdere tiltak deretter.

Fisk

Fiske forvaltes i stor grad av grunneiere gjennom grunneierlag og elvelag. Det er vedtatt lokale forskrifter som legger de ytre rammene for forvaltningen. Det er etablert 2 driftsplaner for Sølnavassdraget og Storsjøen med ifallende vassdrag, herunder Mistra og Nordre Rena. Disse har tre fokusområder, næring, forvaltning og fritidsfiske.

Det er en egen storørretbestand i Storsjøen som har Mistra som gyteområde. Det er kommunens mest populære område og art å fiske etter og bidrar til stor verdiskapning. Storsjøen har også fiskearter som harr, abbor, røye, sik, gjedde og lake. I tillegg ble det satt ut krøkle ulovlig i sjøen i 2007. På kort sikt har dette medført økt næringstilgang for storørret som har økt bestanden og hatt svært stor vekstrate, helt opp til 13 cm ila ett år. De langsiktige økologiske konsekvensene vet man enda ikke. Det er imidlertid pågående et forskningsprosjekt i regi av NINA i Storsjøen som skal se på blant annet dette. Denne forskningen føyer seg inn i en lang rekke av studier som er utført i vassdraget som NINA-rapport 1374 og 1206. Siken i Storsjøen vandrer opp i Nordre Rena og Tysla for å gyte på høsten. Dette har vært benyttet tidligere til notfiske og håvfiske. Storsjøen forvaltes i dag av Storsjøen Fiskeforening.

Det er etablert to fluefiskesoner i Nordre Rena og Unsetåa. Vassdraget er sterkt påvirket av flomforbygning, oppdemning og utretting av vassdraget. I tillegg foregår det en del avrenning fra dyrket mark og spredt avløp. Likevel har vassdraget en god bestand av ørret og harr. Det er imidlertid behov for diverse biotopfremmende tiltak i vassdraget.

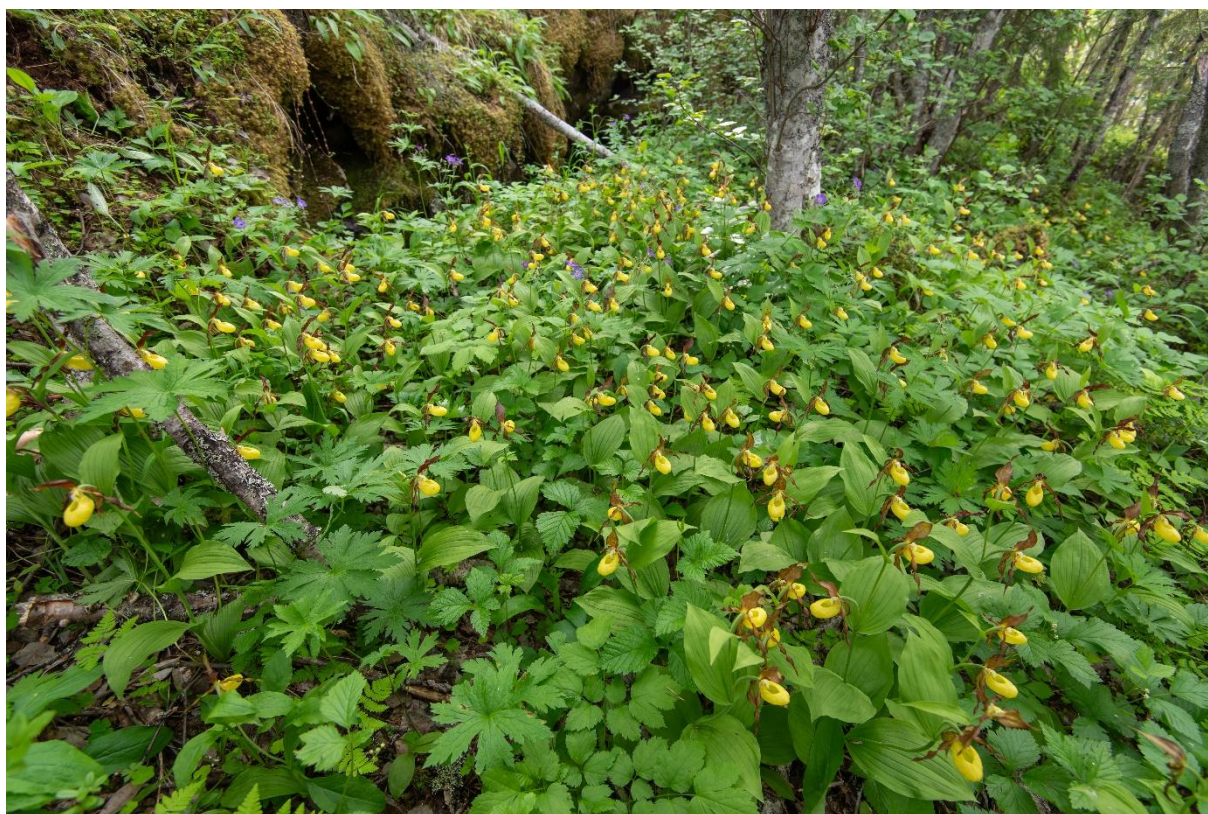
Sølnavassdraget strekker seg fra Spekesjøene i nord via Speka og Sølna til Sølensjøen før det renner sammen med Femundelva. Vassdraget huser i stor grad ørret, harr, gjedde, sik og abbor. Sølensjøen er kjent for sitt historiske fiske der Fiskevollen har vært og er utgangspunkt for dette via ett lottesystem. Sjøen domineres i dag av sik, med stedvis stort innslag av gjedde og abbor. Det er en aktiv forvaltning av sjøen via Sølensjøen lotteierlag og beskatning av sik er en sentral del av forvaltningen. Den historiske røyebestanden er i dag svært liten og det jobbes for å finne ut av årsaken og reversere dette. Vassdraget er svært lite påvirket.

Helt vest i kommunen finner man Glomma som i dag er sterkt påvirket av kraftutbygging ved at vann ledes gjennom tunell fra Høyegga i Alvdal gjennom fjellet og ut i Nordre Rena. Av fiskearter finner man gjedde, ørret, harr, abbor og sik.

Det er også flere mindre vann som har en aktiv forvaltning av fiskebestandene som Søndre Mistsjøen, Harsjøen, Villsjøen, Veksen, Valsjøen og Lomnessjøen.

Karplanter

Det er en del eldre funn av sjeldne arter typisk for gammel kulturlandskap/naturbeitemark/slåtteeeng: enghavre, rankfrøstjerne, hjertegras, høstmarinøkkel (VU) og bakkestarr (NT). Sjeldne arter knyttet til eldre, fuktig skog og delvis langs bekker: dalfiol (VU), marisko (VU), myskemaure (NT), huldregras (NT), skogsøtgras (VU), huldreblom (VU) og skogjanmne (NT). Det er også mange eldre funn av ulike starrarter: Trillingstarr (VU), nubbestarr (NT) og finnmarksstarr (EN) (artsdatabanken.no). Det vil for framtiden være prioritert å oppsøke seminaturlige naturtyper og få en langt bedre oversikt over artsmangfoldet innen karplanter og eventuelt iverksette skjøtsels- og restaureringstiltak.

Figur 24 Orkideen marisko er en sjelden karplante hos oss. Den er listet som sårbar og er på tilbakegang i hele landet.

Lav

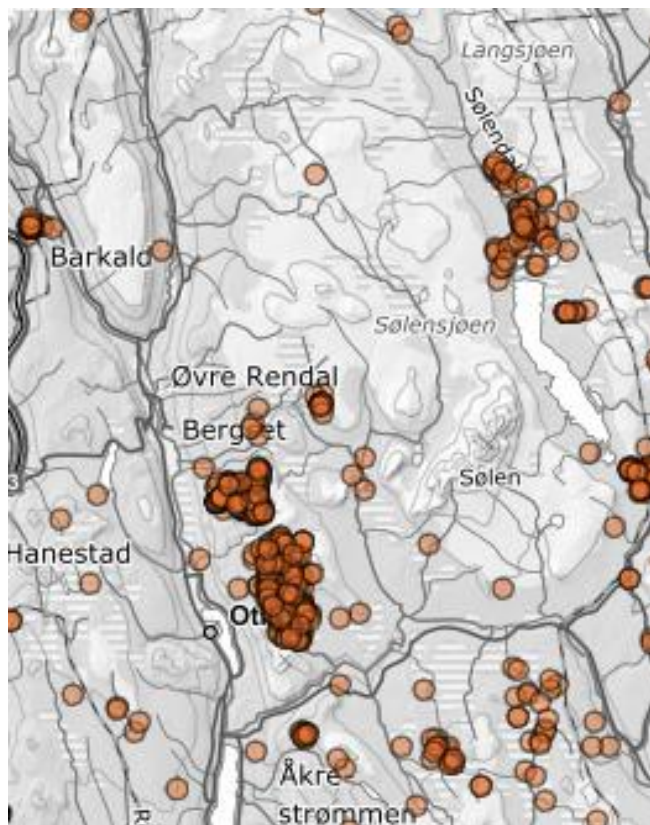
Lav er noe kartlagt i kommunen og da særlig i forbindelse med frivillig vern. Utenom dette er kartlegging i stor grad basert på frivillighet og mange områder er lite undersøkt. Rendalens karrige fjell, vidder og skog preges av stort innslag av Cladonia-arter, hovedsaklig kvitkrull (LC) samt lys (LC) og grå reinlav (LC). Norske Moseprodukter AS er en bedrift i Rendalen som har laget millionbutikk av foredling av kvitkrull. I den andre enden av utbredelsesskalaen finner man Trønderlav (CR) som eneste naturlige forekomst i Norge og Europa. Arten har svært spesifikke krav til biotop og forskning har vist at den krever en kombinasjon av sterkt lys og høy luftfuktighet, men tåler dårlig altfor mye vann og kan således ikke stå for nære fossesprøytsonen. Om vinteren, utenom

vekstsesong, er den skjermet mot direkte solstråling. Laven vokser på greiner av gran på grantrær som har høyere pH enn hva som er vanlig for grantrær. Man har også funnet ut at arten trives best (fotosyntese) i kjølige temperaturer (10 – 15 °C). For denne arten er det et eget prosjekt i regi av NINA for å bistå i å rekolonisere andre egnede biotoper ved hjelp av translokeringsforsøk. Herunder to i Rendalen og en i Stor-Elvdal. Rendalen har således et særlig ansvar for ivaretagelse av arten både nasjonalt og internasjonalt.

Figur 25 Europas eneste kjente forekomst av Trønderlav. Laven sees som mørkegrønn med brune apothecier midt i bildet.

Ulvelav (NT) er en annen lavart som er svært karakteristisk for kommunen i områder med høyt innslag av kelo. Arten er særlig utbredt i områder som Fuggdalen, Steinfjellet og Spekedalen/Sølendalen. Ivaretagelse av liggende og stående død ved er viktig for ivaretagelse av arten. Man bør derfor bruke annet virke til å fyre bål med enn tyrigadder. Ulvelav er også ført opp som en særlig viktig ansvarsart for Rendalen i rapport om ansvarsarter og naturtyper i Hedmark fra 2022 på bestilling fra Statsforvalter i Innlandet.

Figur 26 viser de største utbredelsene av ulvelav med Fuggdalen, Steinfjellet og Sølendalen med størst tetthet (artsdatabanken.no).

Trådragg (VU) ble av miljøvernminister Erik Solheim gitt som ansvarsart til Rendalen. Andre arter av interesse er fossefittlav (EN), gubbeskjegg (NT), rimnål (VU), elfenbenslav (EN) og lys (VU) og mørk brannstubbelav (VU).

Figur 27 ulvelav er karakteristisk i sitt gulgrønne utseende og vokser typisk på kelogadder som på bildet.

Sopp og moser

Moser er veldig dårlig kartlagt i Rendalen, men alle de tre små og sjeldne tvebladmoseartene som vokser på dødved i rennende vann er påvist i kommunen (flom (EN)-, råte (EN)- og fakkeltvebladmose(VU)). Disse finnes ofte i flotte bekkekløftmiljøer. Ellers finnes helt sikkert flere rødlistede, alpine arter i fjellene i

kommunen. Sølen peker seg jo ut i så måte. Det er også sannsynlig at det finnes interessante mosesamfunn langs Glomma og andre større vassdrag i kommunen. Flere steder i kommunen finnes også kalkrik berggrunn, blant annet i åsene øst for Storsjøen og ved Øvre Rendal. Her er det potensial for å finne spennende arter.

For sopp så er nok naturskogsarter mest aktuelt å fokusere på, men det er også kalkbarskog i Rendalen, som sikkert har endel kalksopper. Dette er nærmest fullstendig ukjent (ikke undersøkt) i kommunen.

For sopp og moser vil jo første viktige tiltak være en systematisk kartlegging av både naturskog, kalkbarskog, bekkekløfter fjellområdet rundt Sølen og langs de større vassdrag. Her kan man også nevnes flommarkskog, med bla sumpaniskjuke (EN).

Figur 28 Soppen svartgubbe (EN) er det en registrering av i kommunen. Arten er sterkt truet og vokser ofte i øvre flomsone i nærheten av elver. Arten er kun kjent fra 25 lokaliteter (artsdatabanken.no).

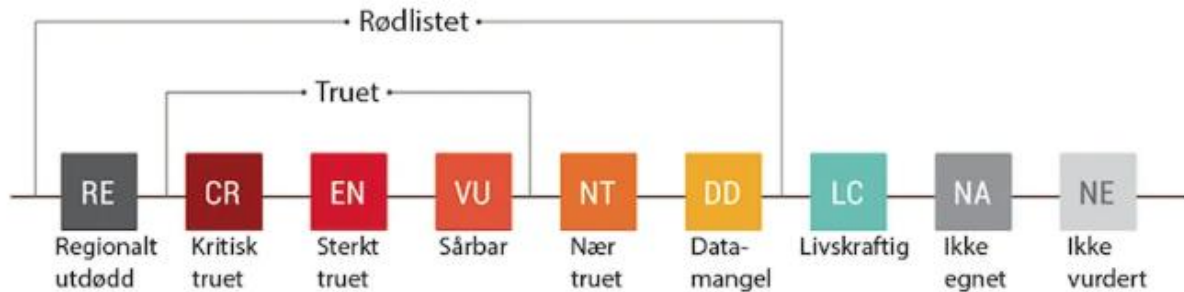
Prioriterte arter

Det er i dag kun 14 arter som har status som prioriterte arter i Norge

<https://www.miljodirektoratet.no/ansvarsomrader/arter-naturtyper/truede-arter-og-naturtyper/prioriterte-arter/hva-er-prioriterte-arter/>. Det er ingen registreringer av disse i kommunen i artskart. Imidlertid er elfenbenslav registrert flere plasser i Stor-Elvdal så det kan forventes at denne finnes hos oss også. Det kan også tenkes at ved en økning i fjellrevbestanden at individer vil finne tilbake til de gamle habitatene sine i kommunen.

Flere stedsnavn henviser til artens tilhold her, som eksempel Vedhundfløyet i Spekedalen.

Norsk rødliste for arter og naturtyper

Figur 29 Viser de ulike kategoriene i den Norske Rødlista (artsdatabanken.no).

Norsk rødliste for [arter](#) er fra 2021 og i 2025 kom norsk rødliste for [naturtyper](#). Disse gir en oversikt over arter og naturtyper som står i fare for å dø ut. Arter og naturtyper blir vurdert av eksperter på fagområdet og det gis til slutt en vurdering i henhold til listen i figuren over. I 2025 kom en ny vurdering av 876 naturtyper. Av disse står 44 % på rødlista og 23 % av disse er truet og står i fare for å forsvinne. 70 % av naturtyper i skog er rødlistet og 33 % av naturtypene i skog er truet. For våtmarker er hele 28 av 39 naturtyper rødlistet.

Av de nesten 47 000 påviste artene i Norge er halvparten vurdert i rødlista. Av de vurderte er 2 752 vurdert som truet. Det er 12 % av de vurderte artene. Totalt er 4 957 arter på rødlisten. 48 % av de truede artene lever helt eller delvis i skog, mens 25 % lever i naturtyper som er menneskeskapt (eks slåtteeng).

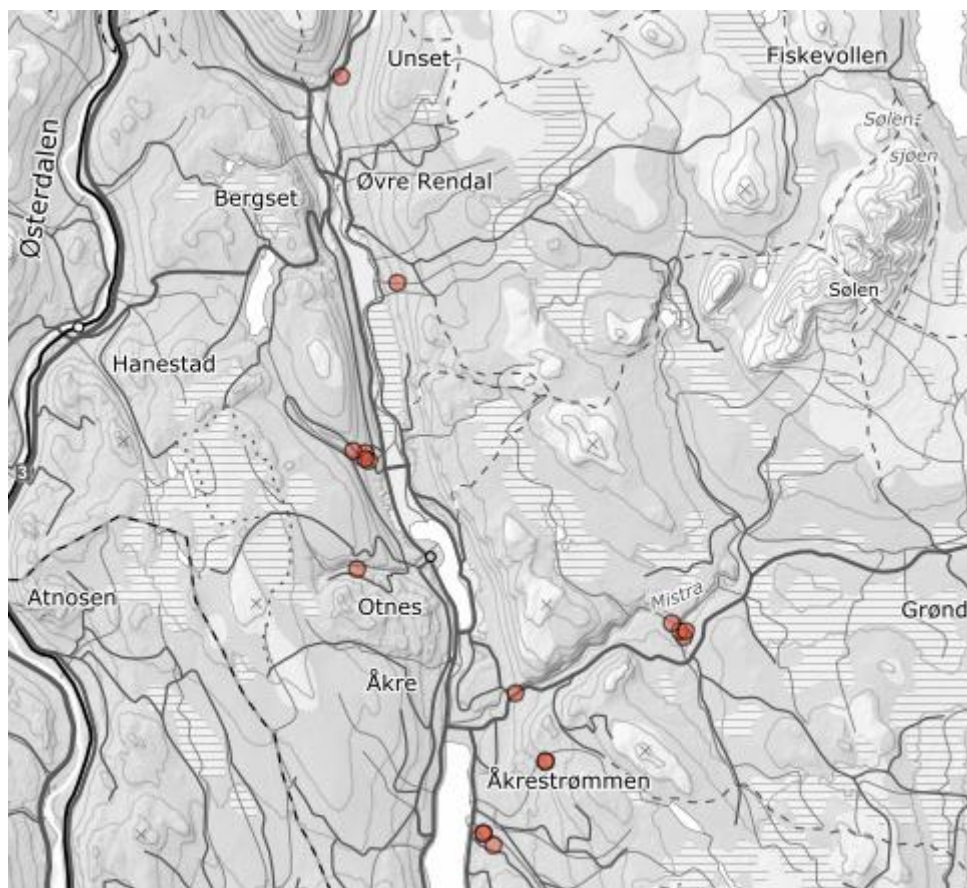
Rendalen har tilhold av alle de fire store rovdyrene med yngling av jerv (EN) og gaupe (EN) samt registrering av bjørnebinne (EN) de siste 2-3 årene. Det er tidligere påvist yngling av ulv (CR) flere ganger sør for Fv 217 og øst for Storsjøen. Man tilhører rovviltregion 5 og ligger utenfor ulvesonen. Denne planen legger lite vekt på disse artene da de forvaltes med bakgrunn i nasjonal politikk og politiske rovviltnemder.

Figur 30 Jerv, her med en minimum 13 år gammel tisper, er den av de store rovdyrene det er vanligst å finne sportegn av i Rendalen. Det er årlige ynglinger av arten i kommunen.

Rendalen har store forekomster av lav. Kvitkrull er til og med blitt en egen næring som selges internasjonalt. Kommunen har også en art av internasjonal interesse som eneste lokalitet igjen i Norge og Europa. Nemlig trønderlav (CR). Denne finnes på en lokalitet og er, i prosjekt i regi av NINA, flyttet individer til to andre lokaliteter i kommunen.

Trådragg (VU) er kommunens postkortart. Dette var et tiltak Erik Solheim og regjeringen gjorde i 2008 der alle landets kommuner fikk ansvar for å ivareta en art. Rendalen fikk tildelt trådragg. Kart fra Artsobservasjoner viser at det er registrert 15 lokaliteter med arten.

Figur 31 Viser registrert forekomst av trådrag i Rendalen (artsdatabanken.no).

Tabell 3: Fra artskart framgår det at det er registrert følgende arter fordelt på rødlistekategori (artsdatabanken.no).

Rødlistekategori	Kritisk truet (CR)	Sterkt truet (EN)	Sårbar (VU)	Nær truet (NT)	Intakt (LC)
Antall arter	7	33	99	129	2879
Antall observasjoner	1877	1470	3358	4651	50781

Blant de registrerte kritisk trua artene dominerer ulv. Det store antallet registreringer henger sammen med den store ressursen som legges ned for å overvåke den Skandinaviske ulvebestanden. For de sterkt trua artene er det også dominans av de store rovdirene samt makrellterne, storspove, lappspove og hubro. De sårbare artene domineres av fugler, mens hos de nær trua artene er det lavartene ulvelav og gubbeskjegg som dominerer etterfulgt av flere fuglearter. Den vanligste livskraftige arten registrert er kjøttmeis.

Dataene som ligger i artskart er verifisert av fagfolk på de ulike fagfelt. Denne kartleggingen baserer seg mye på frivilliges observasjoner, men også forskningsprosjekter. Man får derfor registrert mange arter som er enkle å observere eller

artsbestemme, som er lett tilgjengelige eller arter det gis penger til for å forske på. Man kan også få et skjevt bilde da mange har interesse av å «jakte» på sjeldne arter. Dersom man hadde gått inn med eksperter innen fagområdene moser, insekter, sopp eller lav ville man garantert funnet mange trua arter. Som vedlegg følger liste over alle registrerte arter i artskart.

Tabell 4: Viser oversikt over rødlista og trua naturtyper i ulike økosystem (artsdatabanken.no).

	Fastmark	Våtmark	Ferskvannsbunn	Ferskvannssystemer	Landformer
Naturtyper vurdert	230	39	116	65	205
Rødlista	166	28	57	20	61
Trua	108	12	19		30

Naturskog

I 2025 lanserte Miljødirektoratet og Landbruksdirektoratet et nytt kartlag som skal vise områder som har skog som har kvaliteter som knytter seg til lite menneskelig påvirkning, naturlig foryngelse og høy andel døde trær(naturbase.no). Kartet er et førsteutkast og gir en pekepinn, men ingen fasit. Dataene som er lagt til grunn fanger ikke opp for eksempel sandfuruskog eller eldre furuskog i lavereliggende strøk. Slik kartet er nå funker det best på høyereliggende fjellskog. Naturskogkartet er laget i tre ulike kartlagstyper:

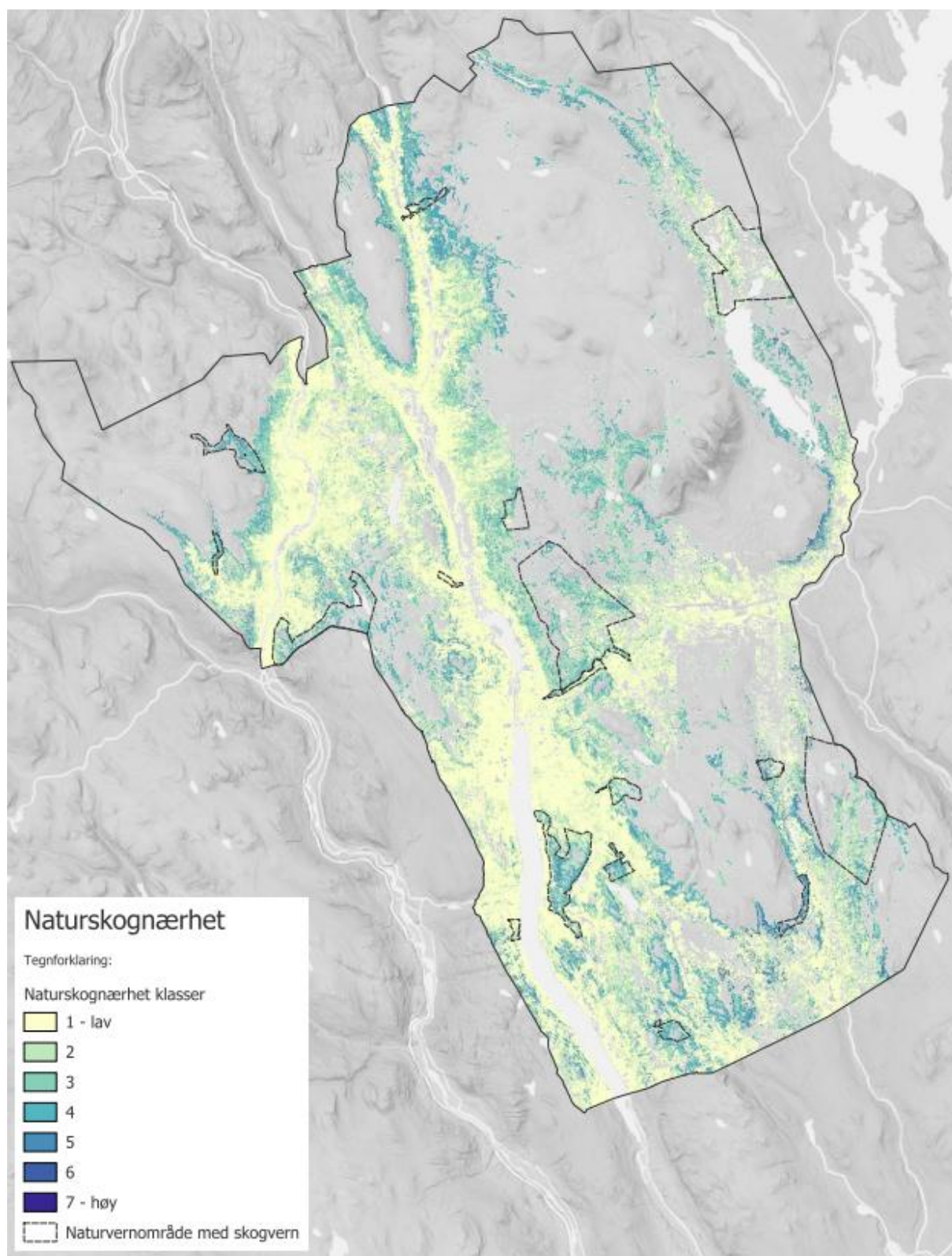
- Skog som er etablert før 1940 og ikke flatehogd.
- Ulik grad av naturskogsannsynlighet 0 – 99 %.
- Grad av naturskognærhet 1 - 7.

I Rendalen er det registrert 732 915 daa skog som ikke er flatehogd etter 1940 pr 01.01.2025. Dette utgjør 41,8 % av skog totalt i Rendalen, men sier ikke videre om variasjon i kvaliteten.

Naturskognærhet er delt opp i 7 klasser som beskriver graden av naturskog ved hjelp av et sett variabler som nå er implementert i Natur i Norge. 1 er minst naturskognær og 7 er mest naturskognær. Variablene omfatter dødvedandel, dødvedvariasjon og suksesjon på tresatt mark. Det er anbefalt å benytte klasse 5- 7 for å se etter skog av verneverdi. Dette utgjør i dag 152 090 daa og er 8,7 % av total skog i Rendalen.

- Klasse 1: 830.190 daa
- Klasse 2: 309.125 daa
- Klasse 3: 141.921 daa
- Klasse 4: 97.906 daa
- Klasse 5: 130.399 daa
- Klasse 6: 8.477 daa

- Klasse 7: 13.214 daa

Figur 32 viser graden av naturskognærhet i Rendalen fra lav til høy med skogsvernomsrådene i sort omriss (naturbase.no).

Naturskogsannsynlighet gir en prosent for hvor sannsynlig det er for at et skogareal som er etablert før 1940 og der det ikke er registrert noe inngrep eller behandling av skogen siden ca. 1965. Se vedlegg 3.

Tabell 5: viser naturskogsannsynlighet i areal i Rendalen kommune (naturbase.no).

Naturskogsannsynlighet %	Areal daa
0	441 791
1-10	53 112
11-20	49 166
21-30	60 861
31-40	77 194
41-50	98 975
51-60	125 922
61-70	154 866
71-80	177 055
81-90	176 125
91-99	114 729

[Rapporten](#) Ansvarsnaturtyper og ansvarsarter for Hedmark utarbeidet av Miljøfaglig utredninger i 2022, på oppdrag fra Statsforvalteren i Innlandet, peker på at Rendalen kommune er en av tre svært viktige kommuner for å ta vare på naturtypen Gammel furuskog (C11). Dette gir Rendalen et særlig ansvar for ivaretagelse av denne type natur. Rapporten konkluderer med blant annet følgende «*Store sammenhengende barskoger preger Hedmark, og de mest verdifulle finnes i et belte fra Stor-Elvdal, via Rendalen og over til Engerdal og Trysil.*»

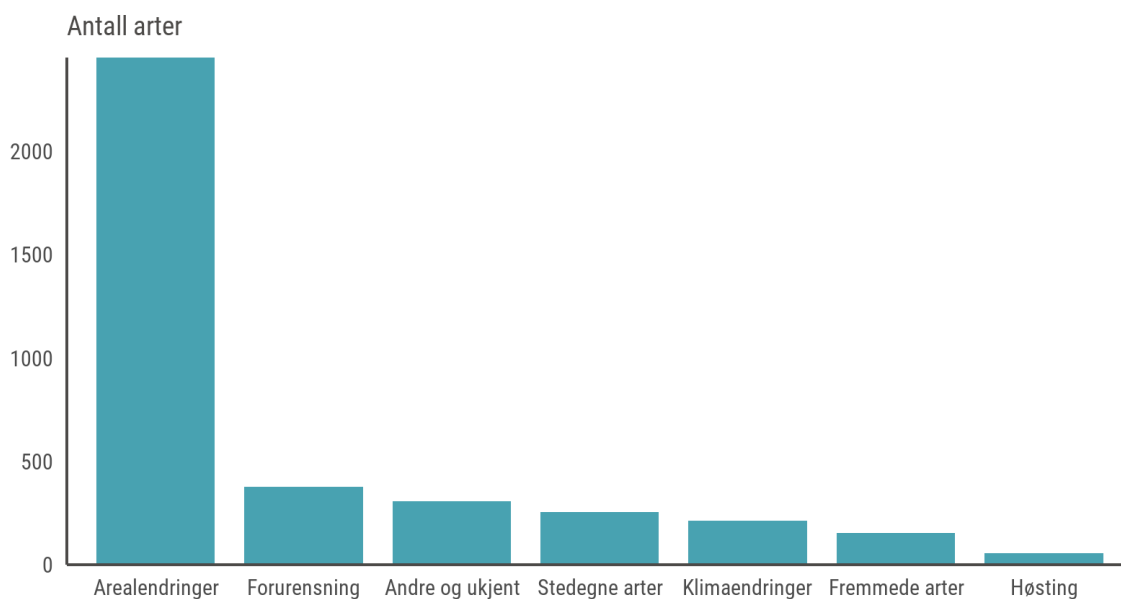
Kelogadd og kelolæger eller stående og liggende død ved av ulik forråtnelsesstadium er viktige elementer i naturskogen og leveområder for en rekke sopp, lav og insekter. En kelogadd fra furutre kan være 800 år gammel. Treet kan ha levd i 400 år og død i 400 år. Det finnes arter som er spesialisert på svært små nisjer og som har tilhold i disse gamle fortidsminnene. En nyoppdaget art for Norge er keloglefsemose (*Cephalozia macounii*) som vokser på grove, døde furulæger, overgrodd med moser, lav og sopp. Furutrærne som ligger igjen som læger her spirte i mellomalderen. Keloglefsemose er registrert i Slemdalen, rett sør for Rendalens kommunegrense, i Åmot kommune. Arten er ny for Norge og derfor ikke ennå vurdert etter norsk rødliste for arter, men den vil bli vurdert i den nye rødliste som kommer i 2027.

Figur 33 furutrær som denne kan være 800 år gamle. Disse kalles kelogadd og er leveområde for en lang rekke organismer og således viktige biotoper å bevare.

Sandfuruskog er en furuskog-type som lenge har blitt undervurdert som viktig naturtype. Det er en god del av den i Rendalen. Mange av de skogene har nok vært sterk kulturpåvirket i form av skogsbeite og hogst, men gjensetting av frøtrær kan ha bidratt til rotkontinuitet, som er av stor betydning for overlevelse av mange sjeldne og spesielle sandfuruskogsopper. Brann og beite kan være aktuelle skogrestaureringstiltak for slike skoger i framtida ([NINA-rapport 1042](#)).

Trusler mot naturmangfoldet

Figur 34 viser hvilke faktorer som påvirker truede arter negativt i Norge (artsdatabanken.no).

Klimaendringer

Endringer i klima har alltid funnet sted. Forskjellen nå er at klimaet endrer seg i et svært raskt tempo som gjør at naturmangfoldet ikke klarer å tilpasse seg endringene. Årsaken til den raske endringen er menneskelige utslipp av klimagasser. FN antar at mange arter vil dø ut som en konsekvens av endret klima. På norsk rødliste over arter er klimaendringer angitt som negativ påvirkningsfaktor for 211 av de truede artene. Over halvparten av disse er knyttet til fjell.

Verden jobber mot et mål å redusere klimagassutslippene slik at man ikke øker temperaturen mer enn 1,5 grader. Rendalen kommune har en egen klima- og energiplan 2023 – 2030. Planen er utarbeidet i samarbeid med kommunene i Nord-Østerdal og handlingsprogrammet har til sammen 12 tiltaksområder med tilhørende tiltak.

Naturkrise og klimakrise henger sammen og den ene påvirker den andre. Begge er verdensomspennende og må løses på internasjonalt nivå, men tiltakene må utføres lokalt.

Skogen

Rendalen domineres av skog og har 1 749 890 daa skog hvorav 1 084 091 daa er produktiv og 295 198 daa er uklassifisert (NIBIO). Kommunen har stor andel vernskog på 1 072 319 daa, av dette er 439 893 daa produktiv. [NINA-rapport 2000](#), Vurdering av økologisk tilstand i skog i Norge i 2020, konkluderer med middels økologisk tilstand på

skog i Norge. Skogen huser 60% av de artene man kjenner til i Norge. 48 % av de rødlistede artene i Norge har tilhold i skog. Av disse har ca. 84 % tilhold i naturskog/gammelskog eller skog av eldre økologisk alder (120-160 år), skog med variasjon av trær i ulike aldre, størrelse, treslag og liggende og stående døde trær. Disse artenes preferanser til levestedet harmonerer dårlig med måten skogbruk i dag drives på; flatehogst (som ble den dominerende driftsformen i etterkrigstiden). Når trærne hogges endres miljøet såpass at mange av artene ikke vil overleve på hogstflata. Etter hogsten etableres ny skog som da blir en ensaldret skog, som igjen ikke tilfredsstiller mange utrydningstrua arters krav til levesteder. I dag utgjør urskog 1,9 % av skogene våre. Rødlista over naturtyper fra 2025 angir at 70 % av naturtypene i skog er rødlistet og at en av tre naturtyper i skog er truet. Blåbærgranskog er et eksempel på en vanlig naturtype som nå er havnet på rødlista for naturtyper 2025.

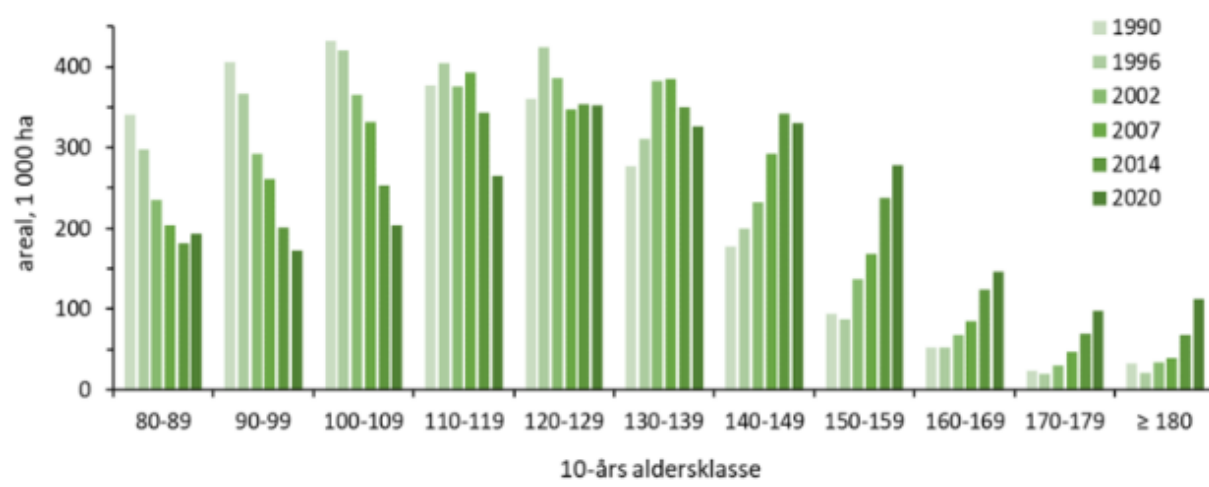

Figur 35. Gammel skog med trær i ulike nedbrytningsfaser huser en rekke sårbare og trua arter.

Skogbruket drives i dag etter en livsmiljøtilnærming, der viktige livsmiljøer for sårbare og trua arter skal finnes over tid, slik at alle arter kan ivaretas. Denne registreringen kalles MiS-registrering (Miljøregistrering i skog), og alle som omsetter tømmer må ha hatt en slik registrering i forkant av hogst. Gjennom miljøregistrering i skog søker man å få en oversikt over alle viktige lokaliteter for sårbare arter over et større område (som regel kommunevis) for deretter å velge ut et representativt utvalg som skal bevares i nøkkelbiotoper som er fritatt for hogst. Det foretas dermed ingen kartlegging av arter i forkant av hogst eller andre tiltak i skog, og MIS-kartlegging gjennomføres av tømmerbedriftene selv. Utfordringen for de trua artene i dette forvaltningssystemet er de

små, isolerte områdene som huser små populasjoner som lett kan bli utslette ved flaksehalshendelser.

Landskogtakseringen ble etablert i 1919 som den første i verden for å kartlegge og overvåke utviklingen i skog på nasjonal skala. I tillegg til skogfaglige parametere registreres også skogstrukturen og andre indikatorarter for biologisk mangfold. Landskogtakseringen viser at mengden død ved i norske skoger er økende, både stående og liggende, noe som er et viktig levested for mange arter. Selv om mengden dødved øker i norske skoger, minker andel dødved som truede arter er avhengige av. Nemlig grove stammer av eldre trær i skoger med lang kontinuitet og god konnektivitet. Det er både mer død ved, mer variert død ved og flere grove stokker i granskog som aldri har vært flatehogd enn i den tidligere flatehogde granskogen. Dette bekrefter nyere forskning fra Ecoforest (EcoForest, rapport 2026). At det blir mer ensaldret kollaps av rasktvoksende "uegnet" død ved i produksjonsskogene våre, betyr lite for artene. Takseringen går ikke inn på hverken dimensjoner av dødved eller skogens tilstand. Areal med gammel skog øker også, dog øker andelen skog over 160 år svært lite (1 % på 15 år) Hvert femte år får en oppdaterte data fra Landskogtakseringen, men også fra den norske rødlista. Dette er grunnlaget for revisjon av skogstandarden som revideres hvert 5. år, sammen med annen ny kunnskap og eventuelle endringer i lover og forskrifter. Skogstandarden som benyttes i Norge inngår i et internasjonalt sertifiseringssystem som inneholder standarder for sporbarhet, internkontroll og til slutt skogstandarden (Pefc.no). Skogstandarden angir 30 krav som beskriver hvordan skogeier skal forvalte og drive skogen. Skogstandarden er en omforent standard som er utviklet i et samarbeid med organisasjoner fra skogbruket, skogbruksnæringen, friluftslivet og miljøorganisasjoner. Her finnes kravpunkt som beskriver hvordan både enkeltarter og viktige levesteder for arter skal ivaretas. Alt tømmer som omsettes i Norge er miljøsertifisert etter denne standarden.

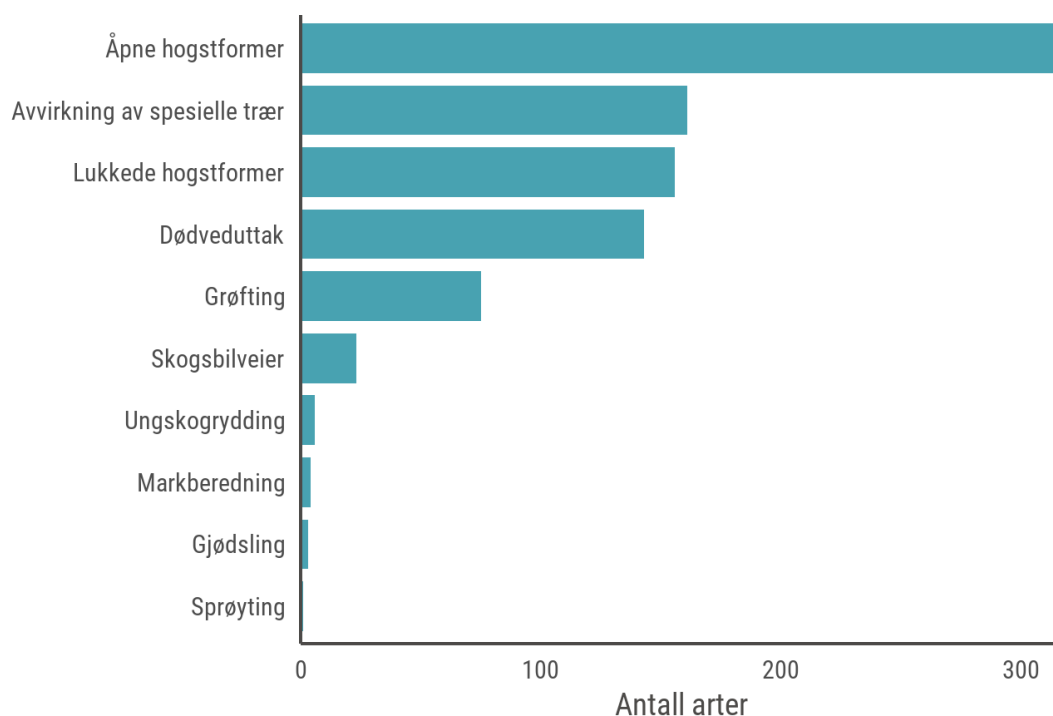

Figur 36 Viser hvordan utviklingen i alder på gran- og furudominert skog fra 1990 – 2020 via landsskogtakseringen.

Måten skogbruket ivaretar naturmangfoldet på, gjennom generelle hensyn fra skogstandarden og bevaring av livsmiljøer, er i bevaringsbiologien knyttet til å ivareta komplementaritet i livsmiljøer. Det betyr å ivareta et bredt spekter av levesteder som utfyller hverandre og som ivaretar forskjellig arters krav til levesteder. For å utfylle og videreutvikle større leveområder for sårbare arter er også vern av skog viktig. Stortinget vedtok i 2016 at 10 % av skogen skal vernes. Det er pr dags dato vernet 5,4 % av skogen og 4,2 % av den produktive skogen. Strategien for frivillig vern er å ivareta et representativt utvalg av natur for fremtiden. Vernet er basert på frivillighet og grunneier får erstattet dette skattefritt av Staten. Det gjennomføres jevnlig en gjennomgang av behov for vern innenfor de forskjellige typene skog. I dag er for eksempel kalkskog, bekkekløfter, sumpskog og gammel furuskog prioriterte skogtyper som det er behov for å supplere vern av. Dagens intensive og industrialiserte skogbruk endrer hvilke treslag som vokser i skogen, alderssammensetningen, alder og mengden død ved. Den naturlige variasjonen i skogen endres, og dette er den største trusselen mot arter som har tilhold i skog. I tillegg er skog i nærheten til veier og annen infrastruktur utsatt for nedbygging.

Skogbruksloven har ikke et forbud mot å drive skogsdrift i hekke- og yngletiden. I PEFC står det følgende: *«I hekketiden (normalt perioden mai, juni og juli) skal skogsdrift i skog av spesiell betydning for fuglelivet unngås, såfremt det ikke er nødvendig for å komme til bakenforliggende skog»*. Skog av spesiell betydning er blant annet myrskog, sumpskog og løvskog. Det finnes et bredt spekter av arter som hekker og yngler i annen type skog og som ikke er nevnt eksplisitt i PEFC.

Skogbruket har også innført og plantet fremmede treslag, det vil si treslag som ikke har naturlig tilhold i Norge, slik som edelgran og contortafuru, som begge finnes i Rendalen. Bakgrunnen for å innføre utenlandske treslag har vært at disse er motstandsdyktige treslag som kan overleve i utsatt klima, for eksempel ut mot kysten eller i høyereliggende strøk eller fordi de er mer motstandsdyktige mot forskjellige skadegjørere på trær. I tillegg har eksempelvis sitkagran egenskaper for høy tilvekst og større produksjon enn vanlig norsk gran, og dermed binder Sitkagran mer Co₂ enn vanlig norsk gran. Dette treslaget har noen steder blitt plantet som ett klimatiltak. Disse treslagene kan fortrenge stedlige arter enten ved å utkonkurrere stedegne arter om lys og næring eller ved å endre miljøet (Contortafuru endrer eksempelvis pH-verdien i jorda). Mange av de fremmede artene sprer seg også lett og kan bidra til gjengroing av åpne landskaper, eksempelvis kystlynghei. I dag kan en unntaksvis få dispensasjon til å plante slike treslag, og det er Statsforvalteren som behandler disse søknadene.

Figur 37 Antall truede arter som påvirkes negativt av ulike driftsformer i skogbruket (artsdatabanken.no).

Faktaboks frivillig skogvern

Frivillig vern er en ordning der skogeier tilbyr Staten skogareal til vern.

Vernemyndighetene vurderer områdets naturkvaliteter. Dersom verneverdiene når ønsket standard og man takker ja til tilbudet kan området vernes som naturreservat etter naturmangfoldlovens § 37. Det er en omfattende prosess der det forhandles fram en avtale mellom skogeier og Staten som omhandler økonomisk erstatning, områdets avgrensning og verneforskrift.

Et naturreservat innebærer at man verner trærne, vegetasjonen og alt dyreliv i området. Normalt tillates jakt, fiske, sopp- og bærplukking. Grunneier får erstattet tapet for fremtidige inntekter knyttet til skogbruk i verneområdet. For mer info se:

[Frivillig vern av skog i Norge.](#)

Kulturlandskapet

Landbruket drives i dag på en annen måte enn tidligere. Det er i dag lagt opp til store effektive enheter som skal produsere maten vår. Dette betyr at mindre jorder, hamnehager og beiter blir liggende brakk og man mister arter som er tilpasset disse leveområdene. Monokultur bidrar også til artsfattige og lite motstandsdyktige

økosystemer. Kantsoner, gårdsdammer, slåttemark og slåttemyr er eksempler på leveområder som må vike for økt krav til landbruket om stordrift. Mange av artene som er tilpasset et liv i kulturlandskapet er i dag truet og på tilbakegang. Det gjelder mange insekter, karplanter og fugler.

Figur 38 Kulturlandskapet huser en rekke sårbare og trua arter. Slike biotoper av avhengig av menneskelig skjøtsel for å opprettholde sin funksjon.

Verdiene i kulturlandskapet er avhengig av fortsatt ekstensiv bruk, skjøtsel og vedlikehold for å opprettholdes. I Rendalen finnes det store arealer med kulturmark nede i bygda og på fjellet rundt setermiljøene.

Endringer i kulturlandskapet er gjerne knytta til:

- Tap av natur
- Klimaendringer
- Arealendringer
- Omstilling fra ekstensiv til intensivt landbruk
- Endringer i driftspraksis ved nye dyre- og plantearter og typer maskiner.
- Gjengroing av verdifull kulturmark
- Forfall av bygninger i gards- og setermiljø
- Rasjonalisering og intensivering i næringen
- Tap av kunnskap om driftsmetoder, natur og naturprosesser i jordbruket

Tabell 6: Viser negative påvirkningsfaktorer på bakkehekkende fugler i jordbruket i Norge (kilde 3-020 Norsk Ornitologisk Forening).

Art	Jordbruk												
	Slått	Gjødsling	Sprøytemidler	Drenering	Ensarting	Tap av restarealer	Dyrkingsformer	Beiting	Nedleggelse	Nedgang insektbestander	Predatorer	Menneskelig forstyrrelse	Sykdom
Vaktel	X	X	X			X			X	X	X		X
Åkerrikse	X	X	X	X	X	X	X		X	X	X		X
Tjeld	X	X	X	X	X	X	X	X		X	X	X	X
Sandlo		X	X			X	X			X	X		X
Vipe	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Rødstilk	X	X	X	X	X	X		X	X	X	X		X
Storspove	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Svarthalespove	X	X	X	X	X	X	X	X		X	X	X	X
Enkeltbekkasin	X		X	X	X	X		X	X	X	X		X
Fiskemåke	X		X			X				X	X		X
Sanglerke	X	X	X			X	X	X		X	X	X	X
Sørlig gulerle	X	X	X	X	X	X	X	X		X	X	X	X
Buskskvett	X		X	X	X	X		X	X	X	X		X
Gulspurv	X		X		X	X	X	X	X	X	X		X

Figur 39. Det er mulig å hensynta fuglelivet i en hektisk landbrukshverdag. Her dekker Jens Tore Løken til et vipereir før spredning av gjødsel i 2014.

Fjellet

I 2018 hadde NVE på høring «Nasjonal rammeplan for vindkraft på land» [nasjonalramme-for-vindkraft.pdf](#). Rendalen var utpekt som ett av flere egnede områder for vindkraftindustri i landet. Store deler av Rendalen Østfjell og Fonnåsfjellet lå ute som stort potensial for vindkraft. Det er stadig snakk om økt energibehov og omstilling til fornybar energi. Etablering av vindkraftindustri er ett av de største truslene mot natur i høyfjellet.

Rendalen kommune er en stor hyttekommune og har gjennom mange år regulert mange områder til formålet. Dette har blant annet medført at man har fragmentert leveområde til blant annet Rendalsrein. Hyttebygging medfører også bygging av veier, økt adkomst inn i tidligere lite brukte områder og økt ferdsel og bruk ut fra disse både sommer og vinter. Vinterstid medfører det også økt trafikk med snøscooter i en periode som tidligere har vært stille. I kommuneplanens arealdel har man imidlertid gjennomført en planvask og fjernet 693 tomter. I kommunens nye arealplan har vi fortsatt en tomtereserve for fritidsbebyggelse på hele 1 089. Hanestad vestfjell helt vest i kommunen huser Sølnekletten villreinområde. Sammen med fjellområder i Stor-Elvdal, Folldal og Alvdal utgjør dette leveområde for denne villreinstammen som teller 800 vinterdyr. Arealene i Rendalen har ikke hyttebygging, veier eller DNT-stier som gjør vårt område til et fristed for denne villreinstammen som har fått middels kvalitetsnorm.

Figur 40 Rendalsren fotografert med drone under telling. Foto Rendal Renselskap SA.

Vann og vassdrag

Avrenning fra landbruk og spredt avløp er en av de største truslene for forurensning av vassdrag i Rendalen. Videre er spredning av fremmede arter som utsetting av fremmede fiskeslag en økologisk utfordring. Store nedbørsfelt er vernet mot vassdragsutbygging, men det er bare et politisk vedtak unna at disse kan bygges ut. Videre finnes det også potensielle vassdrag som ikke er vernet og som kan være aktuelle for småkraftverk i framtiden. Slike kraftverk har særlig stor negativ betydning for limnisk insektliv som følge av redusert og endret vannføring. I tillegg tilbyr også vassdragene og juvene med kantvegetasjon et særegent habitat som ofte huser sjeldne og trua arter av sopp, lav, moser og insekter. Flomvoller og andre installasjoner som skal hindre flom utgjør en trussel mot kantvegetasjon, naturmangfoldet der og livet i vassdraget. Man har imidlertid tatt lærdom av tidligere inngrep og forsøker i dag i større grad å benytte naturbaserte løsninger og ivareta kantsonen.

Ferdsl og økt bruk

Mange rurale kommuner prøver å lokke turister ved å legge til rette for og markedsføre friluftsliv, natur og reiseliv. Ved bruk av sosiale medier spres dette uten at man har kontroll på utviklingen. Dersom dette gjøres på feil måte og på feil område til feil tid kan

det få store konsekvenser for sårbare arter. Dette ser man særlig i villreinområder der DNTs stinett er flittig brukt. Ved over 30 passeringer på en sti i løpet av et døgn ser villreinen på dette som en barriere og krysningsfrekvensen går ned (NINA Temahefte 27 – Villrein og Samfunn, Gundersen m fl 2020).

Statens Kartverk har også regnet ut alle kommunes mest øde punkter og anbefaler folk å «samle» på disse. Dette er gjort i uvitenhet og totalt kunnskapsløst i forhold til hvilke konsekvenser det får for biologisk mangfold i området. Eksempelvis er anbefalt buffersone for ferdsel til reir fra artene kongeørn, hubro og jaktfalk 750 m (Kistefos Skogtjenester AS, 2024). For å skåne områder som inneholder sårbar natur er det viktig at lokale besøks- og næringsstrategier bygger på og vektlegger et godt kunnskapsgrunnlag om naturverdiene og at disse hensyntas i tilstrekkelig grad.

Figur 41 Ferden går mot Sølenskardet. En populær tur både sommer og vinter fra Gravåsen.

Faunakriminalitet

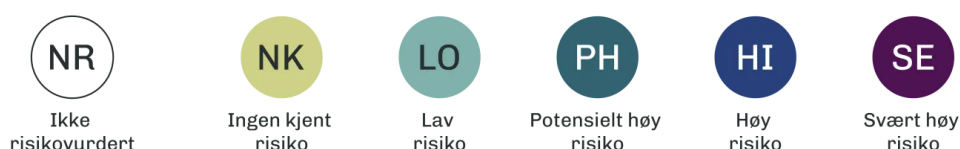
Denne type kriminalitet er ofte vanskelig å avdekke og krever mye ressurser. I 2024 ble det avdekket et nettverk av eggsamlere i Norge der det ble beslaglagt over 50 000 egg av ville fulger. Ulovlig jakt er en annen utfordring særlig på arter som er kontroversielle og trua eller arter som er populære på det illegale markedet. Spredning av fremmede arter skjer både aktivt og med vilje samt passivt og i uvitenhet. Utfordringen er ofte at de fremmede artenes har overlappende nisje med naturlige arter og at de utkonkurrerer disse. Utsetting av krøkle i Storsjøen er eksempel på miljøkriminalitet og har

tilsynelatende hatt en positiv effekt på veksten hos storørreten, men hvilke langtidseffekt det har på storørreten andre arter og økosystemet vites ikke.

Økokrim kom i 2025 med en egen trusselvurdering for miljøkriminalitet (Økokrim, 2025, Trusselvurdering 2025 Miljøkriminalitet). Dette ble gjort med bakgrunn i vurderinger av trusselbildet mot miljøet og at dette er alvorlig inngripende for samfunnet. I trusselvurderingen trekker man blant annet fram

- Ulovlige naturinngrep, blant annet i strandsonen og ved elveleier
- Ulovlig hogst
- Ulovlig jakt på rovvilt
- Ulovlig deponering av forurensede masser og avfall

Fremmede arter

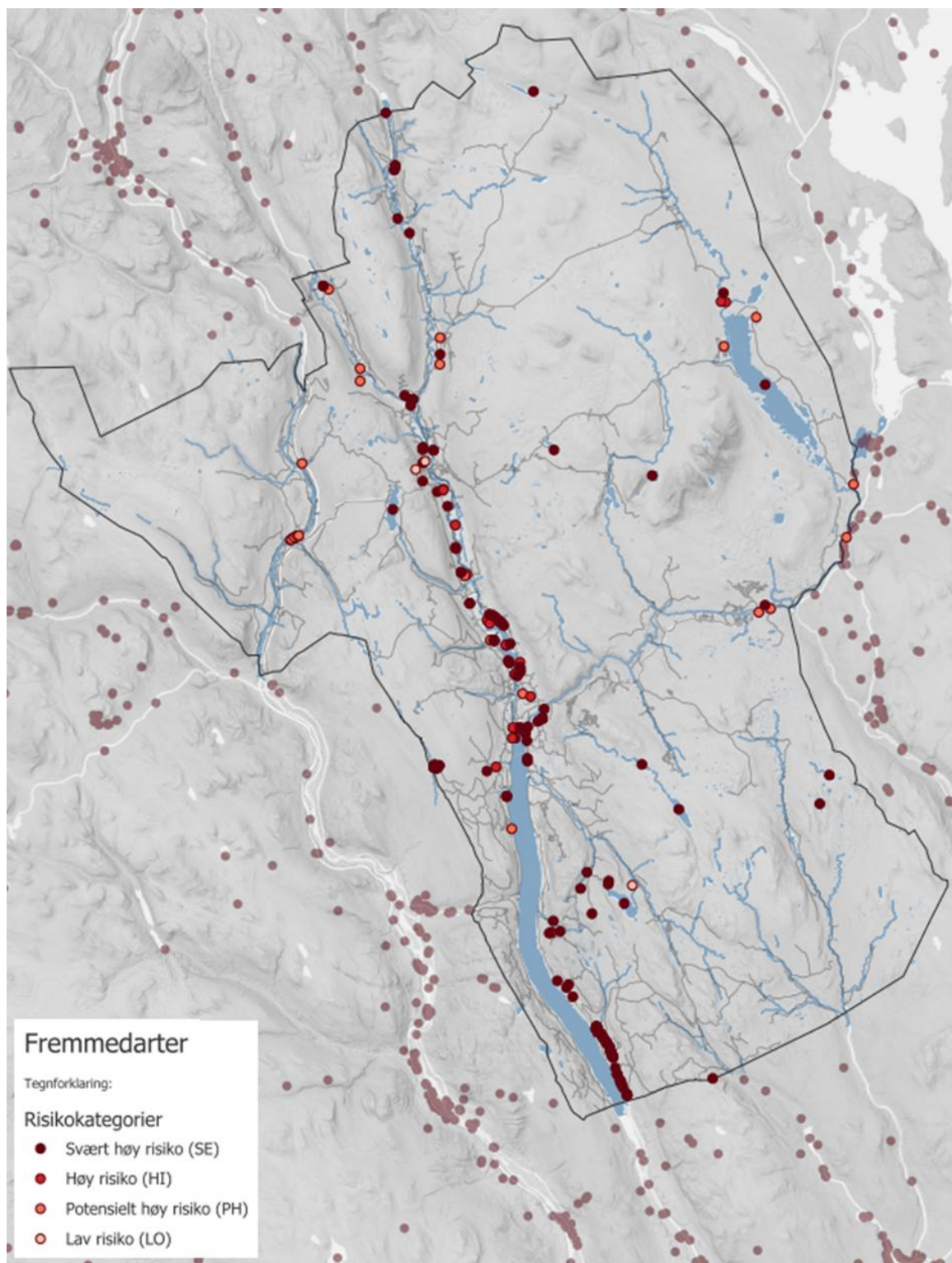
Figur 42 viser risikokategoriene for fremmedarter i Norge (artsdatabanken.no).

Fremmedartlista viser hvilke økologisk risiko fremmede arter kan utgjøre for naturmangfold i Norge. Disse er vurdert og gitt status iht figuren over. Fremmede arter er et økende problem og en utfordring vi i Rendalen ikke har full oversikt over. I fremmedartlista fra 2023 er det registrert 2 342 arter i norsk natur hvorav 1 074 utgjør en økologisk risiko. Vi kjenner til problemet rundt spredning av krøkle i Storsjøen, hagelupin (SE) langs veiene våre, vrifuru (SE) i skogen og villsvin (HI) på vei inn fra Sverige og sørlige trakter. Vi kjenner imidlertid ikke til det totale omfanget av disse og andre fremmede arter man finner i kommunen og hvilke effekter de har på økosystemet og arter lokalt.

Det er 427 registrerte lokaliteter av fremmedarter i kommune i artskart. En registrering kan inneholde flere individ av denne arten. Den vanligste er hagelupin (SE) med 127 lokaliteter etterfulgt av kanadagås (HI) med 65, vrifuru (SE) med 58, tunbalderbrå (PH) med 22 og mink (SE) med 18. Dette gir imidlertid ikke et riktig bilde og er sterkt underregistrert, men er en pekepinn på hvile arter som dominerer og/eller er mest iøynefallende og lett å registrere.

Hvor stor risiko en fremmed art utgjør kommer an på hvor raskt den sprer seg til nye områder, og hvor stor negativ påvirkning den har på andre arter og naturtyper. Av de 427 registreringene er det 242 arter som har svært høy risiko (SE), 71 høy risiko (HI) og 46 med potensiell høy risiko (PH) og 18 med lav risiko (LO).

Massehåndtering og frakt av maskiner, folk og utstyr bidrar i dag til spredning av fremmede arter. Det samme gjør dumping av hageavfall. Hageavfall som inneholder fremmede arter skal levers til godkjent avfallsmottak. Det forekommer også spredning av arter fra hager og innmark.

Figur 43 viser registrerte fremmedarter eller lokaliteter med fremmedarter og deres risikokategori. De fleste registreringene følger dalen og veiene (artsdatabanken.no).

Vekst og overforbruk

I 2024 kom Regjernings naturmelding som blant annet sier følgende: *En av utfordringene er at vi kan risikere å overbelaste naturen, uten at vi merker det før det har gått så langt at det er vanskelig å snu utviklingen.*

Norge har i 2025 brukt opp de ressursene man har tilgjengelig for ett år (overforbruksdag) den 16. april. For resten av verden er denne datoen 24. juli. Det betyr at resterende dager bruker man av framtidige generasjoners ressurser. Nasjoner, kommuner og private bedrifter måler deres suksess i forhold til økt økonomisk vekst fra ett år til neste. Dette henger direkte sammen med økt forbruk eller overforbruk. Man må i framtiden i langt større grad fokusere på sirkulærøkonomi, gjenbruk og reduksjon i forbruk.

Forurensing

Reduksjon i omfanget av sur nedbør har i dag medført at forurensning har mindre betydning for norsk natur. Allikevel er forurensning oppgitt som påvirkningsfaktor for 377 av det truede artene.

I dag er det et stort fokus på avrenning fra landbruket og fra spredt avløp. Arbeidet for å motvirke dette inngår både i landbruksforvaltningen, vannforvaltning og arealforvaltning herunder nydyrking. Rendalen kommune inngår også i Oslofjordplanen der det er flere av tiltakskortene som innebærer tiltak for å redusere nitrogenforurensing.

Forsøpling og da særlig plastemballasje er et økende problem. I Rendalen har man årlig hatt ryddedugnader og det har vært et eget prosjekt for plast i landbruket kaldt Plastsmart landbruk. Rundballplast dominerer mye av forurensningen man finner etter vassdrag og jordkanter i dalbunnen. Plasten blir ofte fragmentert i mindre biter og blir til slutt mikroplast (mindre enn 5 mm). Mikroplast produseres også industrielt og inngår i en rekke produkter. Mikroplasten tas opp av levende organismer og spres rundt i hele verden. Det er i dag funnet mikroplast i snøen på Svalbard. Mikroplast er også funnet i lunger, blod og morsmelk hos mennesker.

Naturrestaurering

Det framgår av Naturavtalen som Norge har inngått at det ikke bare er tilstrekkelig å verne eksisterende natur, men at man også må restaurere ødelagt natur. Målet er å restaurere 30 % innen 2030. Arealnøytralitet betyr at dersom man velger å bygge ned natur skal et tilsvarende verdimessig område restaureres.

Miljødirektoratet har en tilskuddsordning for restaurering av natur ([Forskrift om tilskudd til naturrestaurering - Lovdata](#)). Her kan kommunen og privatpersoner søke om tilskudd for gjennomføring av tiltak som restaurerer forringet natur, naturbaserte løsninger som forbedrer forholdene for naturmangfoldet. Landbruksdirektoratet støtter skjøtsel av

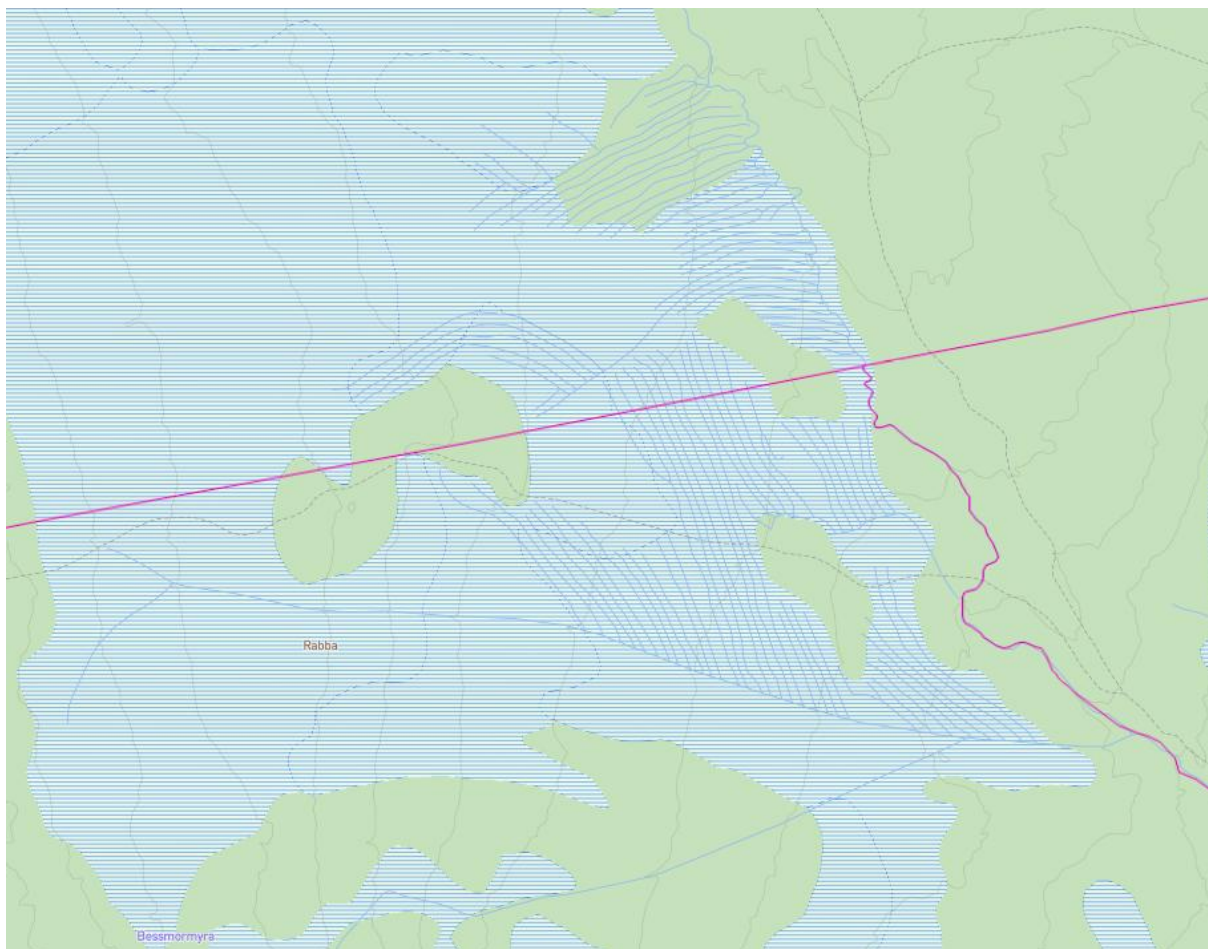
slåttemark og slåttemyr og andre semi-naturlige naturtyper via Regionalt Miljøprogram (RMP).

Myr

Tidligere så man på myr som «vassjuk jord» som ikke hadde noe verdi. Fra 1940 og fram til 1970-tallet var det et stort antall myrer som ble grøftet. Formålet var drenering av jorda for å få fram skog eller husdyrfor. I noen områder lyktes man, mens andre områder fikk man ikke ønsket effekt. I dag vet vi at myr er viktig av mange årsaker. Binding og lagring av karbon, habitat for biologisk mangfold, flomdemping, rensing av vann og flere andre økosystemtjenester. Med dette som bakteppe restaurerte Rendalen kommune Vollmyra i 2024 i et meget godt samarbeid med grunneier, Statsforvalter og entreprenør. Her ble 14 000 m med grøft tettet og 1280 demninger bygd. Myrrestaureringsprosjektet ble formelt lukket av statssekretæren fra KLD i 2025. Restaureringen ble tildelt prisen for «Årets lokale klimatiltak» på Zeros årlige klimakonferanse i 2025.

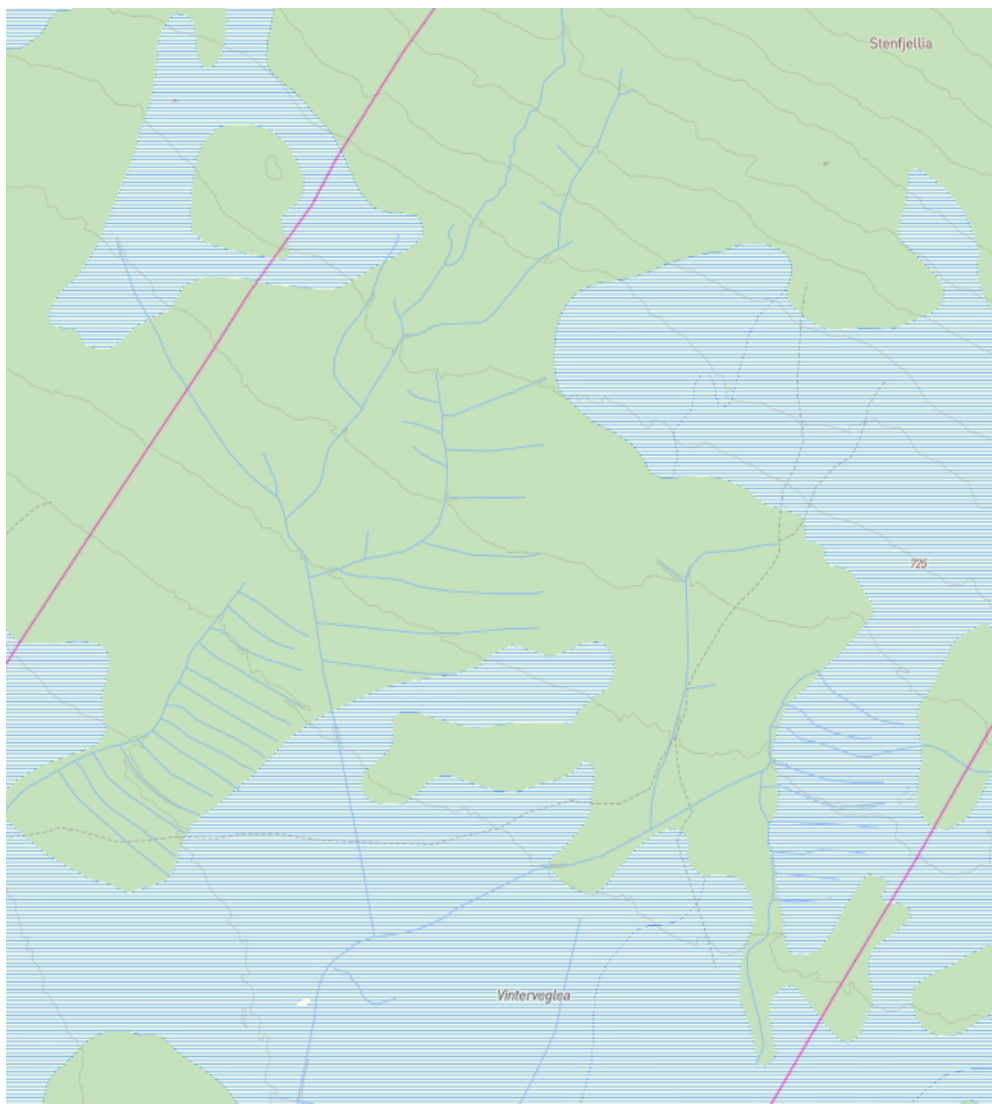

Figur 44 viser Tronfjell Maskin sitt arbeid på Vollmyra under restaurering i 2024. Her hos grunneier Christian E. Kiær.

Figur 45 viser grøftesystemet på Vollmyra som ble restaurert i 2024. Totalt ble 14 000 m med grøft tettet og 1280 demninger bygget.

Det finnes en rekke andre myrer som kommunen bør vurdere restaurering av i samarbeid med grunneier. En kartanalyse viser at det er 109 km med grøfter i myr og 170 km med grøfter i skog. En av disse er grøftesystemet i Fuggdalen. Området er vernet som et naturreservat og grunneier har fått erstatning for vernet av skogen. Dette er igangsatt som et tiltak i forvaltningsplanen.

Figur 46 viser grøftsystemet i Fuggdalen naturreservat. Restaurering av myra er et av de viktigere tiltakene i kommende forvaltningsplan.

Vassdrag

I Nordre Rena er det gjennomført en utretting av elvestrekningen samt omfattende flomforbygning. Fiskeundersøkesler gjennomført av NINA i 2013 viser til at det er manglende skjul og oppvekstbiotoper for ørret og harr i vassdraget (Museth, J mfl. 2015). Det er også mange andre vassdrag som er påvirket av flomforbygning, kraftutbygging eller andre tiltak som fjerning av stein for tømmerfløting eller ødelagt kantsone. Storsjøen og Glomma er sterkt påvirket av kraftproduksjon, mens Mistra har tydelige sportegn etter tømmerfløting. Videre er det småkraftverk i Kverninga, Kiva og Nea.

Mange naturtyper som er typiske i kantsoner har i den norske rødlista for naturtyper for 2025 blitt kategorisert som truet eller nært truet. Dette er en økning fra forrige rødliste fra 2018. Kantvegetasjon er levested for fugl, insekter, karplanter og pattedyr.

Kantvegetasjonen spiller også en viktig rolle for både insekter og fiske i vassdraget og hindrer erosjon og avrenning fra kulturlandskapet. Det er derfor viktig å hensynta dette i kommunal forvaltning enten det er nydyrking, hogst, flomforbygning eller skjøtsel.

Fjerning av gamle gjerder og piggtråd

Gamle gjerder og piggtråd utgjør en barriere og ikke minst en fare for viltet. Det har ved flere anledninger vært hjortevilt som har sittet fast i slike gjerder og omkommet. Tiltaket er prioritert i kommunens SMIL ordning det det gis støtte til antall m gjerde ryddet.

Slåttemark og slåttemyr

Slåttemark og slåttemyr er to utvalgte naturtyper med egen forskrift etter naturmangfoldloven <https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2011-05-13-512>.

Slåttemark er områder som historisk er regelmessig slått og høstet til vinterfôr både på innmark og utmark. Det typiske for disse er at de har et stort arts mangfold av blomstrende planter. Slåttemark er kritisk trua naturtype. Vi har en registrert slåttemark i Rendalen. Imidlertid er det potensial for å kartlegge flere slike samt å restaurere og gjenskape denne naturtypen.

Slåttemyr er myrer der vegetasjonen er preget av tradisjonell slått for vinterfor til husdyr. Myra har større grassdominans enn annen myr og fremstår med en jevn flate med jevn fordeling av arter.

Kulturbeite ved seterområder

For å vedlikehold, opprettholde eller gjenskape disse kulturlandskapene kreves det, i motsetning til gammelskogen, fortsatt eller økt tradisjonelt ekstensiv bruk av landskapene. Alternativt at man går inn med skjøtselstiltak som etterligner tidligere tids bruk. Det mest bærekraftige er å opprettholde eller øke bruk av kulturbeite og drift av seterområder.

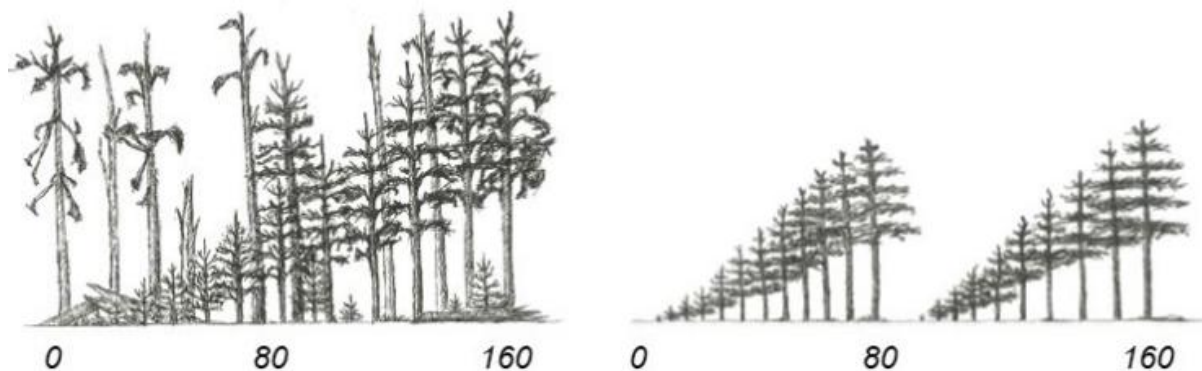

Figur 47 Seterlandskap på Storlegda.

Skog

38 % av Norge er skogkledd og det meste av skogen er produktiv og inngår i aktiv skogbruk. En skog er definert som gammelskog i økologisk betydning når den er eldre enn 160 år. Dette gjelder i hvert fall for gran og furu. Det er også andre faktorer som må være til stede for at man skal få skog av økologisk god tilstand, som tilgang på liggende og stående død ved av ulik forråtnelsesstadium, ulik suksesjonsstadier, treslag og ikke minst kontinuitet over lang tid. En skog i økologisk god tilstand vil si at den kan levere gode økosystemtjenester på lang sikt. Man har begynt å restaurere skogområder i verneområder som Østmarka og Femundsmarka og i Sverige og Finland har de lengre erfaring med dette. NINA-rapport 2576 - Skogrestaurering, effekter av metoder utprøvd i Fennoskandia er en litteraturstudie av temaet. Studien viser at menneskeskapte død ved i kombinasjon med hogst kan skape levested for mange arter insekter og sopp. Man fant også at det er vanskelig å gjenskape det naturlige skogbildet og at menneskeskapt død ved tas senere i bruk av sopp.

Man så også at naturvernbranding eller skogbrann hadde en sterkere effekt på kort sikt enn hva glennehogst og tynning med variabel tetthet hadde. Denne form for restaurering er viktig og ønsker å gjenskape naturlig skogbrann i kontrollerte former. Ofte skjer slike restaureringer i verneområder der grunneier allerede er kompensert for å avstå å hugge. Imidlertid ser man at verneområdene er små og ligger langt fra hverandre og spredning av arter blir dermed vanskelig i et slikt fragmentert habitat. Da vil enkelte flaskehalser kunne få stor betydning for en arts utbredelse i en kommune. Skogrestaurering vil også kunne bidra til å øke verdien for områder i forhold til utvelgelse til frivillig vern og skape konnektivitet i et fragmentert skogbilde.

Figur 48 Illustrert forskjell mellom boreal naturskog til venstre og produksjonsskog til høyre med år i x-aksen. For Naturskog indikerer år 0 tilstanden etter skogbrann. I produksjonsskog markerer 0 året for planting etter flatehogst og år 80 for ny flatehogst. Kilde: Nina rapport 2000.

Saksbehandling og naturmangfold

Alle saker som berører naturmangfold skal vurderes etter naturmangfoldlovens § 8-12. I § 8 skal kunnskapsgrunnlaget synliggjøres og i § 9 vurderes om det er tilstrekkelig for å fatte en beslutning i saken. Kunnskapsgrunnlaget er i dag tilgjengelig digitalt.

Sentrale databaser er

- [Naturbase](#)
- Sensitiv Artsdata (unntatt offentlighet),
- [Artskart](#)
- [Rovbase](#)
- [Vann-nett](#)

I artskart ligger det inne 66 361 observasjoner i 2025, mens i sensitiv artsobservasjoner ligger det inne 834 registreringer. Det vil være viktig ikke bare å synliggjøre hva som finnes i et berørt område, men også kjennskap til de registrerte artens adferd, funksjonsområde, biologi, utbredelse og sårbarhet. Dette skal vurderes opp mot tiltakets omfang og om kunnskapsgrunnlaget står i forhold til dette. Dersom man ikke besitter denne fagkunnskapen skal den søkes internt i kommunen, eller etterspørres hos andre fagmiljøer på området.

Behov for økt kunnskap

I Rendalen har man i dag mye kunnskap om det jaktbare viltet. Dette henger blant annet sammen med innbyggernes nære tilknytning til og interesse for natur og friluftsliv, herunder jakt og fiske. Mindre iøynefallende artsgrupper som insekter, lav, karplanter, sopp og moser er det mindre kunnskap om. Mange av artene i disse artsgruppene spiller en nøkkelrolle i økosystemene og er indikatorarter for hvordan tilstanden i naturen er. For

å få mer kunnskap om disse artene og naturtypene er det viktig å ivareta deres leveområder. Dersom man legger til grunn norsk rødliste og at hovedpresset på naturmangfoldet i Rendalen er i skogen vil det være viktig å bruke naturskogkart, berggunnskart og tidligere registreringer (som et utgangspunkt) og kartlegge utbredelsen av slike arter her. Videre vil det være avgjørende å få oppdatert kunnskapsgrunnlag på registrerte kulturlandskapslokaliteter, registrere nye og iverksette skjøtselstiltak for å sikre artsmangfoldet knyttet til kulturlandskapet. I hovedsak karplanter, insekter og sopp. Kartgrunnlaget trua arter – kartleggingsbehov (naturbase.no) gir et grovt grunnlag for hvor det er manglende kartlegging på artsgruppene; lav, sopp, karplanter, insekter og edderkoppdyr og fugl. Dette kartlaget er ikke grunnlag alene for hvor man bør iverksette kartlegging, man må også gå i detalj for å sjekke om biotopen fortsatt er intakt og for mer detaljert plassering da dette er angitt i 500 x500 m.

Rendalen kommune har mange viktige forekomster av naturtyper der følgende utgjør store arealer: gammel barskog, bekkekløfter, naturbeitemark, flomskogsmark og kalkskog. Kommunen har betydelige arealer med kalkrike bergarter som gir grunnlag for forvaltningsrelevante arter, herunder kalkbarskog. Derneft finnes store elvesystemer som drenerer gjennom kommunen, og som er en del av Glomma-systemet. Dette gir grunnlag for interessante forekomster av en rekke arter og artsgrupper. Det vil være aktuelt å kartlegge kravstore og rødlista sopp og insekter knyttet til gammelskog, som også er en ansvarsnaturtype for Rendalen, kalkskog og seminaturlig mark. For insekter er det særlig interesse for dagsommerfugl og pollinerende insekter som er lite undersøkt og har et stort potensial i kommunen.

Det er også et behov for økt kunnskap om levevilkårene for Rendalsrein for å kunne si noe om hvilke tiltak det er behov for å sikre levedyktig bestand for framtiden. Dette må sees i lys av kvalitetsnorm som er gjort for Tolga Østfjell villreinområde. Kvalitetsnormen der er satt til god, men det omfatter kun 15 % av leveområdet. For å få et riktig bilde av tilstanden er det viktig å få vurdert disse kriteriene også i resterende 85 % av leveområdet.

Vi vet i dag for lite om utbredelsen av fremmede arter i kommunen. Det er behov for en kartlegging før man kan iverksette eventuelle tiltak for å fjerne disse og forebygge spredning. Av det som er registrert i dag framgår det at mye av spredningen følger veier og vassdrag. Et unntak er contortafuru som er tillatt plantet.

Prioriterte kartleggingsområder:

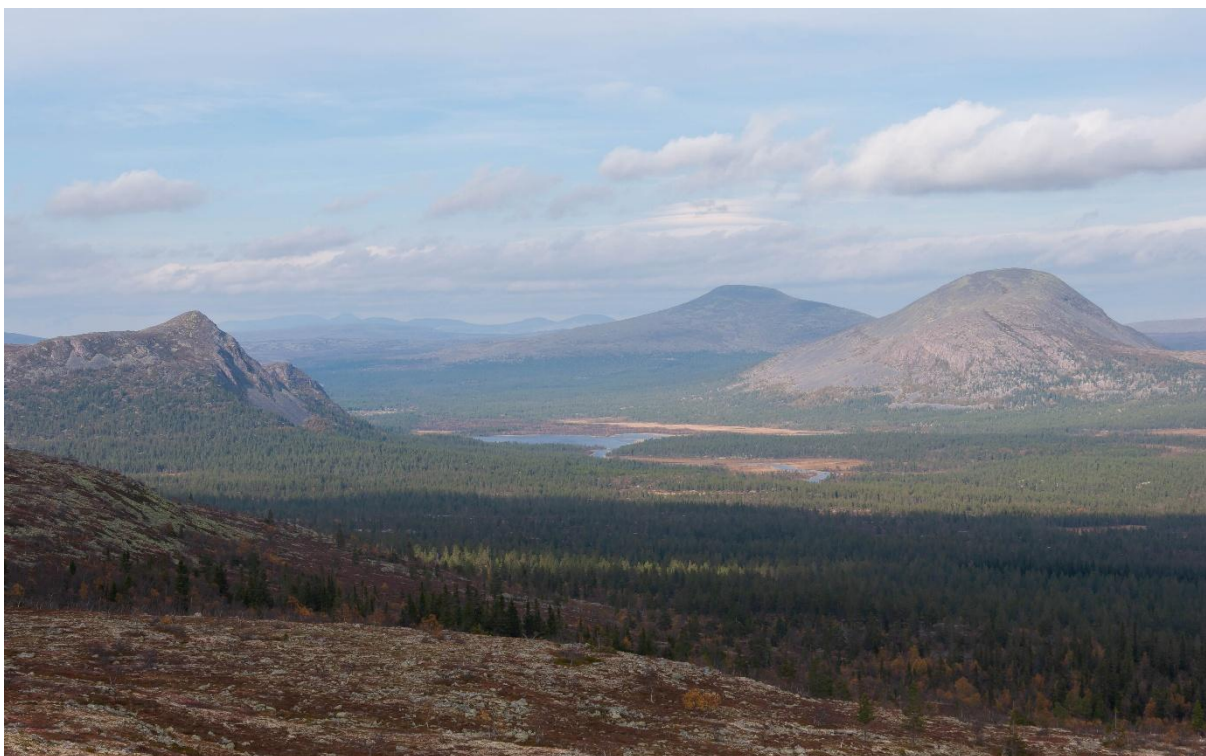
- Lav, sopp og moser
- Insekter med vekt på dagsommerfugler og pollinerende insekter
- Karplanter tilknyttet seminaturlige naturtyper
- Storsalamander og småsalamander
- Sandfuruskog

- Bekkekløfter
- Flomskogsmark
- Sumpskog/høgstaude
- Naturskog
- Kalkbarskog
- Verdifulle kulturlandskap
- Rendalsren – kvalitetsnorm
- Seminaturalige naturtyper inklusiv Slåttmark
- Deltaer
- Fremmedarter

Handlingsplan

Handlingsplanen har til hensikt å beskrive en meny av tiltak kommunen har som mål å gjennomføre i den neste 10-års perioden for å sikre målsetningene med planen. Imidlertid er mange av tiltakene oppgaver kommunen allerede driver med i dag. Disse er med for å synliggjøre hvilke forvaltningsoppgaver kommunen utfører og sette dette i sammenheng. Hovedmålet er å sikre og bevare naturmangfoldet i Rendalen i samarbeid med grunneiere, statlige myndigheter og andre involverte. Videre er det også på enkelte områder en målsetning å øke kvaliteten og mengden på naturmangfoldet. Jf. FNs naturpanel og naturavtalen er det ikke nok å bare ta vare på det vi har, men man må også restaurere ødelagt natur. Restaurering vil inngå som tiltak i denne plan. Et godt og oppdatert kunnskapsgrunnlag er avgjørende for å oppnå en bærekraftig og god forvaltning. Denne planen søker å gjøre nettopp dette. Samtidig kreves det politisk vilje og mot til å vektlegge naturmangfold i både enkle og komplekse saker.

Under følger en beskrivelse av tiltakene og formålene med dem. I tillegg er det laget en mer skjematisk framstilling av tiltakene med henvisning til numrene her, ansvarlig aktør, samarbeidsparter, finansiering, tidsperiode og henvisning til Framsikt. Sistnevnte er mest for administrative formål internt i kommunen.

1. Kommunalt naturmangfoldfond

Det opprettes et kommunalt fond med retningslinjer. Fondet kan benyttes av kommunen til gjennomføring av handlingsprogrammet, tiltak som ivaretar naturmangfold, øker kunnskapsgrunnlaget om naturmangfold eller søkes på av private lag og personer for tiltak som er i henhold til naturmangfoldplanen. Formannskapet er fondstyrer.

Formål: Sikre finansiering eller delfinansiering av tiltak som ikke fullt ut finansieres av eksterne midler.

2. Arealplan 2025 – 2035

2.1. Gjennom revidering av eksisterende eller etablering av ny arealplan skal man foreta en ny planvask og redusere antall fritidstomter ytterligere. I dagens arealplan er tomtereserven på 1089.

Formål: Hindre bit for bit utbygging i nye områder, skjerme uberørte områder og sørge for at allerede utbygde områder benyttes.

2.2. Kartlegge grå arealer og vurdere arealnøytralitet.

Formål: Skaffe oversikt over grå arealer er et viktig ledd for å kunne vurdere om kommunen skal bli arealnøytral.

2.3. Kreve naturkartlegging (NIN) i nye reguleringsplanområder.

Formål: Tiltaket bidrar til et økt kunnskapsgrunnlag som utbygger selv må bekoste. Det bidrar også til et bedre beslutningsgrunnlag.

2.4. Sørge for at relevante og aktuelle kartlag som berører naturmangfold innarbeides i kommunens DOK (Det Offentlige Kartgrunnlaget).

Formål: Sikrer bruk av all relevant kunnskap i kommunal forvaltning.

3. Inngrepsfrie naturområder – INON

3.1. For alle tiltak som berører INON-områder skal dette vurderes og tillegges vekt i saksutredningen.

Formål: Vekte og synliggjøre inngrepsfrie områder som et viktig parameter på natur uten store inngrep.

3.2. Man skal tilstrebe at INON i Rendalen ikke blir redusert i planperioden 2026 - 2036.

Formål: Snu den negative trenden med at INON stadig reduseres bit for bit. Ivareta disse urørte områdene for både naturmangfold og friluftsliv.

4. Fornybar energi

4.1. Ved høring av lovverk og plansaker som berører Rendalen og våre naturverdier skal kommunen engasjere seg og gi høringsuttalelser.

Formål: Påvirke forvaltningen og lovgivningen slik at man ivaretar naturmangfoldet.

4.2. Kommunen skal jobbe for at det ikke etableres vindkraftindustri i Rendalen.

Formål: Sikre det tradisjonelle og enkle friluftslivet i fjellområdene. Bygge oppunder en klar satsning om verdiskapning på ivaretagelse av natur og kulturverdier. Ivareta leveområdet til både villrein og Rendalsrein. Rendalsrein er særlig viktig at kommunen tar ansvar for da den ikke er underlagt en nemnd og kvalitetsnormen.

4.3. Kommunen skal sikre at verna vassdrag fortsatt forblir verna mot kraftutbygging.

Formål: ivaretagelse av naturmangfold i vassdrag.

5. Vannforekomster – god økologisk tilstand

- 5.1.** Kommunen skal følge opp registrerte vannelementer og sørge for, så langt det lar seg gjøre, at disse oppnår god økologisk tilstand. Dette gjøres i samarbeid med regional vannområdeforvalter.

Formål: Sikre biologisk mangfold i vassdrag og bidra til bedring av situasjonen for Oslofjorden.

- 5.2.** Følge opp og initiere revisjoner av tidligere gitte konsesjoner

Formål: Der man ser det er potensial for å bedre de økologiske forholdene ved innføring av nye konsesjonskrav.

- 5.3.** Fortsette å bistå med prøvetaking av vann fra utvalgte vassdrag

Formål: Bidra i langtidsovervåking av vassdragskvalitet og derigjennom skaffe godt kunnskapsgrunnlag for gjennomføring av tiltak.

6. Kartlegging og skjøtsel av de utvalgte naturtypene slåttemark og slåttemyr

- 6.1.** Kartlegging av naturtypene slåttemark og slåttemyr samt annen seminaturlig mark og vurdere status på registrerte lokaliteter.

Formål: Øke kunnskapsgrunnlaget om naturtypene i kommunen og sikre ivaretagelse av dem.

- 6.2.** Kontakte grunneier for potensielle lokaliteter for restaurering og vurdere tiltak i form av skjøtsel. Herunder veiledning for tilskuddsordning.

- 6.3.** Formelt samarbeid mellom landbruk og naturforvaltning for å rette fokus på disse naturtypene i kommunen. Informasjon om ordningen ut til grunneiere og gårdbrukere.

Formål: Øke kunnskapen blant grunneiere og øke den biologiske verdien på lokalitetene

7. Fugler i kulturlandskapet – tiltak

- 7.1.** Kartlegging av åkerrikse og informere aktuelle grunneier om hvordan slåtten bør gjennomføres. Herunder informere om tilskuddsordninger for gjennomføring.

- 7.2.** Kartlegging av hekkende vipe og informasjon ut til grunneier med råd om ivaretagelse av hekkplass ved drift av jordene.

- 7.3.** Stimulere til etablering av gårdsdammer.
- 7.4.** Fuglekasser – arrangere et opplegg med skole og barnehage for snekring og pynting av fuglekasser for stær, meiser, ugler og ender.
- 7.5.** Restaurere eller nyetablere hekkeplasser for sandsvale.
- 7.6.** Svaler - informasjonsarbeid for tilrettelegging for svalehekking:
- Låvesvale – tilgang på husrom
 - Taksvale – ikke fjerne reir
 - Sandsvale – melde inn aktivitet i sandvegger og la de være i fred
 - Tårnsegler – bygging av tårnseglerkasse

Formål: Bedre artenes mulighet for formering lokalt, økt kunnskap om artenes utbredelse lokalt og økt fokus og kunnskap til innbyggere.

8. Blomstereng for insekter

- 8.1.** Informasjon ut til innbyggere om insektsvennlig hagebruk.
- 8.2.** Kommunen skal etablere en blomstereng med informasjonsmateriell på sin eiendom. Formålet er å gå foran med et godt eksempel.
- 8.3.** Synliggjøre og motivere til tiltak innen landbruket for kantvegetasjon. Eks tilskuddsordninger og vise til eksempler lokalt. Gjennom Regionalt miljøprogram (RMP) gis det tilskudd til å så soner for pollinerende insekter. Sonene skal såes med regionale frøblandinger som er tilpasset for pollinerende insekter.

Formål: Økt fokus på viktigheten av pollinerende insekter. Gjennomføring av tiltak som bedrer forholdene lokalt for insekter og gå foran med et godt eksempel.

9. Viltforvaltning

- 9.1.** Revidering av kommunens målsetninger for hjorteviltforvaltningen i samråd ved storviltvaldene i kommunen.

Formål: Oppdatering av kommunale målsetninger i henhold til ny kunnskap, bestandssituasjon og beitegrunnlag.

- 9.2.** Ekstraordinær båndtvang skal vurderes hver vinter i forhold til snømengde og andre faktorer. Det kan differensieres på arealer i kommunen ut i fra arters utbredelse og abiotiske faktorer.

Formål: hindre at løse hunder utfører unødig jaging av vilt i en situasjon der de er særlig sårbare, samt bidra til økt bevissthet hos hundeeier.

- 9.3.** Redusere viltpåkjørsler ved: å videreføre foringsprosjekt på Hanestad, info ut til bilister, sikre at siktrydding langs vei ikke gjennomføres vinterstid og bærekraftig viltforvaltning.

Formål: hindre dyrelidelser, trafikkulykker og ivaretagelse av viltressursen.

- 9.4.** Oppfølging av bestandsplaner for hjortevilt og sørge for bærekraftig forvaltning i forhold til bestandsstørrelse, alders- og kjønns sammensetning, vektor og beitegrunnlag på tvers av vald og kommunegrenser i tråd med skogbruksloven og naturmangfoldloven.

- 9.5.** Bidra til bærekraftig forvaltning av hønsefugl på tvers av administrative grenser gjennom tilrettelegging for en mer kunnskapsbasert forvaltning basert på årlige takseringer.

Formål: sikre en bærekraftig viltforvaltning ut fra bestandsparametre, ressursgrunnlag, økologi og økonomi.

10. Seterlandskap og kulturbeite

- 10.1.** Legge til rette for aktiv drift i landbruket. Det er den viktigste forutsetningen for å ta vare på kulturlandskapet og da særlig småskala drift. Rydding, slått, beiting og brenning forhindrer oppslag av busker og trær og holder kulturlandskapet og artsrike naturtyper i hevd. De kommunale, regionale og nasjonale miljøvirkemidlene skal bidra til å forvalte og skjøtte det biologiske mangfoldet og kulturminnene i kulturlandskapet. I tillegg er det viktig at kommunene forvalter landskapsverdiene i den kommunale planleggingen og utformer planer som skal ligge til grunn for en god forvaltning. Det finnes flere ordninger i jordbruket for å få tilskudd til å ta vare på kulturlandskapet.

- 10.2.** Forvalte ordningen med produksjonstilskudd – beitetilskudd

- Produksjonstilskudd – Areal og kulturlandskapstilskudd
- Tilskudd til regionalt miljøprogram (RMP)
- Tilskudd til spesielle miljøtiltak i jordbruket (SMIL)
- Tilskudd til utvalgte kulturlandskap i jordbruket

Formål: sikre naturtyper i kulturlandskapet og det biologiske mangfoldet som er avhengig av disse leveområdene. Synliggjøre muligheter for landbruket for å bidra til økt skjøtsel og tilrettelegging.

11. Oppdatering og presisering av rutiner for kommunens kontrolloppgaver innenfor skogbruk

- 11.1.** Tilsyn og vilkår for vernskoghogst
- 11.2.** Klima og miljøtilpasset skogbruk
- 11.3.** Oppfølging av kjøreskader og ivaretagelse av kantvegetasjon
- 11.4.** Prosjekt for å kartlegge arealer egna for lukka hogst
- 11.5.** Prosjekt for å identifisere områder egna for frivillig vern og gå i dialog med grunneier angående dette

Formål: Sikre at bestemmelsene blir overholdt, sikre skog og biologisk mangfold.

12. Naturskog

- 12.1.** Ta i bruk kartlagene over naturskog i saksbehandling og bruke disse også til å kunne si noe om artssammensetning og tilhold av trua arter i skog i kommunen.
- 12.2.** Bruke dette kartgrunnlaget i arbeidet med frivillig skogvern.
- 12.3.** Ivareta ansvarsnaturtypen gammel furuskog gjennom bærekraftig skogforvaltning og frivillig vern.

Formål: Bidra til nasjonalt mål om 30 % vern og 10 % vern av skog og vern av biologisk mangfold som er truet og har tilhold i skog.

13. Kommunen som skogeier – foregangsgrunneier

- 13.1.** Forvaltningen av skogeiendommen skal bygges på bærekraft også med tanke på naturmangfold. Dette tas inn i skogstrategien.
- 13.2.** Oppdatert skogbruksplan med ny MIS-kartlegging
- 13.3.** Kommunen som skogeier kan vurdere frivillig vern på utvalgte områder.
- 13.4.** Avsette et areal som prøveprosjekt for restaurering av skog
- 13.5.** Kartlegge arealer egnet for lukkede hogstformer.
- 13.6.** Vurdere områder for myrrestaurering alene eller i samarbeid med andre grunneiere.
- 13.7.** Tilstrebe å unngå hogst i perioden 15. april – 1. juli i de biotopene med størst potensial for hekkende fugl og ynglende pattedyr.

Formål: Å være et godt eksempel for andre grunneiere og inspirere til lignende tiltak. Bidra til ivaretagelse av naturmangfold og friluftsliv som en del av formålet til skogbruksloven

14. Frivillig vern

- 14.1.** Kartlegge områder med potensielt mye og/eller store verneverdier og presentere dette for grunneier ut i fra en økologisk og skogbruksfaglig vinkling. Ta utgangspunkt i naturskogkartlaget «naturskognærhet» klasse 5 – 7, kalkrik berggunn, forekomst av sandfuruskog, flomskogsmark og sumpskog i leting

etter potensielle områder. Tiltaket vil kunne synliggjøre en mulighet for grunneiere som de ikke var klar over. Videre vil det frigjøre kapital til grunneier for arealer som uansett er lite økonomisk drivverdige samtidig som det bidrar til Norges mål om å verne 10 % skog og totalt 30 % vern innen 2030. Pr 2025 er 5,4 % av skogen vernet i Norge og 8,1 % i Rendalen. Det nasjonale målet må nås ved å verne skog der verneverdiene finnes.

- 14.2.** Bistå Statsforvalteren i prosesser rundt vern av områder i kommunen.

Formål: Bidra til nasjonalt mål om 10 % skogvern jf. vedtak i Stortinget 2016 og 30 % vern jf. naturavtalen. Videre bidra til ivaretagelse av naturtyper og arter tilknyttet gammelskog.

15. Kartlegging av sårbart biologisk mangfold

- 15.1.** Kommunen skal årlig melde inn områder for NIN-kartlegging til Statsforvalter i Innlandet.
- 15.2.** Kartlegging av utbredelsen til sårbare og rødlista karplanter, sopp, lav og mose tilknyttet gammelskog, kalkbarskog, sandfuruskog, flomskogsmark bekkekløfter og seminaturlig mark.
- 15.3.** Kartlegging av sårbare og rødlista insekter tilknyttet seminaturlig mark, våtmarker, myr og gammelskog.
- 15.4.** Naturtype- og artskartlegging av kommunens registrerte verdifulle kulturlandskapsområder.
- 15.5.** Kartlegging av lav, sopp, mose og innsekter i bekkekløfter.

Formål: Øke kunnskapsgrunnlaget om artsmangfold i kommunen.

16. Kartlegging av stor og liten salamander

- 16.1.** Oppsøke registrerte og potensielle lokaliteter for stor og liten salamander og få oppdatert informasjon om artens tilhold og utbredelse. Vurdere restaureringstiltak der det er behov for å oppnå egnet biotop.

Formål: Øke kunnskapsgrunnlaget om tilhold på gamle lokaliteter og utbredelse generelt.

17. Kartlegging av fremmede arter

- 17.1.** Gjennomføre en kartlegging av fremmede arter i kommunen. Herunder kartlegge lokaliteter med fremmede treslag og etablere et program for å overvåke spredning og vurdere tiltak for bekjempelse.
- 17.2.** Med bakgrunn i kartleggingen av fremmede arter vurdere tiltak for å bekjempe utvalgte fremmedarter med bakgrunn i deres påvirkning på økosystemet og sannsynligheten for å lykkes med å fjerne arten.

Formål: Økt kunnskap om fremmede arters spredning og vurdering og iverksetting av tiltak for bekjempelse.

18. Restaurering av vassdrag

- 18.1.** Nordre Rena – i samarbeid med NINA, fagmyndigheter og rettighetshavere gjennomføre biotoptiltak for å sikre gyte og oppvekstområder for ørret og harr. Dette i henhold til anbefalinger fra NINA-rapport 1206 - Fiskesamfunnet i Nordre Rena og Storsjøen
- 18.2.** Miljøtiltak i Brubekken – Endre utløpet og gjøre bekken mer meanderende og fallet lavere for å muliggjøre gyting for ørret. Sees på som et tiltak i sikringen av Elvål mot flom.
- 18.3.** Utrede og vurdere vandrings- og gytetiltak i Mistra for å sikre storørreten. Dette kan sees på i samarbeid med Sølen landskapsvernområde.

Formål: Bidra til mål om restaurering av 30 % ødelagt natur iht Naturavtalen. Bedre vassdragenes økologiske tilstand og bedre habitat for arter som har tilhold her.

19. Restaurering av myr

- 19.1.** Bistå aktivt forvaltningsmyndigheten med prosessen for restaurering av myrområdet i Fuggdalen naturreservat.
- 19.2.** Gjennomføre en kartlegging av potensielle myrer for restaurering. Disse vurderes opp mot økologiske- og skogbruksmessige kriterier i dialog med grunneier.
- 19.3.** Innen 2030 skal det være gjennomført 3 restaureringsprosjekter av myr i kommunen.
- 19.4.** Overvåking og oppfølging av ferdigstilte myrrestaureringsprosjekt på Vollmyra.
- 19.5.** Det skal ikke tillates tiltak/inngrep som ødelegger myr.

Formål: Økt CO2-binding, bedre myrenes økologiske tilstand og funksjoner, øke artsmangfoldet på ødelagte myrer og sikre framtidige økosystemtjenester.

20. Oppfølging av kartlegging av rovfugl og ugler

- 20.1.** Videreføre nasjonal intensivovervåking av hubro – kontrakt mellom Rendalen kommune og Miljødirektoratet
- 20.2.** Videreføre ekstensivovervåking av hubro og kongeørn. Bistå i intensivovervåkingen av kongeørn.
- 20.3.** Oppfølging av kartlagt hønsehauk/musvåk samt avdekke nye lokaliteter

- 20.4.** Bidra til økt og bedre dialog og samarbeid mellom tømmerkjøper og kommunal forvaltning på kartleggingsområdet, informasjonsutveksling og dialog.

Formål: opprettholde og øke kunnskapen om utbredelse og hekkeplasser for sårbare rovfugler og ugler for å kunne aktivt hensynta disse i forvaltningen.

21. Oppdatering av spillplasser for storfugl med beiteområder

- 21.1.** Gjennomgang og kvalitetssikring av tilgjengelig data på spillplasser for storfugl og vurdere å ta inn beiteområder.

Formål: Få oppdatert kunnskapsgrunnlaget for spillplasser i kommunen slik at disse kan hensyntas i forvaltningen.

22. Oppfølging av sti- og løypeplan for Sølnekletten villreinområde 2025 - 2035

- 22.1.** Oppfølging av handlingsplanen i vedtatt sti- og løypeplan for Sølnekletten villreinområde.

Formål: Iverksette tiltak i henhold til handlingsplan for å bedre villreinens levekår.

23. Rendalsren og villrein

- 23.1.** Delta aktivt i arbeidet med tiltaksplan i kvalitetsnorm for Sølnekletten villreinområde med innspill om tiltak og deltagelse på møter.
- 23.2.** Jobbe for at hele leveområdet til Rendalsrein blir vurdert i henhold til de kriteriene som ligger til grunn for kvalitetsnorm for Tolga østfjell villreinområde. Ønsket mål er å oppnå god kvalitetsnorm også her.
- 23.3.** Inkludere og vektlegge villrein og Rendalsrein i arbeidet med sti- og løypeplan, besøksstrategi og i forvaltningssaker.

Formål: Bidra til kartlegging av villreinens og Rendalsreinens levekår og jobbe for at områdene skal oppnå god kvalitetsnorm.

24. Motorferdsel – kommunale retningslinjer

- 24.1.** Gjennomgang av kommunens retningslinjer for saksområdet etter nytt lovverk med fokus på å øke hensynet til biologisk mangfold.

Formål: Ny helhetlig gjennomgang av retningslinjer for å sikre at man er innenfor rammene til lov og forskrift og gjøre endringer av hensyn til naturmangfold og friluftsliv.

25. Besøksstrategi og kanalisering av ferdsel

- 25.1.** Sørge for at kommende besøksstrategi hensyntar sårbar og trua naturmangfold og kanalisere bruk og tilrettelegging til områder som tåler dette.
- 25.2.** Årlig dialog med turgruppa og andre aktører og utsjekk av planlagte turer, stolpejakt og lignende tilrettelegging i forhold til naturmangfold.
- 25.3.** Ivaretagelse av naturmangfold ved behandling av motorferdselsaker for oppkjøring av skiløyper og snøscooterled.

Formål: Sørge for at man informerer, øker kunnskapen og forståelse for sårbar natur og får en kanalisering som skåner sårbar natur og at områder som eksponeres tåler dette.

26. Revidering av kommunens sti- og løypeplan

Revidering av kommunens sti- og løypeplan der man hensyntar sårbar og trua naturmangfold og kanalisere bruk og tilrettelegging til områder som tåler dette.

Formål: oppdatere planen i henhold til nytt kunnskapsgrunnlag og i tråd med annet planverk.

27. Forurensing

- 27.1.** Kartlegge omfanget av lysforurensing og vurdere tiltak generelt og på utvalgte områder.

Formål: Skaffe oversikt over problemstillingen, hindre lysforurensing og bevisstgjøre innbyggere og hytteeiere.

- 27.2.** Oppfølging og tiltak for avvik på spredt avløp og avrenning fra landbruksjord til vassdrag. Dette inngår også som tiltak i Oslofjordplanen.
- 27.3.** Årlig oppfølging av kommunale og private renseanlegg.

Formål: hindre nitrogenforurensing til vann og vassdrag.

- 27.4.** Informasjon og tiltak sammen med landbruket for å redusere spredning av landbruksplast.
- 27.5.** Samarbeid med skole, barnehage, grunneiere, lag og foreninger om tiltak, informasjon og læringsopplegg som hindrer forsøpling av natur.

Formål: Betydelig redusere spredning av søppel, plast og mikroplast i på land og vassdrag.

28. Oppfølging av driftsplaner for fisk

- 28.1.** Medvirkning i utarbeidelse av driftsplaner og bistå rettighetshavere i oppfølging av disse.

- 28.2.** Oppfølging av kommunens fiskefond til gode prosjekter som bidrar til bærekraftig forvaltning og økt kunnskapsgrunnlag.

Formål: Bistå grunneiere og rettighetshavere i forvaltningsplanlegging.

29. Forvaltningsplaner

Kommunen skal jobbe for at det etableres forvaltningsplaner for de større eller mer besøkte verneområdene for å sikre forutsigbar og bærekraftig forvaltning og øke kunnskapsgrunnlaget og forståelsen lokalt. Dette må inkorporeres i kommunens besøksstrategi. Det er ønskelig med forvaltningsplan for

- Fuggdalen og Steinfjellet naturreservat
- Lille Sølensjø naturreservat
- Jutulhogget naturreservat
- Nekmyrene naturreservat

Formål: Dele lokalkunnskap med forvaltningsmyndigheten og sikre god og forutsigbar forvaltning.

30. Kantsoner vassdrag og vei

- 30.1.** Sørge for at kravene om kantsone i vannressursloven og kommunens arealplan etterfølges som et minimum og at det settes vilkår om kantsone i alle relevante vedtak.
- 30.2.** Oppfølging av kantsoner i skogbruket, ved nydyrking, reguleringsplanarbeid og flomsikring.
- 30.3.** Sikre at kantslått gjennomføres etter avblomstring på fylkesvei og kommunal vei. Unntaket er fremmede arter.
- 30.4.** Restaurering av kantsoner der disse er ødelagt.

Formål: Kantsoner er viktige leveområder for karplanter, insekter, fugl og pattedyr. Det er ønskelig å sikre deres leveområde.

31. Trønderlav

- 31.1.** Bidra til ivaretagelse av eneste kjente naturlige lokalitet i Norge og Europa gjennom kanalisering av ferdsel og dialog med grunneier.
- 31.2.** Følge med på og bidra til ivaretagelse lokalitetene med overførte individer.

Formål: Ivaretagelse av eneste naturlige lokalitet i Norge.

32. Naturmangfold i undervisning

Undersøke muligheten for informasjon og undervisningsopplegg for barnehage og skole med fokus på naturmangfold. Eksempelvis *Naturoppdraget* for barnehage eller *Se skogen med nye briller* for skolen.

Formål: øke kunnskapsgrunnlaget om naturmangfold hos barn.

Referanser:

Andersen, R. & Hustad, H. (red.) 2004. Villrein & Samfunn. En veiledning til bevaring og bruk av Europas siste villrein fjell. – NINA Temahefte 27. 77 pp.

Artsdatabanken.no

Bekken, J., Larsen, B. H. & Gaarder, G. 2022. Ansvarsnaturtyper og ansvarsarter for Hedmark. Miljøfaglig Utredning Rapport 2022-38. 84 s.

Brandrud, T.E. & Bendiksen, E. 2014. Sandfuruskog og sandfuru skogsopper. Viktige områder for biologisk mangfold. – NINA Rapport 1042. 74 s.

Ecoforest rapport 2026, langtidseffekter av flatehogst på biodiversitet, karbonlagre og økologiske prosesser i granskog, en oppsummering fra EcoForest-prosjektet 2026

Fiona Burns, m. fl. (2021): «Abundance decline in the avifauna of the European Union reveals cross-continental similarities in biodiversity change», *Ecology and Evolution*, 15. november 2021.

Framstad, E., Berglund, H., Jacobsen, R.M., Jakobsson, S., Ohlson, M., Sverdrup-Thygeson, A. & Töpper, J. 2021. Vurdering av økologisk tilstand for skog i Norge i 2020. NINA Rapport 2000. Norsk institutt for naturforskning

Frivilligvern.no

Gundersen, V., Myrvold, K. M., Rauset, G. R., Selvaag, S. K. & O. Strand. 2020. Spatiotemporal tourism pattern in a large reindeer (*Rangifer tarandus tarandus*) range as an important factor in disturbance research and management, *Journal of Sustainable Tourism*

Heggøy, O. & Eggen, M. 2020. Tiltak for bakkehekkende fugler i jordbrukslandskapet. NOF-Rapport 2020-3. 76 s.

Helberg, M., Dahl, E. R., Fredriksson, Ø., Gunleifsen, L., Gunnarsen, J. E., Husebø, H., Maartmann, E. Ranke, P. S., Steen, O.F., Steinsvåg, M. J., Undheim, O., Wabakken, P. & Øien, I. J. 2026. Intensiv overvåking av hubro i Norge i 2025. BirdLife Norge-Rapport 2026-01. 21 s.

Herfindal, I., Perrin, S.W., Kwaku, P.A., Mostert, P.S., Tugonov, R.R., Töpper, J.P., Grytnes, J.A., Chipperfield, J., O'Hara, R.B. og Finstad, A.G. (2025): Modellering av heildekkande kart over artsmangfald – Betre kunnskap for arealbasert forvaltning av natur. NTNU Gjørevollsentret rapport 2/2025

Håndbok M-194, Konsekvensutredning av klima og miljø.

IPBES (2019): Global assessment report on biodiversity and ecosystem services of the Intergovernmental Science-Policy Platform on Biodiversity and Ecosystem Services. E. S. Brondizio, J. Settele, S. Díaz, and H. T. Ngo (editors). IPBES secretariat, Bonn, Germany. 1148 pages

IPBES (2026). Summary for Policymakers of the Methodological Assessment Report on the Impact and Dependence of Business on Biodiversity and Nature's Contributions to People. Jones M., Polasky S., Rueda X., Brooks S., Carter Ingram J., Egoh B. N., von Hase A., Kohsaka R., Kulak M., Leach K., Loyola R., Mandle L., Rodriguez-Osuna V., Schaafsma M. and Sonter L. J. (eds.). IPBES secretariat, Bonn, Germany.

Jacobsen, R.M., Bendiksen, E., Brandrud, T.E. 2025. Skogrestaurering – effekter av metoder utprøvd i Fennoskandia. Litteraturgjennomgang og pilotstudie. NINA Rapport 2576. Norsk institutt for naturforskning.

Kistefos Skogtjenester AS, 2024, Hensynsone for sårbare fuglearter i Innlandet

Lovdata.no

Miljodirektoratet.no

Museth, J. 2012. Utvidelse av Rendalen kraftverk: vurdering av konsekvenser for fisk og biologisk mangfold i Nordre Rena, Storsjøen og Søndre Rena. Norsk institutt for naturforskning, notat 4.3.2012. 4 s.

Museth, J., Dervo, B., Brabrand, Å., Heggenes, J., Karlsson, S. & Kraabøl, M. 2018. Storørret i Norge. Definisjon, status, påvirkningsfaktorer og kunnskapsbehov. NINA Rapport 1498. Norsk institutt for naturforskning.

Naturbase.no

Nibio.no

NIVA-rapport 8008-2024, Overvåkning av referanseelver, oppsummering av data for perioden 2017 – 2023.

Pefc.no

Riksantikvaren, 2024. Kulturhistorisk landskap av nasjonal interesse i Hedmark

Sensitiv-artsdata.miljodirektoratet.no

Ssb.no

Stortingsmelding 35 (2023-2024), Bærekraftig bruk og bevaring av natur.

Sudmeier-Rieux, K., Arce-Mojica, T., Boehmer, H.J. *et al.* Scientific evidence for ecosystem-based disaster risk reduction. *Nat Sustain* **4**, 803–810 (2021).

UNESCO.org

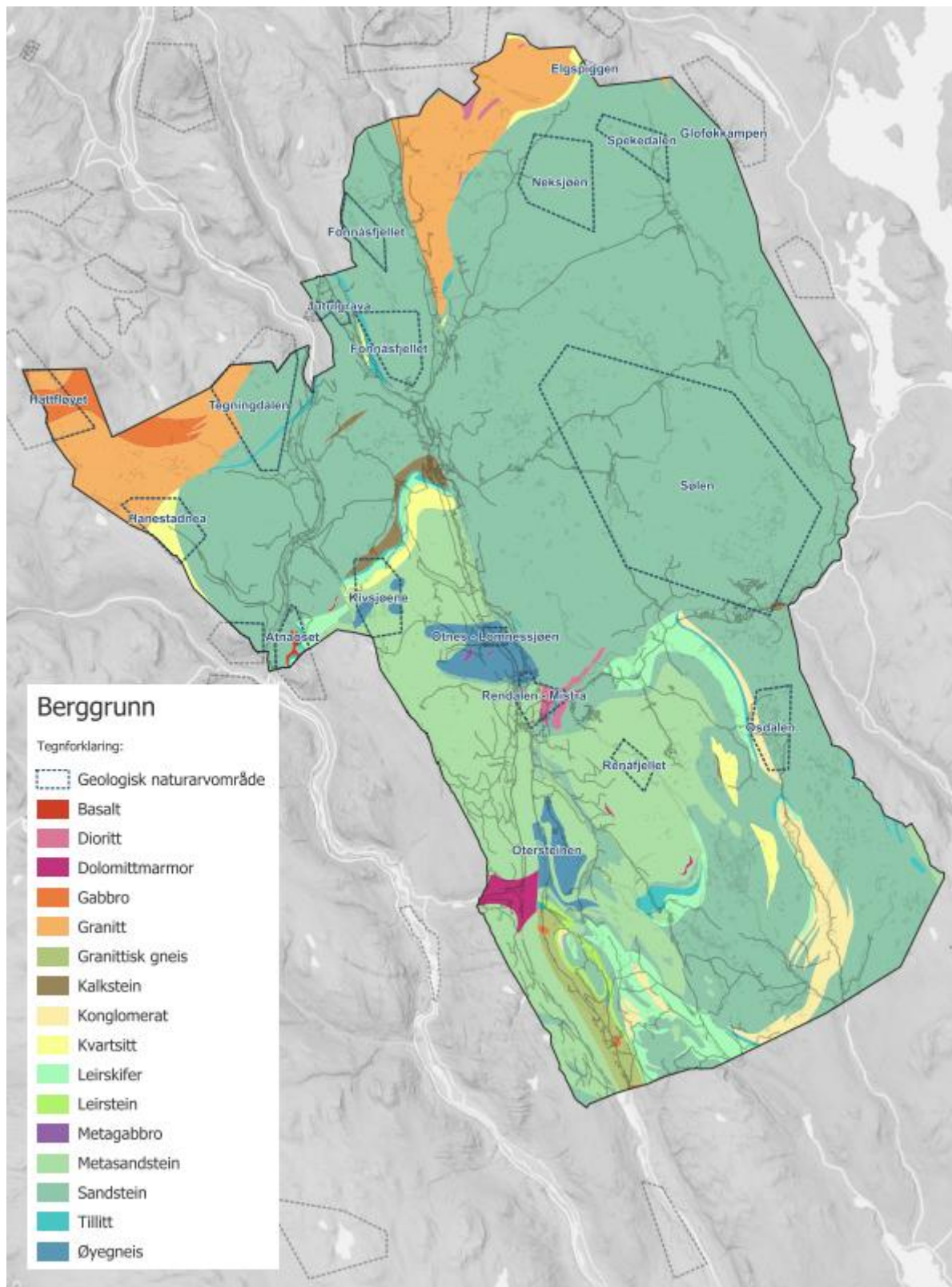
Vann-nett.no

Villrein.no

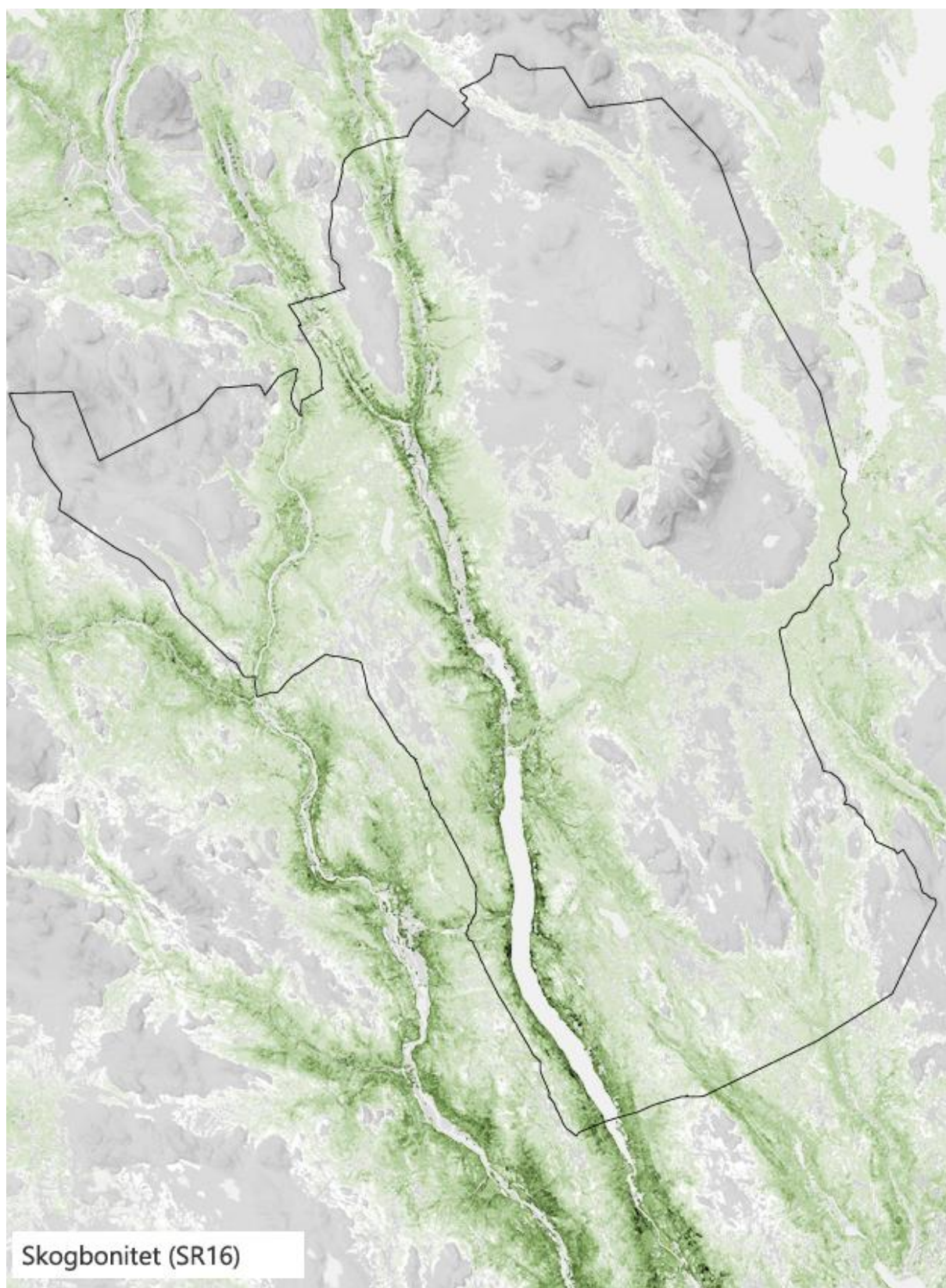
Økokrim, 2025, Trusselvurdering 2025 Miljøkriminalitet.

Vedlegg

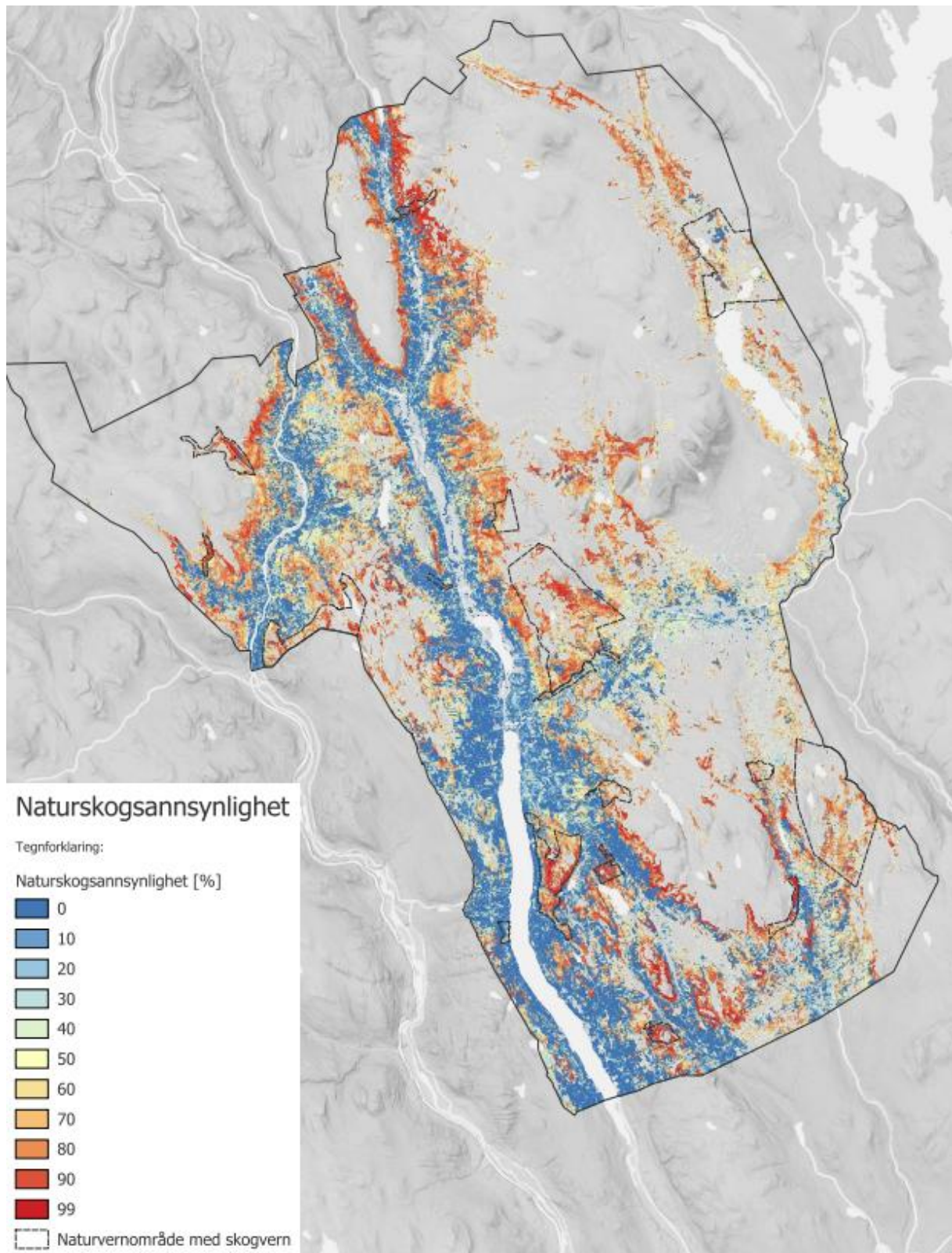
Vedlegg 1: Berggrunnskart (naturbase.no)

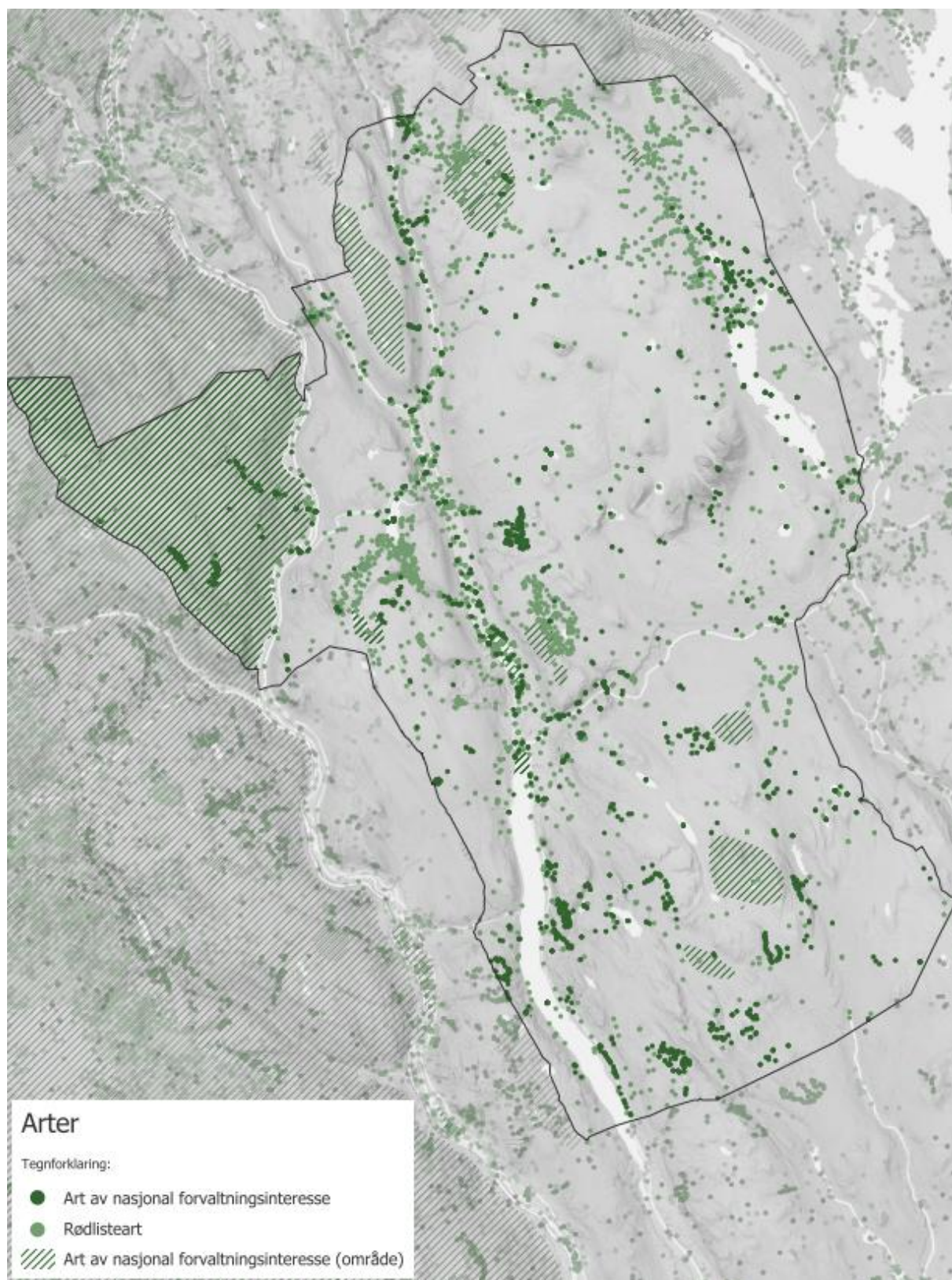
Vedlegg 2: Skogbonitet (naturbase.no)

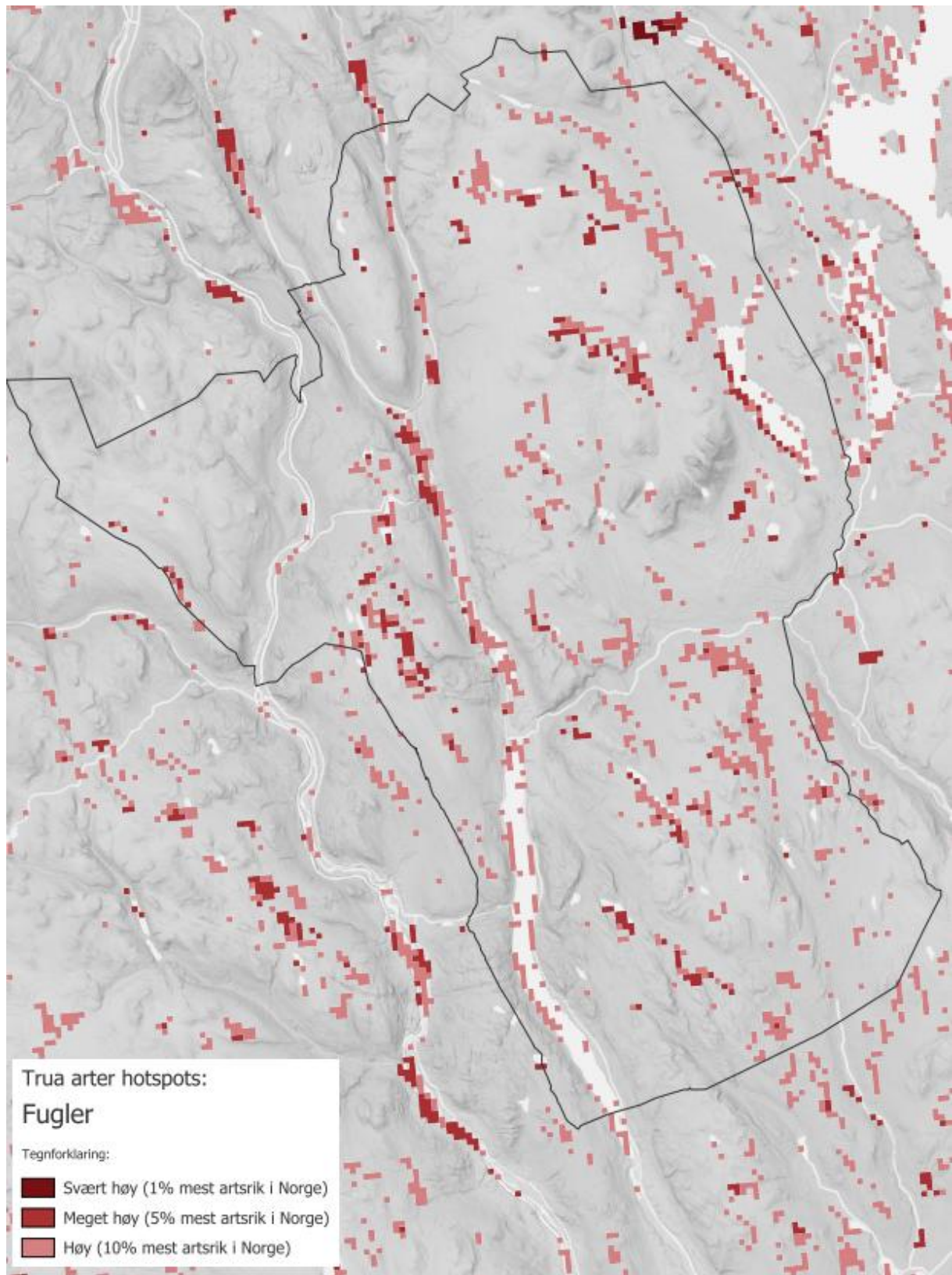
Vedlegg 3: Naturskogsannsynlighet (naturbase.no)

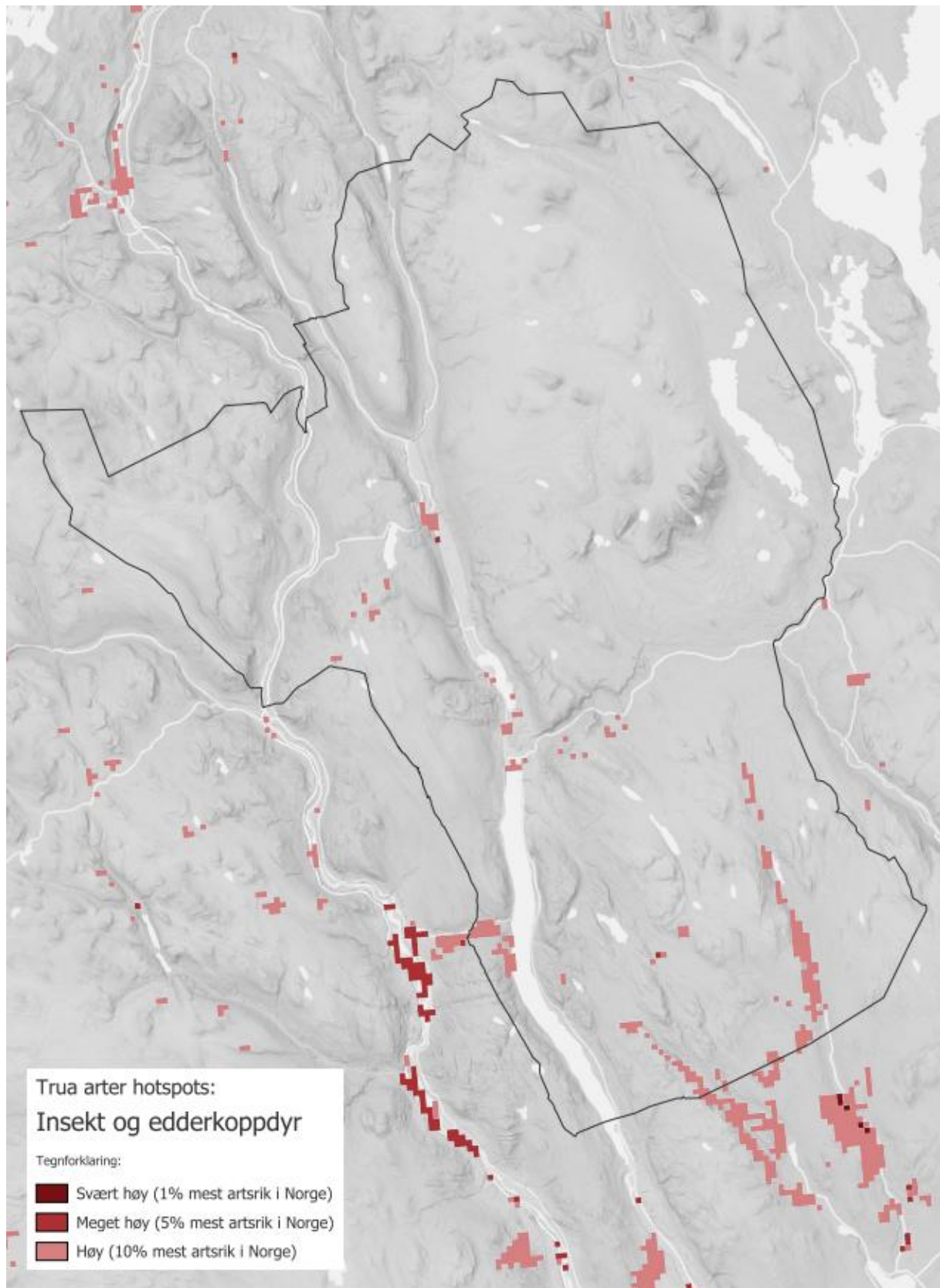
Vedlegg 4: arter (naturbase.no)

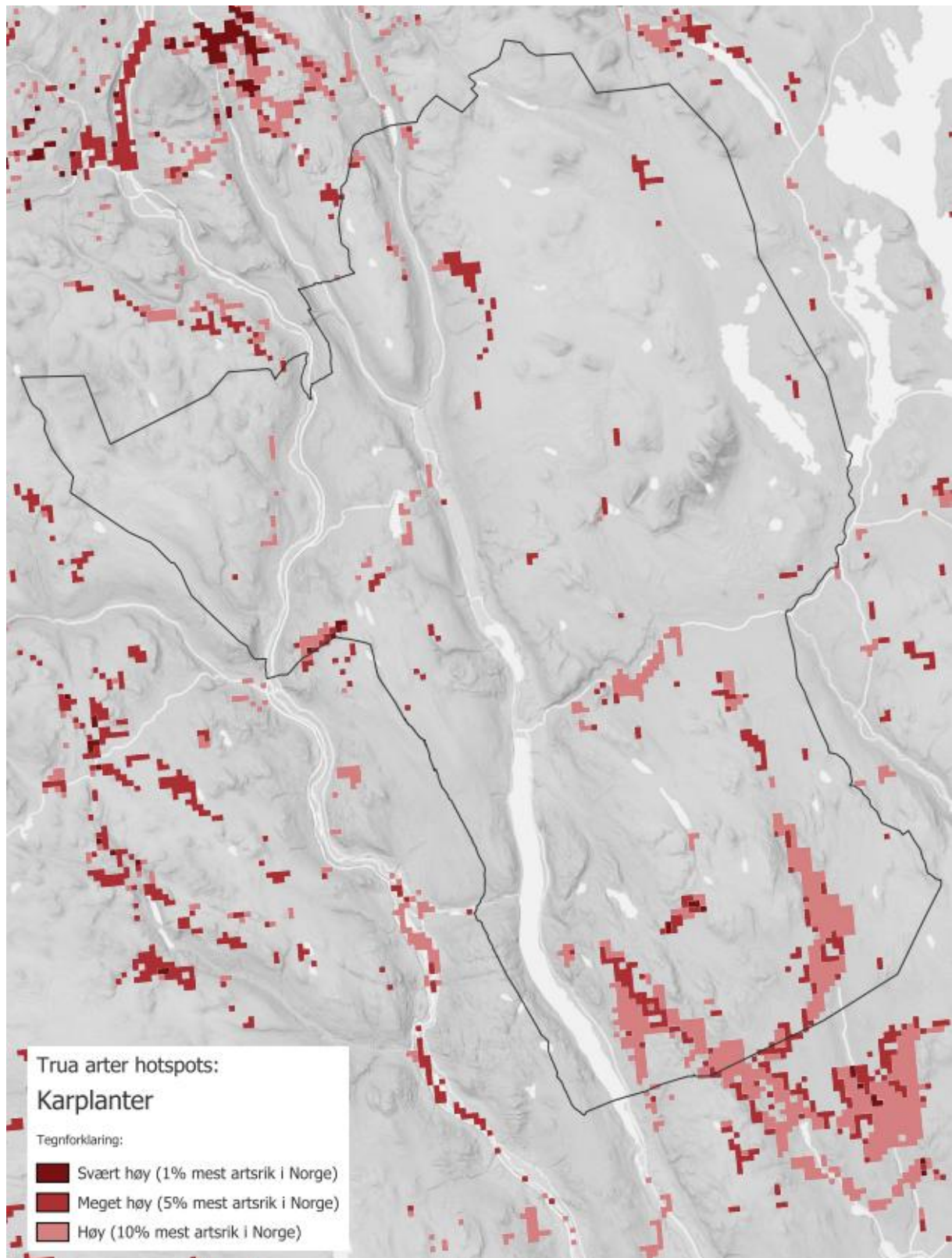
Vedlegg 5: Hot spots trua fugl (naturbase.no)

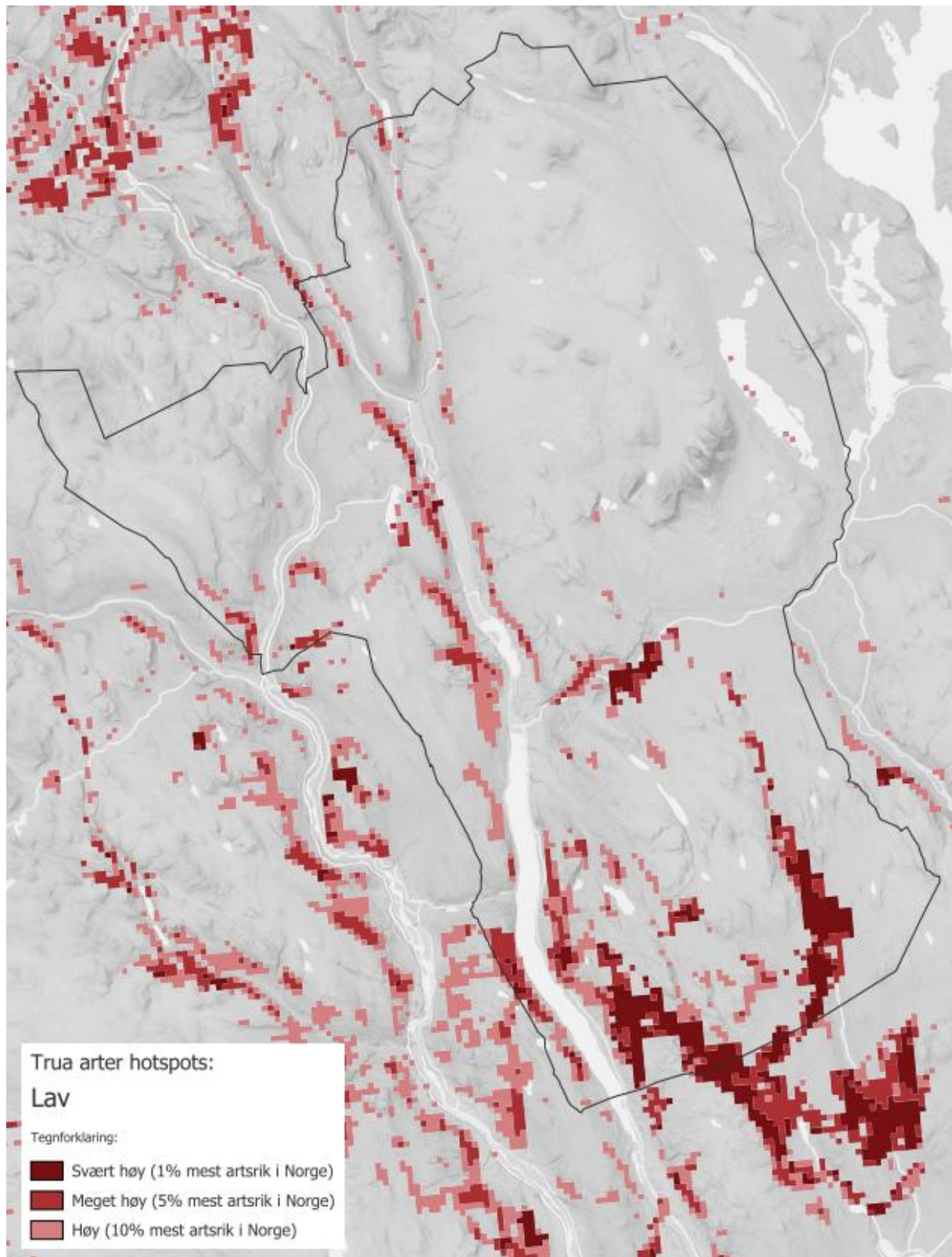
Vedlegg 6: Hot spots trua insekter og edderkoppdyr (naturbase.no)

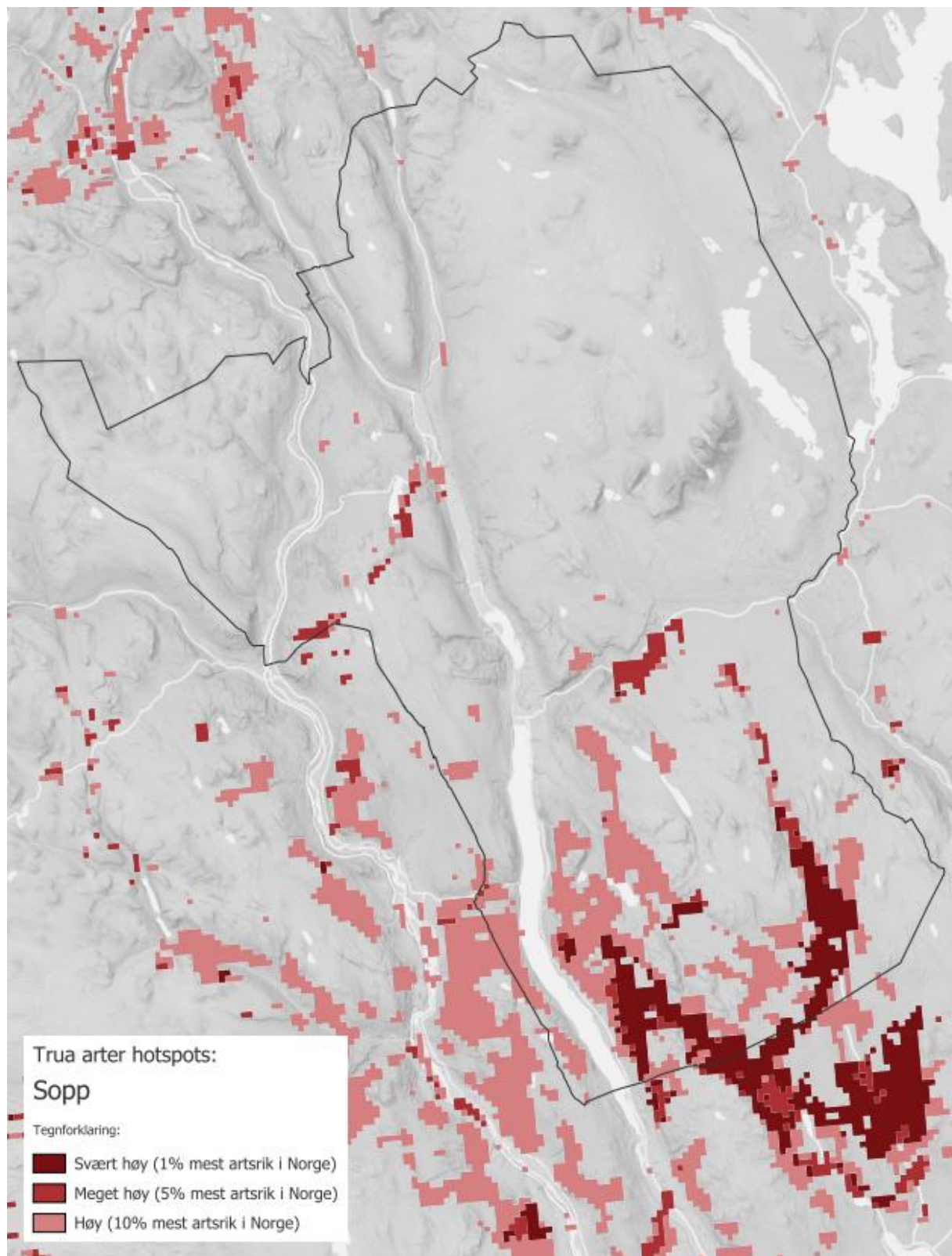
Vedlegg 7: Hot spots karplanter (naturbase.no)

Vedlegg 8: Hot spots trua lav (naturbase.no)

Vedlegg 9: Hot spots trua sopp (naturbase.no)

Liste over verdisatte naturtyper 2025

Artsliste fra artskart 2025

Artsgrupper fra artskart 2025

Liste vannforekomster 2025

Liste over verneområder 2025